

GIÁO DỤC và THỜI ĐẠI

CƠ QUAN CỦA BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO - DIỄN ĐÀN TOÀN XÃ HỘI VÌ SỰ NGHIỆP GIÁO DỤC

Đón sức nâng chất đội ngũ

GIÁO DỤC VÀ THỜI ĐẠI

CƠ QUAN CỦA BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO - DIỄN ĐÀN TOÀN XÃ HỘI VỀ SỰ NGHIỆP GIÁO DỤC

Tòa soạn và Trị sự:
15 Hai Bà Trưng,
Q. Hoàn Kiếm, Hà Nội

{ ☎ } 024. 38251721
{ ☎ } 024. 39362287
{ ☎ } 024. 38241781
{ ✉ } baogdtd@gmail.com

Giấy phép xuất bản
số 479/GP-BTTTT
ngày 29/10/2020

SỐ THÁNG
2 số/tháng

29 x 42 cm

BÁO NGÀY

In cùng ngày tại: Hà Nội,
Đà Nẵng, TP Hồ Chí Minh.

PHÁT HÀNH - QUẢNG CÁO

{ ☎ } 088. 605 9988
{ ✉ } truyenhthongduan.gdtd@gmail.com

SỐ CHỦ NHẬT
1 số/tuần

20 x 28 cm

SỐ THỨ HAI
1 số/tuần

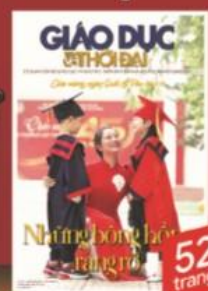
29 x 42 cm

BÁO ĐIỆN TỬ

www.giaoducthoidai.vn

SỐ TĂNG TRẠNG
1 số/tháng

29 x 42 cm

CƠ QUAN THƯỜNG TRÚ CÁC TỈNH PHÍA NAM

322 Điện Biên Phủ,
Quận 10, TP Hồ Chí Minh

{ ☎ } 028. 38399638
{ ☎ } 028. 38344299

VĂN PHÒNG LIÊN LẠC TẠI CẦN THƠ

41 Cách Mạng Tháng 8,
Q. Ninh Kiều, Cần Thơ

{ ☎ } 029. 23815411
{ ☎ } 029. 23815411

VPĐD CÁC TỈNH MIỀN TRUNG - TÂY NGUYÊN

265B Hoàng Diệu,
Q. Hải Châu, Đà Nẵng

{ ☎ } 023. 63574323
{ ☎ } 023. 63572528

VPĐD KHU VỰC VIỆT BẮC

21 Hùng Vương,
P. Trưng Vương,
Thái Nguyên

{ ☎ } 0913. 025.537

VPĐD KHU VỰC BẮC TRUNG BỘ

2/5 Nguyễn Biểu,
TP Hà Tĩnh

{ ☎ } 091.329.4462
{ ✉ } btb.gdtd@gmail.com

VPĐD KHU VỰC TÂY BẮC

30 Hoàng Công Chất,
P. Mường Thanh,
TP. Điện Biên Phủ

{ ☎ } 0914.830.171

◉ **Tòa soạn và Trị sự:**
15 Hai Bà Trưng, Q. Hoàn Kiếm, Hà Nội
ĐT: (024) 38251721; 39362287, 38241781.
Email: baogdtd@gmail.com
Quảng cáo - Phát hành ĐT: 0886059988.
Email: truyenhonthongduan.gdtd@gmail.com

◉ **Cơ quan thường trú phía Nam:**
322 Điện Biên Phủ, Q.10, TP. Hồ Chí Minh.
ĐT: (028) 38399638;
Fax: (028) 38344299.

◉ **Văn phòng liên lạc tại Cần Thơ:**
41 Cách Mạng Tháng 8,
Q. Ninh Kiều, TP. Cần Thơ.
ĐT&Fax: (0292)3815411.

◉ **Văn phòng đại diện các tỉnh Miền Trung - Tây Nguyên tại Đà Nẵng:**
265B Hoàng Diệu, Q. Hải Châu,
TP. Đà Nẵng. ĐT: (0236) 3574323.
Fax: (0236) 3572528
Email: baogdtdn@gmail.com

◉ **Văn phòng đại diện khu vực Việt Bắc tại Thái Nguyên:**
Số 21, đường Hùng Vương,
phường Trưng Vương, TP Thái Nguyên.
ĐT: 0913 025 537

◉ **Văn phòng đại diện khu vực Bắc Trung Bộ:**
số 2/5, đường Nguyễn Biểu, TP Hà Tĩnh
Email: btb.gdtd@gmail.com
ĐT: 0913294462

◉ **Văn phòng đại diện khu vực Tây Bắc:**
Số 30, đường Hoàng Công Chất,
Phường Mường Thanh, TP. Điện Biên Phủ.
ĐT: 0914.830.171

◉ **Giấy phép xuất bản số:**
479/GP-BTTTT ngày 29/10/2020.

◉ **In tại:** Công ty Cổ phần In
Công đoàn Việt Nam

◉ **Báo Giáo dục & Thời đại điện tử:**
<http://www.gdtd.vn>;
E-mail: gdtddientu@gmail.com

◉ ISSN 1859-2937.

Tổng Biên tập:
TRIỆU NGỌC LÂM

Phó Tổng Biên tập:
**DƯƠNG THANH HƯƠNG
NGUYỄN ĐỨC TUÂN**

Trình bày: **THÁI BÌNH**

 ĐƯỜNG DÂY NÓNG:
0967335089

Giá: 47.900 đồng

Khóa tập huấn bồi dưỡng do Cục Nhà giáo và Cán bộ quản lý giáo dục tổ chức.

- 4 Dồn sức nâng chất đội ngũ
- 6 “Đủ liều” trong bồi dưỡng
- 8 Nâng chất giáo viên môn tích hợp
- 9 Tranh thủ nâng chuẩn dịp hè
- 10 Tăng cường kỹ năng xử lý tình huống
- 12 Bồi dưỡng theo nhu cầu
- 14 Tận dụng mô hình trao đổi chuyên môn liên trường
- 15 Công bằng giữa nhà giáo công lập và ngoài công lập
- 16 Hợp tác quốc tế: Hiệu ứng từ thực tiễn
- 18 Cơ sở giáo dục đại học kiểm định theo tiêu chuẩn nước ngoài: Giải pháp “gỡ khó”
- 22 Hành trình “xuất khẩu” tri thức của tác giả 8X
- 24 Trần trờ giáo dục vùng biên xứ Thanh
- 26 PGS.TS Trần Mạnh Trí: Người tìm ra “độc chất” gây rối loạn nội tiết
- 28 Phan Ngọc Hiến: Nhà giáo, người anh hùng vùng Đất Mũi
- 30 “Tọa độ lửa” Trương Bốn:
“Địa chỉ đỏ” giáo dục lòng yêu nước
- 32 Những người con sinh ra trong lòng địa đạo
- 34 Đại đội Giáo dục Ngô Gia Tự - Hà Bắc:
Những người “gác bút nghiên lên đường đánh giặc”
- 36 Nguyễn Trọng Tạo: Tài năng và danh phận
- 38 Sẽ thành công nếu... “bịa y như thật”?
- 40 Đặt hàng trong sáng tác mùa:
“Cửa” nào cho tài năng trẻ?
- 42 Thư viện “3 không” giữa lòng Hà Nội

Ảnh bìa:
Cô và trò Trường Mầm non Trắng đỏ, Khu đô thị
Trung Yên, quận Cầu Giấy (Hà Nội).
Ảnh: Xuân Phú

174
SỐ RANG
20/7/2024

Đổi mới nâng

Năm học 2024 - 2025 là năm thứ 5 triển khai Chương trình GDPT 2018 với cấp tiểu học. Theo TS Thái Văn Tài - Vụ trưởng Vụ Giáo dục Tiểu học (Bộ GD&ĐT), nâng cao chất lượng đội ngũ giáo viên đóng vai trò quan trọng để thực hiện tốt chương trình.

“Trong khó là khôn”

- Ông đánh giá ra sao về khó khăn và giải pháp tháo gỡ sau 4 năm triển khai Chương trình GDPT 2018 từ lớp 1 - lớp 4 cấp tiểu học?

- Năm học 2020 - 2021 là năm đầu tiên triển khai Chương trình GDPT 2018 đối với lớp 1, đến nay chúng ta chuẩn bị kết thúc một chu trình. Đây là một trong những giai đoạn đầu tiên đánh giá các chính sách, hướng dẫn chuyên môn cho một tiến trình mới với nhiều điểm mới trong nền giáo dục nước nhà.

Đến nay, chúng ta đã đảm bảo yếu tố công bằng trong tiếp cận, giáo dục tiểu học là giáo dục bắt buộc theo đúng tinh thần của Luật Giáo dục. Tức là, học sinh tiểu học trên toàn quốc đều phải học các môn bắt buộc trong chương trình, trong đó có môn Tin học và Tiếng Anh từ lớp 3. Đây là điểm mới và khó ở một số địa phương khi vừa thiếu giáo viên lại yếu cả cơ sở vật chất.

Nhiều trường vùng khó khăn phải tổ chức điểm lẻ để đáp ứng nhu cầu người học.

Do đó, việc quy hoạch để đầu tư cơ sở vật chất và bố trí giáo viên dạy các môn học bắt buộc, nhất là Tin học và Tiếng Anh cũng là bài toán không dễ. Ngay từ đầu năm 2019, Bộ GD&ĐT đã ban hành nhiều văn bản hướng dẫn khi Chương trình GDPT 2018 còn chưa triển khai, các địa phương đã có sự chuẩn bị bước đầu.

Nhiều nơi đã lường trước kịch bản sẽ bị thiếu định mức giáo viên, thừa thiếu cục bộ nên áp dụng mô hình dạy liên trường trong cùng một cấp, hoặc liên trường giữa các cấp học với nhau trong thẩm quyền quản lý của mình.

Ví dụ, giáo viên Tin học/Tiếng Anh ở THCS xuống dạy ở tiểu học; sử dụng phòng học bộ môn của cấp THCS trên cùng một địa bàn để đáp ứng ban đầu cho học sinh tiểu học khi học môn Tin học.

Nếu giáo viên khó tuyển thì địa phương đặt hàng, mở lớp học/khóa đào tạo trên nguồn đã có. Ví dụ, giáo viên học giáo dục tiểu học trình độ cao đẳng, trung cấp mà chưa có việc làm; giáo viên

TS Thái Văn Tài - Vụ trưởng Vụ Giáo dục Tiểu học (Bộ GD&ĐT).

Ảnh: TG

đang thừa/thiếu cục, bộ địa phương sẽ cấp ngân sách để đưa đi đào tạo bổ sung đối với môn học mới.

Nhờ có kế hoạch từ sớm, từ năm học 2022 - 2023, 100% học sinh lớp 3 trên toàn quốc được học môn Tin học và Tiếng Anh với nhiều kịch bản bố trí giáo viên khác nhau.

Ví dụ, giáo viên ở TP Yên Bái (Yên Bái) được điều động lên dạy hỗ trợ lớp 3 ở huyện Mù Cang Chải; mô hình lớp

học online của giáo viên TP Đà Lạt (Lâm Đồng) dạy tiếng Anh cho học sinh tỉnh Hà Giang. Điều này thể hiện sự đồng lòng, cùng nhau vượt khó của ngành Giáo dục các địa phương. Thời gian tới, mỗi địa phương sẽ có những giải pháp cụ thể để thực hiện tốt chương trình mới.

- Đổi mới phương pháp giảng dạy và tổ chức lớp học theo Chương trình GDPT 2018 rất quan trọng. Vậy theo ông, vai trò của giáo viên được thể hiện thế nào?

- Trước khi thực hiện chương trình mới, chúng ta chỉ có 1 chương trình và 1 sách giáo khoa (SGK) và dạy đồng loạt trên cả nước. Hiện nay, cấp tiểu học có 5 bộ SGK với lớp 1, 3 bộ sách SGK từ lớp 1 - lớp 5. Mỗi trường dạy theo bộ sách khác nhau, SGK không biên soạn theo bài mà theo chủ đề.

Có thể cùng một chủ đề học tập, Hà Giang phải dạy trong 8 tiết nhưng Hà Nội chỉ cần 4 tiết. Tốc độ đi và cách thức triển khai kế hoạch dạy môn học tùy thuộc vào học sinh ở mỗi địa phương. Giáo viên được quyền bổ sung ngữ liệu địa phương vào tiết dạy của mình.

Đây là việc giao quyền chủ động về chuyên môn cho giáo viên trên phương châm, thầy cô dạy học theo kế hoạch cá nhân của học sinh đáp ứng sự phát triển, tiến bộ hằng ngày của các em. Đến nay, giáo viên đã làm quen với phương thức này.

Với học sinh lên lớp 6 chuyển từ Chương trình GDPT 2006 sang Chương trình GDPT 2018, Bộ GD&ĐT đã ban hành văn bản hướng dẫn bổ sung kiến thức cho các em để kết nối, chuyển tiếp sang chương trình mới không bị ngắt quãng. Học sinh lớp 5 của năm học tới có thuận lợi là các em được học theo chương trình mới ngay từ lớp 1.

Hiểu đúng để làm đúng

- Về phương pháp kiểm tra, đánh giá học sinh tiểu học theo chương trình mới được tiến hành ra sao và có gì khác so với chương trình cũ, thưa ông?

- Năm 2014, Bộ GD&ĐT ban hành Thông tư 30/2014 về kiểm tra đánh giá học sinh tiểu học theo tiếp cận phẩm chất, năng lực người học. Sau đó, chúng ta đã điều chỉnh, bổ sung ở Thông tư 22/2016. Cả hai thông tư này có sự đổi mới đánh giá theo tiếp cận phát triển năng lực của người học, coi trọng đánh giá thường xuyên, định kỳ và sự tiến bộ của học sinh ngày hôm trước với ngày hôm sau.

Cán bộ giáo viên Trường Tiểu học Yên Nghĩa (quận Hà Đông, Hà Nội) tham gia tập huấn trực tuyến về SGK lớp 5.

chất đội ngũ

Trên cơ sở kế thừa những ưu việt của Thông tư 30/2014 và Thông tư 22/2016, Bộ GD&ĐT đã ban hành Thông tư 27/2020 về kiểm tra đánh giá học sinh tiểu học. Hiện nay, việc đổi mới kiểm tra đánh giá khi chuyển sang Chương trình GDPT 2018 có nhiều thuận lợi. Chúng ta chỉ bổ sung quá trình đánh giá theo chương trình mới ở một số môn học mới như Tin học, Tiếng Anh, Công nghệ. Về quan điểm và phương pháp đánh giá cơ bản giữ nguyên.

- Như ông phân tích, Tiếng Anh dạy bắt buộc với học sinh từ lớp 3, lớp 1 và 2 là tự chọn. Vậy dạy môn Tiếng Anh cần thực hiện thế nào để tránh tình trạng phụ huynh có con học lớp 1, 2 phải "tự chọn" trên cơ sở "bắt buộc"?

- Đối với tổ chức dạy học ở nhà trường, chương trình chỉ quy định những tiết học giống nhau là 7 tiết/ngày. Tính theo thời gian thực, học sinh được học tăng cường (ngoài 7 tiết cố định) theo nhu cầu người học và trên cơ sở đăng ký của phụ huynh.

Trong quá trình tổ chức xếp lớp ban đầu, phụ huynh học sinh phải phối hợp với nhà trường thực hiện phiếu nghiên cứu, khảo sát. Nhà trường có trách nhiệm công bố nội dung bắt buộc, môn học tăng cường tự chọn gồm những gì?

Những môn học/hoạt động tự chọn phải có căn cứ pháp lý và văn bản hướng dẫn của Bộ GD&ĐT hay không? Có được UBND cấp tỉnh/thành phố đưa vào nội dung để quản lý về thu chi dịch vụ hay không?

Như vậy, với học sinh lớp 1 - 2 có quyền lựa chọn Tiếng Anh là môn tự chọn nếu có nhu cầu. Tiếng Anh lớp 1 - 2 vẫn có chương trình và SGK. Những nơi học sinh đăng ký học tiếng Anh tự chọn, nhà trường có trách nhiệm tổ chức dạy cho các em. Nếu các em không đăng ký học tiếng Anh tự chọn vẫn không ảnh hưởng vì lên lớp 3 mới bắt buộc học môn Tiếng Anh.

Về nguyên tắc, ngay từ đầu năm học, hiệu trưởng trường

Trước khi vào năm học mới, giáo viên được tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn đầy đủ.

tiểu học phải tiến hành khảo sát nguyện vọng của phụ huynh mới xếp lớp. Em nào có cùng nhu cầu học tiếng Anh tăng cường thì có thể xếp lớp tự chọn học chung với nhau. Nếu nhu cầu của học sinh khác nhau mà nhà trường xếp lớp tự chọn trong giờ chính khóa là sai quy định.

Tiến tới đổi mới quy trình bồi dưỡng thường xuyên

- Để sẵn sàng cho năm học 2024 - 2025, công tác tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn nhằm nâng cao chất lượng cho đội ngũ giáo viên tiểu học được thực hiện ra sao?

- Theo nhiệm vụ và quy chế bồi dưỡng thường xuyên, mỗi năm giáo viên được thực hiện 3 chương trình bồi dưỡng gồm: Bồi dưỡng thường xuyên theo chương trình của Bộ

GD&ĐT; bồi dưỡng thường xuyên, cập nhật kiến thức theo chương trình của địa phương; tự bồi dưỡng.

Căn cứ vào thực tế triển khai, nhiều địa phương đang tổ chức bồi dưỡng tập huấn sử dụng SGK mới lớp 5, 9 và 12 cho giáo viên; bồi dưỡng các quy định mới của ngành Giáo dục cũng như điều kiện về kinh tế xã hội ở mỗi địa phương. Thời gian qua, việc tập huấn bồi dưỡng cho giáo viên cũng có những hạn chế nhất định.

Trong đó, số lượng tác giả viết SGK thì có hạn trong khi nhiều địa phương có địa bàn trải rộng, không tập trung nên phải tận dụng thời gian nghỉ hè để bồi dưỡng cho giáo viên. Dù biết giáo viên gặp nhiều khó khăn và vất vả nhưng mong các thầy cô tiếp tục cố gắng. Hy vọng sang năm, quy trình bồi dưỡng thường xuyên được gom vào một khoảng thời gian nhất

định để thầy cô có trọn vẹn 2 tháng nghỉ hè.

- Một trong các công việc cần triển khai ở năm học mới là giảng dạy nội dung Giáo dục địa phương. Bộ GD&ĐT có chỉ đạo ra sao để mỗi giáo viên đều hiểu và biết việc của mình?

- Tài liệu Giáo dục địa phương là nội dung bổ sung cho các môn học theo chương trình mới. Khi học sinh học Lịch sử, Địa lý, tinh thần yêu nước, yêu quê hương thì các em phải biết truyền thống của nơi mình ở. Trong SGK không thể viết hết giá trị lịch sử ở mỗi địa phương mà chỉ viết dưới dạng sơ lược. Khi dạy, giáo viên được quyền lấy ngữ liệu ở địa phương để bổ sung vào bài học.

Mỗi địa phương có trách nhiệm biên soạn, thẩm định và trình Bộ GD&ĐT để phê duyệt tài liệu Giáo dục địa phương. Việc này nhằm thể

hiện chức năng quản lý Nhà nước vì đó là một phần của chương trình cũng như kiểm soát, đôn đốc quá trình triển khai.

Trong năm học tới, chúng ta phải thực hiện nghiêm Nghị quyết 32 của Chính phủ, ngày 20/3/2024 về triển khai Nghị quyết 686 ngày 18/9/2023 của Ủy ban thường vụ Quốc hội khóa XV về Nghị quyết số 88/2014/QH13 và Nghị quyết số 51/2017/QH14 của Quốc hội về đổi mới chương trình, sách giáo khoa giáo dục phổ thông. Trong đó, Chính phủ giao cho UBND các tỉnh/thành phố trực thuộc Trung ương phải bố trí nguồn kinh phí để in ấn, phát hành tài liệu Giáo dục địa phương. Bộ GD&ĐT sẽ hướng dẫn về chuyên môn để tháo gỡ vướng mắc khi triển khai.

ĐÌNH TUỆ
(Thực hiện)

Đổi mới nâng

Năm học 2024 - 2025 là năm thứ 5 triển khai Chương trình GDPT 2018 với cấp tiểu học. Theo TS Thái Văn Tài - Vụ trưởng Vụ Giáo dục Tiểu học (Bộ GD&ĐT), nâng cao chất lượng đội ngũ giáo viên đóng vai trò quan trọng để thực hiện tốt chương trình.

“Trong khó là khôn”

- Ông đánh giá ra sao về khó khăn và giải pháp tháo gỡ sau 4 năm triển khai Chương trình GDPT 2018 từ lớp 1 - lớp 4 cấp tiểu học?

- Năm học 2020 - 2021 là năm đầu tiên triển khai Chương trình GDPT 2018 đối với lớp 1, đến nay chúng ta chuẩn bị kết thúc một chu trình. Đây là một trong những giai đoạn đầu tiên đánh giá các chính sách, hướng dẫn chuyên môn cho một tiến trình mới với nhiều điểm mới trong nền giáo dục nước nhà.

Đến nay, chúng ta đã đảm bảo yếu tố công bằng trong tiếp cận, giáo dục tiểu học là giáo dục bắt buộc theo đúng tinh thần của Luật Giáo dục. Tức là, học sinh tiểu học trên toàn quốc đều phải học các môn bắt buộc trong chương trình, trong đó có môn Tin học và Tiếng Anh từ lớp 3. Đây là điểm mới và khó ở một số địa phương khi vừa thiếu giáo viên lại yếu cả cơ sở vật chất.

Nhiều trường vùng khó khăn phải tổ chức điểm lẻ để đáp ứng nhu cầu người học.

Do đó, việc quy hoạch để đầu tư cơ sở vật chất và bố trí giáo viên dạy các môn học bắt buộc, nhất là Tin học và Tiếng Anh cũng là bài toán không dễ. Ngay từ đầu năm 2019, Bộ GD&ĐT đã ban hành nhiều văn bản hướng dẫn khi Chương trình GDPT 2018 còn chưa triển khai, các địa phương đã có sự chuẩn bị bước đầu.

Nhiều nơi đã lường trước kịch bản sẽ bị thiếu định mức giáo viên, thừa thiếu cục bộ nên áp dụng mô hình dạy liên trường trong cùng một cấp, hoặc liên trường giữa các cấp học với nhau trong thẩm quyền quản lý của mình.

Ví dụ, giáo viên Tin học/Tiếng Anh ở THCS xuống dạy ở tiểu học; sử dụng phòng học bộ môn của cấp THCS trên cùng một địa bàn để đáp ứng ban đầu cho học sinh tiểu học khi học môn Tin học.

Nếu giáo viên khó tuyển thì địa phương đặt hàng, mở lớp học/khóa đào tạo trên nguồn đã có. Ví dụ, giáo viên học giáo dục tiểu học trình độ cao đẳng, trung cấp mà chưa có việc làm; giáo viên

TS Thái Văn Tài - Vụ trưởng Vụ Giáo dục Tiểu học (Bộ GD&ĐT).

Ảnh: TG

đang thừa/thiếu cục, bộ địa phương sẽ cấp ngân sách để đưa đi đào tạo bổ sung đối với môn học mới.

Nhờ có kế hoạch từ sớm, từ năm học 2022 - 2023, 100% học sinh lớp 3 trên toàn quốc được học môn Tin học và Tiếng Anh với nhiều kịch bản bố trí giáo viên khác nhau.

Ví dụ, giáo viên ở TP Yên Bái (Yên Bái) được điều động lên dạy hỗ trợ lớp 3 ở huyện Mù Cang Chải; mô hình lớp

học online của giáo viên TP Đà Lạt (Lâm Đồng) dạy tiếng Anh cho học sinh tỉnh Hà Giang. Điều này thể hiện sự đồng lòng, cùng nhau vượt khó của ngành Giáo dục các địa phương. Thời gian tới, mỗi địa phương sẽ có những giải pháp cụ thể để thực hiện tốt chương trình mới.

- Đổi mới phương pháp giảng dạy và tổ chức lớp học theo Chương trình GDPT 2018 rất quan trọng. Vậy theo ông, vai trò của giáo viên được thể hiện thế nào?

- Trước khi thực hiện chương trình mới, chúng ta chỉ có 1 chương trình và 1 sách giáo khoa (SGK) và dạy đồng loạt trên cả nước. Hiện nay, cấp tiểu học có 5 bộ SGK với lớp 1, 3 bộ sách SGK từ lớp 1 - lớp 5. Mỗi trường dạy theo bộ sách khác nhau, SGK không biên soạn theo bài mà theo chủ đề.

Có thể cùng một chủ đề học tập, Hà Giang phải dạy trong 8 tiết nhưng Hà Nội chỉ cần 4 tiết. Tốc độ đi và cách thức triển khai kế hoạch dạy môn học tùy thuộc vào học sinh ở mỗi địa phương. Giáo viên được quyền bổ sung ngữ liệu địa phương vào tiết dạy của mình.

Đây là việc giao quyền chủ động về chuyên môn cho giáo viên trên phương châm, thầy cô dạy học theo kế hoạch cá nhân của học sinh đáp ứng sự phát triển, tiến bộ hằng ngày của các em. Đến nay, giáo viên đã làm quen với phương thức này.

Với học sinh lên lớp 6 chuyển từ Chương trình GDPT 2006 sang Chương trình GDPT 2018, Bộ GD&ĐT đã ban hành văn bản hướng dẫn bổ sung kiến thức cho các em để kết nối, chuyển tiếp sang chương trình mới không bị ngắt quãng. Học sinh lớp 5 của năm học tới có thuận lợi là các em được học theo chương trình mới ngay từ lớp 1.

Hiểu đúng để làm đúng

- Về phương pháp kiểm tra, đánh giá học sinh tiểu học theo chương trình mới được tiến hành ra sao và có gì khác so với chương trình cũ, thưa ông?

- Năm 2014, Bộ GD&ĐT ban hành Thông tư 30/2014 về kiểm tra đánh giá học sinh tiểu học theo tiếp cận phẩm chất, năng lực người học. Sau đó, chúng ta đã điều chỉnh, bổ sung ở Thông tư 22/2016. Cả hai thông tư này có sự đổi mới đánh giá theo tiếp cận phát triển năng lực của người học, coi trọng đánh giá thường xuyên, định kỳ và sự tiến bộ của học sinh ngày hôm trước với ngày hôm sau.

Cán bộ giáo viên Trường Tiểu học Yên Nghĩa (quận Hà Đông, Hà Nội) tham gia tập huấn trực tuyến về SGK lớp 5.

Cấp tập bồi dưỡng giáo viên cuối cấp

■ QUỐC NGŨ - CẨM ANH

Năm học 2024 - 2025, lớp 5, lớp 9 và lớp 12 là các khối cuối cùng triển khai sách giáo khoa theo Chương trình GDPT 2018. Bên cạnh chuẩn bị về cơ sở vật chất, công tác bồi dưỡng, tập huấn cho đội ngũ giảng dạy cũng được đặc biệt quan tâm.

Thầy cô chủ động

Ngày 9/7, Sở GD&ĐT TPHCM khai mạc hội thảo tập huấn, bồi dưỡng sách giáo khoa lớp 5 và sách giáo khoa ngoại ngữ 1 năm học 2024 - 2025. Hơn 10.000 cán bộ quản lý, giáo viên tiểu học được tập huấn trong dịp này. Đại diện Sở GD&ĐT TPHCM cho biết, trước khi tham gia tập huấn, mỗi giáo viên được phân công giảng dạy lớp 5 đã có thời gian tự bồi dưỡng, nghiên cứu chương trình, sách giáo khoa, sách giáo viên, tài liệu, băng hình giới thiệu môn học, băng hình tiết dạy minh họa và các tài nguyên được nhà xuất bản cung cấp. Theo các giáo viên tham gia buổi tập huấn, tuy năm học 2024 - 2025 là năm đầu tiên triển khai chương trình và sách giáo khoa mới ở khối 5 nhưng thầy cô vẫn có nhiều thuận lợi do được kế thừa tinh thần tập huấn, đổi mới về chương trình ở các khối lớp dưới.

Thầy Võ Kim Bảo - giáo viên Trường THCS Nguyễn Du (Quận 1, TPHCM) cho biết, hiện giáo viên cấp THCS vẫn chờ lịch bồi dưỡng thường xuyên của phòng GD&ĐT quận, sở GD&ĐT với sách giáo khoa lớp 9. Nhiều thầy, cô giáo đã chủ động tìm đọc và soạn trước các bài trong sách giáo khoa mới để chuẩn bị tốt nhất cho năm học cũng như có nền tảng vững vàng khi tham gia lớp tập huấn. Bên cạnh đó, nhiều giáo viên biên soạn và chia sẻ các tài liệu tham khảo để phục vụ việc dạy học Chương trình GDPT 2018, đặc biệt ở các lớp cuối cấp. "Dù chỉ dạy 1 trong 3 bộ sách nhưng nhiều giáo viên đã đọc và nghiên cứu cả 3 bộ. Không chỉ vậy, giáo viên còn so sánh với kiến thức được dạy trong chương trình

mới và cũ để mở rộng tư liệu. Chúng tôi có nhiều vấn đề muốn đặt câu hỏi với các tác giả sách giáo khoa trong buổi tập huấn", thầy Bảo nói và cho rằng, việc tập huấn, bồi dưỡng Chương trình GDPT 2018 cho giáo viên, không chỉ liên quan đến dạy học mà rộng hơn là công tác kiểm tra, đánh giá. Riêng môn Ngữ văn, giáo viên cần được bồi dưỡng thêm về việc ra đề kiểm tra. Lý do, để kiểm tra môn Ngữ văn trong những năm qua vấp phải nhiều ý kiến trái chiều từ xã hội. Bản thân giáo viên cũng gặp nhiều khó khăn khi chọn ngữ liệu, cách thức ra đề.

"Đối với các lớp cuối cấp, đặc biệt lớp 9 và 12, giáo viên cần được bồi dưỡng về việc ôn thi tuyển sinh lớp 10 và thi tốt nghiệp THPT. Cần sớm có định hướng về đề thi, cách thức ra đề để giáo viên chủ động hơn trong dạy và ôn tập cho học sinh", thầy Bảo nhấn mạnh.

Thầy Phạm Hồng Danh - Hiệu trưởng Trường THPT Vĩnh Viễn (quận Tân Phú, TPHCM) cho rằng, qua nhiều năm thực hiện Chương trình GDPT 2018, giáo viên được tập huấn và thực hiện khá tốt. Tuy nhiên, còn một số vấn đề cần lưu ý cải thiện như nhu cầu cơ sở vật chất, hỗ trợ để đổi mới phương pháp dạy học cho phù hợp. "Giáo viên phải được tập huấn sớm về cấu trúc đề kiểm tra đánh giá để học sinh tiếp cận và làm quen với hình thức mới vì đây là các kỳ thi quan trọng. Sách giáo khoa, sách tham khảo cần có sớm để thuận lợi cho giáo viên trong việc soạn bài giảng. Các khóa tập huấn về việc soạn đề kiểm tra phải phù hợp với chương trình mới, có kho để kiểm tra dùng chung, tránh trường

Cán bộ quản lý, giáo viên tiểu học trong buổi tập huấn, bồi dưỡng sách giáo khoa lớp 5 và sách giáo khoa ngoại ngữ 1 năm học 2024 - 2025, ngày 9/7 ở TPHCM. Ảnh: Yên Hoa

Bà Trần Thị Huyền - Phó Giám đốc Sở GD&ĐT Hậu Giang cho biết: Đa số giáo viên, cán bộ quản lý trên địa bàn tỉnh nắm bắt khá rõ chương trình mới trong các bộ sách của 3 khối lớp. Sở GD&ĐT đang tổ chức tập huấn cho 100% giáo viên được phân công dạy lớp 5, 9, 12 và cán bộ quản lý giáo dục, nội dung nhấn mạnh đến phương pháp giảng dạy của bộ sách được các đơn vị lựa chọn, giúp cán bộ quản lý, giáo viên nắm bắt kế hoạch bài dạy của Chương trình GDPT 2018.

hợp để thi ra theo hướng cục bộ", thầy Danh nói.

Địa phương đã sẵn sàng

Năm học 2024 - 2025, lớp 5, lớp 9 và lớp 12 là các khối lớp cuối cùng triển khai sách giáo khoa theo Chương trình GDPT 2018. Bên cạnh chuẩn bị về cơ sở vật chất, đội ngũ giảng dạy cũng được đặc biệt quan tâm. Vì đây là những khối lớp cuối cấp, công tác bồi dưỡng, tập huấn cho giáo viên đóng vai trò quan trọng.

Trường Tiểu học Rạch Gòi A (huyện Châu Thành A, Hậu Giang) chuẩn bị sẵn sàng về cơ sở vật chất cho năm học tới. Năm nay, nhà trường chọn bộ Chân trời sáng tạo cho khối lớp 5. Theo thầy

Trần Thanh Thảo - Phó Hiệu trưởng nhà trường, ngoài cơ sở vật chất, nhà trường còn chú trọng chuẩn bị đội ngũ. Đơn vị lựa chọn những giáo viên có kinh nghiệm tham gia các lớp tập huấn sách giáo khoa mới do ngành tổ chức.

Theo đại diện Sở GD&ĐT tỉnh Hậu Giang, công tác tập huấn, bồi dưỡng cho đội ngũ giáo viên lớp 5, 9, 12 chương trình mới được triển khai từ rất sớm. Các trường ưu tiên chọn giáo viên trẻ, năng động phụ trách các khối lớp này, đồng thời tạo điều kiện cho đội ngũ nghiên cứu xây dựng giáo án bài giảng phù hợp theo chương trình mới...

Thầy Phạm Ngọc Thế - Hiệu trưởng Trường THCS Tân Bình (huyện Phụng

Hiệp, Hậu Giang) thông tin: "Trường cử 4 giáo viên chủ nhiệm lớp 9 và một số giáo viên bộ môn tham gia nghe giới thiệu sách, tập huấn trực tiếp và trực tuyến về chương trình, sách giáo khoa mới. Ngoài tập huấn, ban giám hiệu, đội ngũ giáo viên còn không ngừng tự học tập, trau dồi những kỹ năng, kiến thức mới đáp ứng nhu cầu thực hiện Chương trình GDPT 2018".

Ở cấp THPT, công tác bồi dưỡng, tập huấn, tự bồi dưỡng nhà giáo ở nhiều địa phương cũng khẩn trương triển khai. Theo thống kê của Trường THPT Long Mỹ (thị xã Long Mỹ, Hậu Giang), năm học 2024 - 2025, trường có 16 lớp 12, với khoảng 675 học sinh. Theo cô Hiệu trưởng Trịnh Thị Trúc Linh, các thầy cô dạy sách giáo khoa mới ở lớp 12 được tập huấn trực tuyến. Trường đã cho giáo viên nghe giới thiệu, nghiên cứu sách giáo khoa trên các bản mẫu, đường link của nhà xuất bản. Mỗi giáo viên viết nhận xét từng cuốn sách dựa trên tiêu chí ban hành, từ đó, trường tổ chức họp thống nhất lấy ý kiến của giáo viên lựa chọn sách cho năm học mới...

"Đủ liệu" trong bồi dưỡng

■ SỸ MINH

Bồi dưỡng nhà giáo cần đặt trong hệ quy chiếu, với nhiều yếu tố phải cân nhắc như: Giáo viên có kinh nghiệm, ít thời gian, nhiều mối quan tâm... Vì thế, bồi dưỡng phải có tác động "đủ liệu", với các nguyên tắc, chu trình được đặt ra cụ thể.

Trường sư phạm "xấn tay" vào cuộc

Dưới sự chỉ đạo và "xấn tay" vào cuộc của Trường Sư phạm (ĐH Huế), TS Lê Thị Ngọc Anh không chỉ tham gia tập huấn, bồi dưỡng trực tiếp cho đội ngũ giáo viên cốt cán, mà còn hỗ trợ đặc lực giáo viên đại trà thông qua nhiều hình thức: Từ trực tiếp đến trực tuyến, thậm chí thành lập các nhóm để thuận tiện hỗ trợ thầy, cô khi có nhu cầu. "Tôi tâm niệm, bồi dưỡng những gì giáo viên cần. Đây là nguyên tắc làm việc của bản thân khi tham gia vào hoạt động bồi dưỡng giáo viên và cũng là yêu cầu của lãnh đạo nhà trường", TS Lê Thị Ngọc Anh chia sẻ.

Do hầu hết học viên tham gia bồi dưỡng là giáo viên có kinh nghiệm thực tiễn giảng dạy. Nhiều thầy, cô tham gia bồi dưỡng nhưng vẫn phải đảm nhiệm việc giảng dạy, lớp và công việc gia đình... Vì thế, chương trình, cách thức bồi dưỡng được TS Lê Thị Ngọc Anh chọn lọc, đúng và trúng nhu cầu, mục đích; tránh lan man vào những vấn đề mà giáo viên đã biết, thấm nhuần từ quá trình giảng dạy.

"Trước khi tham gia bồi dưỡng, chúng tôi được nhà trường tổ chức tập huấn, nghiên cứu kỹ tài liệu. Khi "bắt tay" vào việc, chúng tôi chuẩn bị kịch bản, bài giảng để cùng thảo luận, tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc từ thực tiễn giảng dạy, đồng thời có thể hỗ trợ giáo viên trong và sau bồi dưỡng", TS Lê Thị Ngọc Anh trao đổi.

Ngoài đào tạo, Trường ĐH Sư phạm Hà Nội 2 có nhiệm vụ bồi dưỡng giáo viên. PGS.TS Nguyễn Quang Huy - Hiệu trưởng khẳng định,

nhà trường tích cực, chủ động tham gia nhiệm vụ này. Đơn cử như, công tác bồi dưỡng giáo viên, cán bộ quản lý giáo dục đáp ứng yêu cầu của Chương trình giáo dục phổ thông 2018 nhận được phản hồi tích cực của các địa phương.

Nhà trường thường xuyên tổ chức bồi dưỡng nâng cao năng lực chuyên môn, nghiệp vụ cho đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý tại các tỉnh. Từ năm 2017 đến nay, trường tổ chức bồi dưỡng khoảng 3.000 giáo viên phổ thông cốt cán và hỗ trợ bồi dưỡng gần 60.000 giáo viên đại trà. Từ hoạt động này, giáo viên có cơ hội phát triển chuyên môn, năng lực sư phạm. Qua đó, đáp ứng yêu cầu đổi mới theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018. Ngoài ra, đội ngũ giảng viên của trường sư phạm cũng "bắt nhịp" cùng quá trình đổi mới giáo dục phổ thông.

Đặt trong hệ quy chiếu

Theo PGS.TS Nguyễn Văn Hiền - Chủ tịch Hội đồng Trường ĐH Sư phạm Hà Nội, bồi dưỡng nhà giáo cần đặt trong hệ quy chiếu, với nhiều yếu tố phải cân nhắc như: Giáo viên là học viên người lớn (có kinh nghiệm, ít thời gian, nhiều mối quan tâm...); bồi dưỡng, đào tạo phải có tác động đủ liều mới đưa đến sự thay đổi.

Nguyên tắc trong hoạt động này là: Độ dài thời gian việc bồi dưỡng phải đảm bảo phù hợp và liên tục; có sự hỗ trợ trong quá trình thầy cô bắt đầu vận dụng. Ngoài ra, cần giới thiệu cho giáo viên kiến thức, kỹ năng mới bằng nhiều kỹ thuật, phương pháp dạy học tích cực. Làm mẫu

Một lớp bồi dưỡng giáo viên do Trường ĐH Sư phạm Hà Nội tổ chức.

Ảnh: Website nhà trường

cũng là biện pháp hiệu quả nhất giúp giáo viên hiểu về phương pháp dạy học mới; đặc biệt, nội dung được trình bày với giáo viên cần cụ thể.

Chia sẻ về chu trình bồi dưỡng giáo viên, Chủ tịch Hội đồng Trường ĐH Sư phạm Hà Nội cho hay: Xác định nhu cầu; lập kế hoạch; thực hiện; lập hồ sơ bồi dưỡng; phản hồi; đánh giá và vận dụng chia sẻ; trong đó yếu tố tự học được coi là tâm điểm của chu trình.

Liên quan đến bồi dưỡng, đào tạo giáo viên, GS.TS Huỳnh Văn Sơn - Hiệu trưởng Trường ĐH Sư phạm TP Hồ Chí Minh đề xuất, cần bồi dưỡng cho người nước ngoài vào Việt Nam giảng dạy. Bồi lại nay họ chưa

được công nhận chính danh là nhà giáo. Khi được cấp chứng chỉ hành nghề và công nhận nhà giáo, đội ngũ này cần được bồi dưỡng về văn hóa, đạo đức nghề giáo Việt Nam.

Theo ông Vũ Minh Đức - Cục trưởng Cục Nhà giáo và Cán bộ quản lý giáo dục (Bộ GD&ĐT), các trường sư phạm có trách nhiệm đào tạo giáo viên, còn trách nhiệm đào tạo giảng viên thuộc về cơ sở giáo dục đại học. Chương trình đào tạo giáo viên phải được kiểm định chất lượng.

Về hoạt động bồi dưỡng nhà giáo, ông Vũ Minh Đức cho hay, nội dung bồi dưỡng nhằm nâng cao trình độ chính trị, phẩm chất và năng

lực; đồng thời phải cập nhật kiến thức, kỹ năng đáp ứng chuẩn nhà giáo. Việc bồi dưỡng phải đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục, đào tạo và yêu cầu của thị trường lao động. Có nhiều hình thức bồi dưỡng nhà giáo như: Tập trung; học tập, trao đổi kinh nghiệm; hoạt động nghiên cứu khoa học, sinh hoạt chuyên đề, chuyên môn, hội nghị, hội thảo, trao đổi học thuật trong và ngoài nước. Ngoài ra, nhà giáo có thể tự học, tự nghiên cứu hoặc tự học có hướng dẫn.

Ông Vũ Minh Đức nhấn mạnh, đối với nhà giáo khi tham gia đào tạo, bồi dưỡng phải chấp hành nội quy, có ý thức học tập tốt... Thực tiễn cho thấy, nhiều địa phương khi triệu tập giáo viên tham gia một số khóa bồi dưỡng trong dịp hè nhưng hiệu quả không cao. Ý thức học tập, tham gia của các thầy cô còn hạn chế; thậm chí có người làm việc riêng nhiều hơn tiếp cận với nội dung bồi dưỡng. Do đó, chúng ta cũng cần có quy định về trách nhiệm của đội ngũ nhà giáo.

GS.TS Đinh Quang Báo - nguyên Hiệu trưởng Trường ĐH Sư phạm Hà Nội mong muốn, khi có Luật Nhà giáo sẽ kiến tạo môi trường pháp lý thuận lợi để phát triển đội ngũ; trong đó công tác đào tạo, bồi dưỡng giáo viên cần được chú trọng và thường xuyên. Trên tinh thần đó, cơ sở đào tạo giáo viên, đội ngũ giáo viên và giảng viên các trường sư phạm cần đổi mới một cách đồng bộ.

Tranh thủ nâng chuẩn dịp hè

■ DUNG NGUYỄN

Tranh thủ dịp hè, nhiều giáo viên tìm các lớp bồi dưỡng, nâng chuẩn trình độ nhằm tránh ảnh hưởng đến công tác giảng dạy và sớm hoàn thành chương trình học để đảm bảo đúng lộ trình quy định.

Vợ chồng cùng đi học

Để đảm bảo lộ trình nâng chuẩn giáo viên, tháng 6/2023 thầy A Tồn - giáo viên Trường Tiểu học - THCS Thăng Lợi (TP Kon Tum, Kon Tum) đăng ký học liên thông từ cao đẳng lên đại học.

Thầy A Tồn học Cao đẳng Sư phạm hệ cử tuyển từ năm 1997 - 2000. Sau 23 năm giảng dạy, thầy Tồn mới sắp xếp được công việc gia đình và tìm thấy lớp phù hợp để học nâng chuẩn trình độ.

Nhằm đảm bảo công tác dạy và học, sau khi kết thúc năm học 2022 - 2023, thầy A Tồn xin ý kiến ban giám hiệu để đăng ký tham gia học tại Trường Đại học Đồng Tháp, tổ chức ở tỉnh Đắk Lắk.

"Trong năm học, tôi xin ban giám hiệu tạo điều kiện, phân công lịch giảng dạy từ thứ 2 đến thứ 6 hằng tuần, còn thứ 7 và Chủ nhật dành thời gian cho việc nâng chuẩn trình độ. Trường Đại học Đồng Tháp cũng tổ chức dạy xuyên suốt trong các tháng hè nên rất thuận lợi", thầy A Tồn chia sẻ.

Thầy A Tồn đang phụ trách dạy môn Lịch sử khối 6, 7. Tuy nhiên, với Chương trình GDPT 2018, đòi hỏi giáo viên phải bồi dưỡng thêm kiến thức, kinh nghiệm để dạy tốt cả Lịch sử và Địa lý. Bởi đây là môn học bắt buộc, dạy từ lớp 6 đến lớp 9, gồm các nội dung giáo dục lịch sử, địa lý và một số chủ đề liên môn, hỗ trợ lẫn nhau.

Tốt nghiệp Trường Cao đẳng Sư phạm Kon Tum, chuyên ngành Giáo dục thể chất từ năm 2004, đến giữa năm 2023, thầy Dương Văn Khánh - giáo viên Trường THCS xã Ngọc Tú (huyện Đắk Tô, Kon Tum) mới tìm được lớp phù hợp để nâng chuẩn trình độ.

Theo thầy Khánh, ở chương trình cũ, giáo viên

Giáo dục thể chất chủ yếu dạy học sinh những bài tập, như: Rèn kỹ năng vận động cơ bản, đội hình đội ngũ... Tuy nhiên, với Chương trình GDPT 2018 sẽ tăng yếu tố thực hành, trải nghiệm cho các em thông qua một số môn thể thao đặc thù, như: Bơi lội, bóng rổ... Qua đó trang bị kiến thức về sức khỏe và rèn luyện giúp học sinh hình thành và phát triển năng lực, ý thức trách nhiệm đối với sức khỏe bản thân, gia đình và cộng đồng. Đặc biệt, biết lựa chọn môn thể thao phù hợp với năng lực vận động của bản thân để luyện tập.

"Hơn 20 năm giảng dạy, tôi nhận thấy bản thân cần nâng cao trình độ để phù hợp chương trình mới nên đăng ký đi học. Trong quá trình học, tôi tiếp cận thêm nhiều kiến thức hay, bổ ích để ứng dụng vào giảng dạy học sinh", thầy Khánh tâm sự.

Quá trình nâng chuẩn trình độ của thầy Khánh vất vả hơn giáo viên khác khi cả 2 vợ chồng theo học tại Đà Nẵng. Thầy Khánh đăng ký học cử nhân tại Trường Đại học Thể dục Thể thao Đà Nẵng. Còn vợ là Nguyễn Thị Lệ Thu - giáo viên Trường Tiểu học - THCS Văn Lem (huyện Đắk Tô) theo học Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng, chuyên ngành Âm nhạc.

Để thuận lợi cho việc đi học, vợ chồng thầy Khánh thuê phòng trọ ở lại trong mấy tháng hè, còn 2 con nhờ ông bà chăm sóc. Xa cha mẹ nhiều ngày, con nhỏ năng nặc đòi đi theo. Vợ chồng thầy Khánh phải đón ra ở cùng, nhưng khi bố mẹ đi học, con ở nhà phải tự chơi một mình.

"Con còn nhỏ mà đăng đẳng theo cha mẹ mấy tháng hè, tôi thương lắm. Dù khá vất vả trên hành trình nâng chuẩn trình độ nhưng vợ,

Ngành Giáo dục TP Kon Tum có 249 giáo viên chưa đạt chuẩn trình độ.

Theo ông Nguyễn Văn Hùng - Trưởng phòng GD&ĐT huyện Đắk Tô, ngành Giáo dục và ban giám hiệu nhà trường luôn khuyến khích, tạo điều kiện để giáo viên tham gia các lớp bồi dưỡng nâng chuẩn trình độ. Không chỉ sắp xếp lịch giảng dạy phù hợp, các trường còn chủ động hỗ trợ kinh phí cho giáo viên theo quy định để thầy, cô nâng chuẩn trình độ, đảm bảo đúng lộ trình. Việc nâng chuẩn trình độ sẽ hỗ trợ rất nhiều cho giáo viên trong công tác dạy, học và đáp ứng yêu cầu Chương trình GDPT 2018.

chồng luôn động viên nhau cố gắng.

Giáo dục thể chất là môn đặc thù nên không thể học online như một số môn khác. Mặc dù, trường đại học tổ chức dạy trực tiếp vào thứ 7 và Chủ nhật, tuy nhiên có những thời điểm lịch đi vào giữa tuần. Nhằm tạo điều kiện để tôi hoàn thành tốt chương trình học, ban giám hiệu nhà trường và tổ chuyên môn phân công người đứng lớp thay. Dự kiến tháng 6/2025, tôi và vợ sẽ hoàn thành chương trình học", thầy Khánh bộc bạch.

Hỗ trợ tối đa cho giáo viên

Cô Trần Thị Thanh Thảo - Phó Hiệu trưởng Trường Tiểu học - THCS Đắk Rô Wa (TP Kon Tum) cho biết, toàn trường có 53 cán bộ, giáo viên ở 2 cấp học. Hiện nay,

có 8 giáo viên chưa đào tạo nâng chuẩn trình độ.

Năm học 2023 - 2024, trường có 2 giáo viên tham gia lớp liên kết đào tạo tại Đắk Lắk. Một số giáo viên cũng đang tìm lớp phù hợp để nâng chuẩn trình độ từ hệ trung cấp, cao đẳng lên đại học.

"Nhà trường luôn ủng hộ, tạo mọi điều kiện để giáo viên tham gia các lớp nâng chuẩn trình độ. Trong năm học, ban giám hiệu sắp xếp, phân công những giáo viên tham gia lớp nâng chuẩn trình độ dạy các buổi trong tuần, trừ thứ 7 và Chủ nhật. Những giáo viên khác cũng đồng tình ủng hộ và sẵn sàng hỗ trợ để thầy, cô sớm hoàn thành chương trình học", cô Thảo nói.

Ông Thái Khắc Hòa - Trưởng phòng GD&ĐT TP Kon Tum cho biết, toàn

thành phố có 1.948 cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên, riêng giáo viên là 1.673 người. Giáo viên đạt chuẩn 1.424/1.673 (85,1%), giáo viên chưa đạt chuẩn 249/1.673 (14,9%). Trong đó, 135 giáo viên đang đi đào tạo nâng chuẩn, 51 người quá số tuổi không đi đào tạo nâng chuẩn theo Nghị định số 71/2020/NĐ-CP ngày 30/6/2020 của Chính phủ quy định lộ trình thực hiện nâng trình độ chuẩn được đào tạo của giáo viên mầm non, tiểu học, THCS.

Để cán bộ, giáo viên thuận lợi tham gia nâng chuẩn trình độ, ngành Giáo dục, UBND TP Kon Tum tạo điều kiện về thời gian, kinh phí theo quy định. Thành phố Kon Tum đặt mục tiêu phát triển đội ngũ giáo viên đủ về số lượng, đạt chuẩn về trình độ, giỏi chuyên môn nghiệp vụ. Qua đó, phấn đấu đến năm 2025 có 55% giáo viên mầm non, 3% giáo viên tiểu học và THCS đạt trên chuẩn về trình độ đào tạo.

Còn tại huyện Đắk Tô, tổng số giáo viên toàn ngành là 901 người, trong đó đang tham gia đào tạo nâng chuẩn trình độ 14 người. Cụ thể, mầm non 2, tiểu học 9 và THCS 3 người.

Nâng chất giáo viên môn tích hợp

■ HẢI BÌNH

Từ những khó khăn ban đầu, đến nay, việc tổ chức dạy học môn tích hợp ở THCS (Khoa học tự nhiên, Lịch sử và Địa lý) đã cơ bản đi vào nề nếp. Một trong những yếu tố vô cùng quan trọng tạo nên kết quả này chính là nỗ lực nâng cao chất lượng đội ngũ giáo viên bằng nhiều giải pháp.

Đào tạo, bồi dưỡng thường xuyên

Thăng thần chia sẻ việc triển khai môn tích hợp tại địa phương giai đoạn đầu còn lúng túng, ông Trần Tuấn Khanh - Phó Giám đốc Sở GD&ĐT An Giang cho biết, về tổ chức dạy học, sắp xếp các tiết dạy theo từng phân môn, có thời điểm số tiết vượt quá đội ngũ hiện có trên mỗi tuần. Để bảo đảm mạch kiến thức giữa các môn tích hợp đòi hỏi giáo viên phải am hiểu nhiều nội dung trong các phân môn. Nếu giáo viên phụ trách đơn môn, việc tổ chức các bài dạy hiệu quả không cao.

Trước khó khăn này, An Giang đã triển khai các giải pháp trong hai năm học gần đây (2022 - 2023, 2023 - 2024). Cụ thể, nhằm tránh dồn các tiết dạy cho một phân môn, sở GD&ĐT hướng dẫn các phòng GD&ĐT chỉ đạo trường THCS sắp xếp các chủ đề dạy học phù hợp (không nhất thiết phải theo trình tự) khi xây dựng kế hoạch giáo dục của nhà trường, tổ chuyên môn. Yêu cầu là cần bảo đảm phù hợp với số giáo viên hiện có; có giải pháp tránh giáo viên dạy quá nhiều tiết trong một tuần. Việc làm này thực hiện trên cơ sở tư vấn của Hội đồng cốt cán cấp tỉnh các môn học tích hợp.

Song song việc này, hoạt động đào tạo, bồi dưỡng giáo viên được chú trọng. Sở GD&ĐT phối hợp với Trường ĐH An Giang tổ chức đào tạo, bồi dưỡng cho giáo viên, ưu tiên giáo viên trẻ học thêm phân môn thứ hai. Tính đến cuối năm học 2023 - 2024, 336 giáo viên đã và đang đào tạo bồi dưỡng môn Khoa học tự nhiên, 210 giáo viên bồi dưỡng môn Lịch sử và Địa lý. Sở GD&ĐT chỉ đạo các phòng GD&ĐT, hiệu trưởng trường THCS, phân công giáo viên hoàn thành

khóa bồi dưỡng dạy thêm một phân môn (không dạy hết cả 3 phân môn) ở những chuyên đề để của lớp 6, 7 để có kinh nghiệm; sau đó dần dần phân nhiều chuyên đề và lớp cuối cấp.

Những giải pháp trên đã tháo gỡ cho các trường THCS tổ chức dạy học thuận lợi, bảo đảm chất lượng chuyên môn theo yêu cầu của chương trình.

Cô Nguyễn Thị Thanh Hoa - Phó Hiệu trưởng Trường THCS Nam Từ Liêm (Hà Nội) cũng nhấn mạnh việc thiết kế chương trình học tập tích hợp khoa học, phù hợp và giải pháp đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ. Nhà trường thường xuyên mời chuyên gia, các tổ chức giáo dục để đào tạo, bồi dưỡng phương pháp dạy học tích hợp; nội dung kiến thức mới nhất trong môn Khoa học tự nhiên và về cách kết nối các phân môn, cách tổ chức các hoạt động học tập.

Tổ nhóm chuyên môn, đội ngũ giáo viên Khoa học tự nhiên thường xuyên họp tác, chia sẻ kinh nghiệm thông qua tổ chức hội thảo, dạy chuyên đề hằng tháng. Sau các buổi dạy chuyên đề, thầy cô cùng ngồi lại rút kinh nghiệm; từ đó điều chỉnh nội dung chương trình cho phù hợp. Các nhóm giáo viên dạy Khoa học tự nhiên theo từng khối hằng tuần nghiên cứu và trao đổi trước các bài dạy (trực tiếp hoặc online) để chia sẻ kinh nghiệm, học hỏi lẫn nhau về phương pháp dạy học hiệu quả từng nội dung kiến thức, đặc biệt là phần không đúng chuyên môn chính của mình.

Tổ chức thi chọn đội tuyển học sinh giỏi môn Khoa học tự nhiên; đầu tư cơ sở vật chất (trang thiết bị, đồ dùng dạy học hiện đại) để đội ngũ áp dụng công cụ, nền tảng công nghệ vào giảng dạy; sử dụng phần

Cô, trò Trường THCS Nam Từ Liêm (Hà Nội) trong giờ Khoa học tự nhiên.

Ảnh: NTCC

mềm mô phỏng, trực quan hóa và ứng dụng học tập điện tử, giúp học sinh hiểu sâu về các khái niệm khoa học cũng là giải pháp được nhà trường áp dụng.

Giáo quyền tự chủ cho nhà trường

Chia sẻ giải pháp trên địa bàn huyện Kỳ Sơn (Nghệ An), ông Phạm Viết Phúc - Trưởng phòng GD&ĐT cho biết: Các trường đề xuất cơ quan quản lý (sở/phòng GD&ĐT) ban hành, điều chỉnh các văn bản, quy định giao quyền tự chủ cho nhà trường trong phát triển đội ngũ giáo viên THCS. Nhiều hoạt động bồi dưỡng giáo viên dạy môn tích hợp được tổ chức. Cùng đó là triển khai đổi mới nội dung sinh hoạt chuyên môn theo

hướng nghiên cứu bài học. Tổ chuyên môn tạo điều kiện cho giáo viên học tập chủ động qua trải nghiệm thực tế, tổ chức các hội thảo chuyên đề để thầy cô chia sẻ thông tin, học hỏi lẫn nhau trong công việc. Hoạt động dự giờ đồng nghiệp, trao đổi kinh nghiệm giảng dạy, tham gia thao giảng... cũng là một hình thức sinh hoạt chuyên môn được quan tâm và đem lại hiệu quả.

Một giải pháp được triển khai đem lại hiệu quả tích cực là tổ chuyên môn tổ chức, hoặc tham gia biên soạn tài liệu hướng dẫn giáo viên tham gia sinh hoạt chuyên môn; cách làm là lựa chọn nội dung mới, khó cần triển khai để thảo luận theo hướng nghiên cứu bài học. Hiệu trưởng các trường tập trung xây dựng tổ chuyên môn thành cộng

đồng học tập; kết nối tổ chuyên môn theo cụm trường. Đặc biệt, quan tâm chính sách đãi ngộ, môi trường làm việc nhằm tạo động lực làm việc cho đội ngũ giáo viên nói chung, giáo viên dạy môn tích hợp nói riêng. Đối mới tổ chức đánh giá giáo viên theo hướng gắn với kết quả thực hiện công việc. Ông Nguyễn Viết Phúc cho rằng, đánh giá là một nội dung quan trọng trong quản lý, không chỉ bảo đảm cho đội ngũ có đủ năng lực để thực hiện công việc, mà còn tạo động lực làm việc cho thầy cô.

Nói về kế hoạch nâng cao năng lực đội ngũ giáo viên dạy môn tích hợp trong năm học tới tại Trường THCS Nam Từ Liêm, cô Nguyễn Thị Thanh Hoa thông tin, nhà trường sẽ xây dựng kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng giáo viên các môn học mới với lớp 9, cùng cố với các lớp còn lại, trong đó có môn Khoa học tự nhiên, với sự hỗ trợ của chuyên gia. Tổ chức soạn mẫu và dạy mẫu các bài trong chương trình, sách giáo khoa môn Khoa học tự nhiên lớp 9. Nghiên cứu nội dung bài học khó để có giải pháp dạy học cho phù hợp. Từ tháng 8, trường sẽ tổ chức bồi dưỡng học sinh giỏi môn Khoa học tự nhiên cho học sinh khối 9.

CÔ NGUYỄN THỊ THANH HOA

Khắc phục tình trạng ghi danh, điểm tên

■ VÂN ANH

Mô hình bồi dưỡng thường xuyên, liên tục, tại chỗ đã khắc phục được cách làm tập trung ngắn ngày trước đây là "bồi dưỡng xong tất cả lại về".

Hiệu quả từ tập huấn

Sau khi hoàn thành nhiệm vụ tại các kỳ thi tuyển sinh, tuyển sinh đầu cấp, giáo viên các cấp học tiếp tục tham gia lớp tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn. Đây là cơ hội thuận lợi để các thầy cô trang bị thêm kiến thức, bổ sung kỹ năng nhằm đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ năm học mới.

Cô Lê Thùy Dương - giáo viên Trường Tiểu học Thăng Long (quận Hoàn Kiếm, Hà Nội) cho biết: "Xác định bồi dưỡng là nhiệm vụ quan trọng, tôi lựa chọn giải pháp qua các hình thức tự học khác nhau như tìm hiểu kiến thức trên mạng Internet, tham khảo sách, tài liệu liên quan đến giáo dục. Qua đó, từng bước nâng cao năng lực theo chuẩn nghề nghiệp".

Là giáo viên được đào tạo theo phương pháp truyền thống, cô Nguyễn Thị Phương Thảo - giáo viên Trường THPT Ngô Quyền (huyện Ba Vì) thấy hứng thú khi được tiếp cận phương pháp và kỹ thuật dạy học tích cực. Các bài học và ví dụ minh họa sinh động, dễ hiểu, bổ ích để giáo viên thay đổi phương pháp và kỹ thuật dạy học.

Tại Trường Tiểu học Mê Linh (huyện Mê Linh), ngay khi kết thúc năm học, nhà trường đã xây dựng kế hoạch bồi dưỡng thường xuyên cho cán bộ quản lý, giáo viên trong hè và trong năm học mới; triển khai kế hoạch đến các tổ chuyên môn, giáo viên, nhân viên theo chức năng, nhiệm vụ được giao.

Theo chia sẻ của thầy Hiệu trưởng Trần Anh Tuấn, nhà trường chủ động kinh phí, mua sắm sách, tài liệu; cử cán bộ, giáo viên, nhân viên tham dự đầy đủ lớp bồi dưỡng do các cấp tổ chức; Đồng thời tạo điều kiện để giáo viên nghiên cứu tài liệu trước khi tham dự lớp đào tạo, bồi dưỡng.

Từ đầu tháng 7, nhà trường tổ chức chuyên đề tập huấn cho cán bộ quản lý và giáo viên dạy lớp 5 năm học 2024 - 2025. Đó là các chuyên đề về xây dựng kế hoạch dạy học theo định hướng phát triển năng lực, phẩm chất cho học sinh; kiểm tra, đánh giá học sinh theo hướng tiếp cận năng lực đáp ứng yêu cầu thực hiện Chương trình GDPT 2018...

Cùng đó là các chuyên đề bồi dưỡng chuyên môn dành cho giáo viên khối 1, 2, 3, 4; bồi dưỡng giáo viên dạy Tin học và Công nghệ theo lộ trình; bồi dưỡng thường xuyên cho giáo viên theo tài liệu bồi dưỡng thường xuyên của Bộ GD&ĐT và của sở GD&ĐT...

Cô Trần Lê Khanh - Hiệu trưởng Trường THCS Linh Nam (quận Hoàng Mai) cho biết: "Tham gia lớp bồi dưỡng cho cán bộ quản lý về ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động quản lý, điều hành đã giúp tôi có

thêm hiểu biết và sử dụng tốt công cụ, thiết bị để phục vụ công tác quản trị trường học; đồng thời, triển khai kịp thời các văn bản chỉ đạo của ngành về công tác giáo dục đến giáo viên toàn trường".

Là giáo viên cốt cán của quận, tham gia lớp tập huấn, thầy Nguyễn Thế Hoàn - Trường THCS Trần Phú (quận Hoàng Mai) cũng tự học các tài liệu trên Hệ thống bồi dưỡng trực tuyến, chuẩn bị các nội dung. Sau đó, giảng viên sư phạm sẽ bồi dưỡng trực tiếp, giải đáp thắc mắc, hướng dẫn xây dựng kế hoạch hỗ trợ giáo viên đại trà.

Ba dạng mô hình

Ông Trần Thế Cương - Giám đốc Sở GD&ĐT Hà Nội thông tin, toàn ngành

"Giáo viên đa số dày dạn kinh nghiệm nên thay đổi thói quen tư duy là một thách thức. Nếu bồi dưỡng ngắn ngày sau đó dừng lại thì sự thay đổi thói quen rất hạn chế, vì thế với thời gian học kéo dài, hình thức tập huấn chuyên từ bồi dưỡng sang tự bồi dưỡng hiện nay đã khắc phục triệt để tình trạng ghi danh, điểm tên, bồi dưỡng xong xuôi, tất cả lại về", PGS.TS Hiền nói.

đã và đang tăng cường tuyên truyền, phổ biến, quán triệt về việc thực hiện Chương trình GDPT 2018, trọng tâm là đổi mới phương pháp dạy học, kiểm tra đánh giá và đặc biệt quan tâm nâng cao chất lượng đội ngũ, chú trọng đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao năng lực của giáo viên.

Thực hiện chỉ đạo của sở, chuyên viên, giáo viên cốt cán từng đơn vị đã tham gia các lớp tập huấn về đào tạo nâng chuẩn quốc tế cho giáo viên tiếng Anh; bồi dưỡng giáo viên cốt cán về Chương trình GDPT 2018 ở 6 mô-đun các môn học; tập huấn công tác viên thanh tra và đánh giá ngoài chất lượng giáo dục.

Hiện 30/30 quận huyện, 100% nhà trường thực hiện hiệu quả công tác tập huấn

đại trà nhiệm vụ năm học, định hướng hoạt động chuyên môn các môn học. 100% giáo viên bộ môn được tập huấn về kỹ năng xây dựng các chủ đề STEM, dạy học phát triển năng lực và thiết kế các hoạt động dạy học; kiến tạo lớp học hạnh phúc, chuyển đổi số.

Về xây dựng kế hoạch tổ chức chuyên đề môn, sở chỉ đạo các đơn vị xây dựng chuyên đề cấp cụm, tổ chức tập huấn chuyên đề với các nội dung: Trường học hạnh phúc, dạy học STEM..., tổ chức bồi dưỡng cho đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên về đổi mới công tác quản lý; công tác chỉ đạo việc dạy học theo chuẩn kiến thức kỹ năng, bồi dưỡng năng lực đánh giá học sinh.

Một số mô hình tiêu biểu là: Đề án Hỗ trợ dạy học ngoại ngữ cho giáo viên và học sinh tại 35 trường tại huyện Ba Vì; mô hình "Trường học cùng nhau phát triển", "Trường học điện tử" tại quận Long Biên; "Giáo viên của giáo viên", "Học sinh của giáo viên", "Tổ công tác hỗ trợ thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018" của quận Thanh Xuân...

Ngoài ra, các trường đã chủ động xây dựng kế hoạch và tổ chức bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ qua Hội thi giáo viên giỏi, hội giảng. Đây được coi như đợt sinh hoạt chuyên môn sâu rộng, tạo chuyển biến rõ rệt, mang đến sự tự tin, vững vàng cho đội ngũ giáo viên, cán bộ quản lý và được dư luận xã hội ghi nhận, đánh giá cao.

Đánh giá về mô hình tập huấn được triển khai những năm gần đây, PGS.TS Nguyễn Văn Hiền - Trường Đại học Sư phạm Hà Nội cho biết: Mô hình bồi dưỡng thường xuyên, liên tục, tại chỗ đã khắc phục được cách bồi dưỡng tập trung ngắn ngày trước đây. Các nội dung bồi dưỡng được giáo viên áp dụng vào thực tế giảng dạy và nhận sự phản hồi tích cực của học sinh.

Giáo viên Trường Tiểu học Thăng Long (Hà Nội) tập huấn sách giáo khoa lớp 5 dịp hè 2024.

Tăng cường kỹ năng xử lý tình huống

■ NGÔ CHUYỀN

Đổi mới giáo dục không chỉ đòi hỏi các trường học chú trọng đến chuyên môn của giáo viên mà còn phải nâng cao kỹ năng xử lý tình huống. Điều này nhằm hạn chế tối đa sự cố phát sinh trong dạy học; tạo ra môi trường giáo dục thân thiện, lành mạnh.

Bồi đắp hằng ngày

Tại Trường Tiểu học Khánh Nhạc B (huyện Yên Khánh, Ninh Bình), cô Trần Thị Hợi - Hiệu trưởng cho biết: “Nhà trường không chỉ chú trọng xử lý tình huống trong khuôn khổ trường học mà ở từng tiết học hay lúc giáo viên giao tiếp với học sinh, phụ huynh ngoài trường học. Theo đó, bên cạnh nắm bắt các văn bản hướng dẫn của phòng, sở và Bộ GD&ĐT, trường yêu cầu giáo viên thường xuyên rèn luyện, trau dồi kỹ năng mềm để xử lý tình huống phát sinh trong quá trình làm việc. Ở mỗi buổi họp chuyên môn, ban giám hiệu, tổ chuyên môn nhấn mạnh, trao đổi về kỹ năng, phương pháp xử lý các tình huống mới để giáo viên tiếp cận, tăng cường khả năng ứng phó”.

Đặc biệt, trường còn xây dựng các tình huống giả định để giáo viên nghiên cứu, đưa ra giải pháp giải quyết vấn đề, thảo luận để chọn ra phương pháp tối ưu. “Quá trình giao tiếp với học sinh, phụ huynh, người thầy cần mềm mỏng, ứng xử có kỹ năng. Khi có tình huống khó, những giáo viên từng trải qua có thể chia sẻ với đồng nghiệp để truyền đạt kinh nghiệm. Trường hợp phát sinh tình huống ngoài khả năng, kỹ năng giải quyết, giáo viên phải trao đổi, chia sẻ ngay với lãnh đạo trường để tìm hướng giải quyết hài hòa, tốt nhất; không để những sự cố đáng tiếc xảy ra”, cô Hợi chia sẻ.

Với Trường THPT DTNT tỉnh Nghệ An (Nghệ An), hằng năm nhà trường tổ chức cho giáo viên tham gia các hội thảo, tập huấn của sở GD&ĐT, mặt khác mời chuyên gia về trường trao đổi, chia sẻ nhằm trau dồi kỹ năng xử lý tình huống cho giáo viên.

Chia sẻ thông tin, cô Nguyễn Thị Kiều Hoa - Hiệu trưởng Trường THPT DTNT tỉnh Nghệ An đồng thời cho hay: “Thời đại công nghệ 4.0, chúng tôi khuyến khích giáo viên chủ động nghiên cứu các tình huống sự phạm được báo đài đề cập; lắng nghe đồng nghiệp ở nhà trường, địa phương khác chia sẻ cách giải quyết. Với đặc thù trường DTNT, kỹ năng xử lý tình huống được nhà trường chú trọng không chỉ với giáo viên mà cả học sinh bằng cách chủ động mời chuyên gia về trao đổi cho thầy và trò. Đặc biệt, nhà trường đã lập tổ tư vấn tâm lý để tham gia tư vấn, hỗ trợ các trường hợp phát sinh. Trong các cuộc họp hội đồng, Chi bộ đều quan tâm, chỉ đạo công tác giáo dục kỹ năng xử lý tình huống cho giáo viên”.

Đồng quan điểm, ông Ngô Văn Hiến - Trưởng phòng GD&ĐT huyện Văn Quan (Lạng Sơn) cho rằng, trong quá trình dạy học, giáo viên chắc chắn không tránh được nhiều tình huống phát sinh. Vì vậy, thầy cô phải có sự bình tĩnh, kiến thức xã hội, chuyên môn và kỹ năng phân tích, đánh giá mức độ, tính chất từng tình huống để giải quyết đúng quy định, hợp tình hợp lý.

Để trang bị cho giáo viên những phẩm chất, kỹ năng xử lý tình huống, Phòng GD&ĐT Văn Quan chỉ đạo các trường tăng cường giáo dục lập trường, chính trị tư tưởng... vững vàng; biết phân tích, đánh giá mức độ, tính chất khi gặp vấn đề phát sinh.

Cùng đó ngành Giáo dục tổ chức tập huấn, bồi dưỡng, trang bị cho giáo viên kiến thức cơ bản về tâm sinh lý lứa tuổi, tâm lý học đường. Trên cơ sở đó giúp thầy cô thêm hiểu và có kiến thức, kỹ năng xử lý tình huống.

Học sinh huyện Văn Quan (Lạng Sơn) tham gia các hoạt động giáo dục.
Ảnh: NVCC

Xây dựng hoạt động ngoại khóa, tập thể, hội thi; đưa các câu hỏi tình huống vào thực tế để thầy cô tìm cách giải quyết. Từ hoạt động bồi dưỡng thiết thực này, giáo viên được chia sẻ, học tập lẫn nhau để nâng cao kỹ năng xử lý tình huống bên cạnh chuyên môn, kiến thức.

Rèn kỹ năng từ đào tạo

Đối với học sinh, trường học là ngôi nhà, gia đình thứ hai. Bởi vậy quá trình học tập, tham gia hoạt động giáo dục, sinh hoạt tại trường ảnh hưởng nhiều đến tâm lý, sự phát triển nhân cách, trí tuệ.

Theo ông Lê Hữu Tân - chuyên viên phòng Giáo dục phổ thông, Sở GD&ĐT Hà Tĩnh, ngoài việc yêu cầu giáo viên thường xuyên bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ, kỹ

năng xử lý tình huống thì những người đứng đầu cơ sở giáo dục còn chủ động xây dựng kế hoạch, tổ chức triển khai bồi dưỡng kiến thức, thực hành kỹ năng xử lý tình huống sự phạm thực tế giúp giáo viên nâng cao kỹ năng ứng xử, giao tiếp thân thiện. Đặc biệt, khuyến khích các đơn vị trường học, trong sinh hoạt chuyên môn, hoạt động ngoài giờ chính khóa, sinh hoạt đoàn thể... đưa ra tình huống thực tế ra trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm giải quyết; tạo môi trường học tập, giáo dục để thầy trò gần gũi, thân thiện.

Hằng năm, Sở GD&ĐT Hà Tĩnh ngoài tổ chức tập huấn chung đã ban hành văn bản chỉ đạo tổ chức sinh hoạt chuyên môn trường và liên trường để tạo thuận lợi cho giáo viên trao đổi kinh nghiệm, học tập, mở rộng môi trường học hỏi kinh

ngiệm. Từ đó, mỗi thầy cô đều tích cực đưa ra giải pháp phù hợp đối tượng, môi trường hoạt động giáo dục của mình.

Ngành Giáo dục Hà Tĩnh còn khuyến khích các trường tổ chức nhiều hoạt động kết nối giáo viên, học sinh qua trải nghiệm, thể thao, văn hóa, nghệ thuật... nhằm tạo sự gắn gũi giữa giáo viên và học sinh.

Theo PGS.TS Lê Hiếu Học - Trưởng khoa Khoa Công nghệ Giáo dục, ĐH Bách khoa Hà Nội, bên cạnh nâng cao năng lực chuyên môn, thầy cô cần quan tâm tới kỹ năng xử lý tình huống nhằm giải quyết các vấn đề phát sinh trong lớp học một cách hiệu quả nhất. Từ đó mới đảm bảo được môi trường học tập tích cực, không bị gián đoạn, học trò cảm thấy thoải mái, tin tưởng khi trao đổi, học hỏi từ thầy cô.

Trong môi trường đại học cũng như phổ thông, kỹ năng xử lý tình huống tốt sẽ giúp người thầy giải quyết các xung đột một cách hài hòa. Mỗi người học có hoàn cảnh và nhu cầu học tập khác nhau, kỹ năng xử lý tình huống tốt giúp người dạy có thể điều chỉnh phương pháp giảng dạy phù hợp, từ đó nâng cao hiệu quả giáo dục.

PGS.TS Lê Hiếu Học cũng cho rằng, các trường nên tạo điều kiện để thầy cô tham gia khóa đào tạo chuyên sâu về kỹ năng xử lý tình huống. Những khóa học này có thể tập trung vào tình huống thực tế mà đội ngũ có thể gặp phải trong quá trình giảng dạy. Cung cấp cơ hội để giáo viên thực hành xử lý các tình huống giả định trong môi trường an toàn và nhận được phản hồi từ đồng nghiệp, chuyên gia. Tạo ra diễn đàn hoặc nhóm thảo luận để thầy cô chia sẻ tình huống họ đã gặp và cách xử lý. Cùng đó, sử dụng công cụ và phần mềm mô phỏng để tạo ra tình huống giả lập. Mô phỏng này có thể giúp giảng viên thực hành phản ứng trong các tình huống khác nhau mà không ảnh hưởng thực tế.

“Tăng cường kỹ năng mềm như giao tiếp, lắng nghe, đồng cảm và giải quyết xung đột rất quan trọng để xử lý tình huống khó khăn. Nâng cao kỹ năng xử lý tình huống không chỉ giúp thầy cô phản ứng tốt hơn mà còn tạo ra môi trường học tập tích cực và hiệu quả cho người học”, PGS.TS Lê Hiếu Học - Trưởng khoa Khoa Công nghệ Giáo dục, ĐH Bách khoa Hà Nội cho biết.

nhu cầu

Phòng GD&ĐT Hải Châu (Đà Nẵng) tập huấn giáo dục STEM cho cán bộ quản lý, giáo viên các trường tiểu học.

như nhau. Cốc đầu tiên cô không cho thêm gì vào ngoài nước. Cốc số 2, cô cho 1 viên đá, cốc số 3 cho 3 viên đá, cốc số 4 cô cho 5 viên đá, cốc số 5 cho rất nhiều đá.

Học sinh sẽ tự tay sờ vào phía bên ngoài thành cốc và rút ra kết luận rằng càng nhiều đá thì bề mặt bên ngoài của cốc càng lạnh. Học sinh có thể sử dụng nhiệt kế để đo nhiệt độ của mỗi cốc. Các em sẽ đo nhiệt độ phòng và nhiệt độ của từng cốc có chứa nước đá để có sự so sánh. Các em sẽ thấy rằng nhiệt độ trong ly nước càng thấp thì nước đọng ở phía ngoài cốc càng nhiều. Cô giáo nhỏ phẩm màu các loại vào phía trong cốc nước vẫn cho một kết quả giống nhau là nước đọng ở phía ngoài ly đều là màu trong suốt. Như vậy, nước đọng ở phía bên ngoài thành cốc không phải do nước ở phía trong chảy ra.

Nhưng làm sao để thuyết phục học sinh tin tuyệt đối cốc ướt do nước ở phía bên ngoài, không phải ở bên trong? Cô giáo lấy một cái muỗng bằng inox đặt trên viên đá, một lúc sau trên bề mặt của muỗng inox bắt đầu có nước đọng. Điều đó chứng tỏ rằng, khi một sự

vật ở nhiệt độ lạnh thì nó xuất hiện hiện tượng ngưng tụ hơi nước. Để thuyết phục hơn, giáo viên có thể cho học sinh thí nghiệm với muỗng bằng nhựa, gỗ... để thấy rằng vật nào giữ nhiệt tốt hơn sẽ nhanh xuất hiện ngưng tụ trên bề mặt.

Sở GD&ĐT Đà Nẵng cùng Viện Nghiên cứu & Đào tạo Việt - Anh (VNUK), Đại học Đà Nẵng đã tổ chức 2 khóa tập huấn theo hướng liên tục, chuyên sâu trong 2 năm 2023 và 2024. 270 cán bộ quản lý, tổ trưởng/tổ phó bộ môn liên quan đến STEM/STEAM như Toán, Tin học, Vật lý, Hóa học, Sinh học, Công nghệ, Kỹ thuật, Mỹ thuật, giáo viên hướng dẫn học sinh nghiên cứu khoa học và các cuộc thi Khoa học kỹ thuật trường THCS, THPT tham gia cả 2 khóa tập huấn này.

TS Nguyễn Thanh Hải nhận xét: "Giáo dục STEM vừa khó lại vừa dễ. Với sự nhiệt tình và chuẩn bị của cấp sở, trường, đặc biệt có sự hỗ trợ của VNUK, tôi tin việc triển khai giáo dục STEM tại TP Đà Nẵng sẽ rất thành công. Con đường có thể nhiều chông gai, thử thách nhưng thành quả mang lại đối với học sinh TP

Ông Mai Tấn Linh - Phó Giám đốc Sở GD&ĐT Đà Nẵng cho biết: "Sở GD&ĐT Đà Nẵng và các trường học đã chủ động trong bồi dưỡng, tập huấn về dạy - học STEM, triển khai hoạt động STEM theo phương pháp Học theo dự án. Các trường thực hiện nội dung giáo dục STEM một cách chủ động, sáng tạo. Nhiều trường tổ chức câu lạc bộ STEM để học sinh tham gia. Trong quá trình thực hiện bài học theo chủ đề giáo dục STEM, học sinh đã chủ động, tích cực đề xuất và thực hiện các sản phẩm học tập dưới sự hướng dẫn của giáo viên. Nhiều sản phẩm vận dụng kiến thức liên môn vào giải quyết các tình huống thực tiễn của các em được giải cao tại cuộc thi Khoa học kỹ thuật các cấp".

Đà Nẵng rất lớn". Khi giáo viên dạy cho các em hiện tượng nào đó, nên tạo tình huống để học sinh trải nghiệm. Trải nghiệm ở mức độ như thế nào, sẽ tùy từng cấp học để giáo viên đưa ra tình huống phù hợp.

Thầy Phan Tiến Dậu - giáo viên Vật lý, Trường THPT Trần Phú (Đà Nẵng) nhận xét: "Các lớp tập huấn giúp chúng tôi hiểu sâu hơn về quy trình, cách thức xây dựng, tổ chức thực hiện dự án STEM. Giáo viên nên đưa ra những vấn đề cụ thể, từ đó gợi ý cho các em thông qua câu hỏi. Nếu thấy có

đưa ra một số giới hạn nhất định thì học sinh không bị mông lung và đề xuất được giải pháp thiết kế phù hợp. Trong vai người đi học, chúng tôi có những trải nghiệm để hiểu được mong muốn cũng như tâm lý tiếp thu của trò. Từ đây, giáo viên sẽ có những điều chỉnh phù hợp trong dạy học để học sinh không bị căng thẳng, áp lực".

Chủ động bồi dưỡng nội bộ

Ba năm trở lại đây, trước khi bước vào năm học mới,

Trường THCS Trưng Vương (quận Hải Châu, TP Đà Nẵng) đều tổ chức tập huấn các chuyên đề về phương pháp dạy học cho giáo viên.

Năm học 2023 - 2024, Trường THCS Trưng Vương lựa chọn chủ đề Giáo viên hạnh phúc - Kiến tạo tương lai do chương trình Dạy học tích cực tổ chức với 9 buổi học. Giảng viên sẽ dạy học trực tuyến, tập trung học tại hội trường của nhà trường để tham gia làm việc, thảo luận nhóm. Với 9 buổi học các giáo viên giải đáp được tại sao nghề giáo ngày càng vất vả, áp lực nhưng hiệu quả chưa cao và khám phá cách thức để khắc phục điều đó thông qua các phương pháp dạy học tích cực.

"Khóa học giúp giáo viên bổ trợ thêm kỹ năng điều chỉnh cảm xúc, hành vi, thái độ lời nói trong giao tiếp với học sinh; phối hợp nhuần nhuyễn các phương pháp, cách tổ chức hoạt động ở lớp. Khi giáo viên tổ chức các hoạt động dạy - học phát huy được sự tích cực, chủ động của học sinh sẽ nâng cao hiệu quả dạy học nhằm xây dựng được lớp học hạnh phúc. Từ đó, mỗi thầy cô sẽ trở thành người giáo viên hạnh phúc và truyền cảm hứng", cô Nguyễn Ngọc Nhân - giáo viên Ngữ văn, Trường THCS Trưng Vương nói.

Trường Tiểu học Phan Chu Trinh (huyện Chư Prông, Gia Lai) cũng tổ chức tập huấn cho giáo viên văn hóa về Tổ chức hoạt động giáo dục STEM trong giáo dục tiểu học. Ngoài tìm hiểu một số vấn đề chung về triển khai STEM/STEAM ở cấp tiểu học; giáo viên được hướng dẫn quy trình thiết kế và tổ chức hoạt động giáo dục STEM/STEAM. Giáo viên các khối lớp thực hành xây dựng kế hoạch cho bài học STEM phù hợp với nội dung chương trình giáo dục tiểu học. Các sản phẩm cụ thể từng khối lớp được trình bày trong buổi tập huấn và đều được đóng góp ý kiến của đồng nghiệp cũng như báo cáo viên để có một hoạt động buổi tập huấn và giáo dục STEM/STEAM hoàn chỉnh.

Bồi dưỡng theo

■ HÀ ÁNH NGỌC

Tùy vào tình hình thực tế, các trường học chủ động xây dựng chuyên đề bồi dưỡng giáo viên, cán bộ quản lý để đáp ứng yêu cầu đổi mới Chương trình GDPT 2018.

Tăng cường năng lực quản trị nhà trường

Trường Đại học Kinh tế, Đại học Đà Nẵng vừa phối hợp với Sở GD&ĐT Quảng Ngãi tổ chức Tập huấn nâng cao năng lực quản lý công cho hiệu trưởng các trường THPT trên địa bàn. Đây là nội dung trong chương trình hợp tác giữa Đại học Đà Nẵng với UBND tỉnh Quảng Ngãi trong GD-ĐT và phát triển nguồn nhân lực.

Ông Trần Sỹ - Phó Giám đốc Sở GD&ĐT tỉnh Quảng Ngãi cho biết, nhu cầu được bồi dưỡng, cập nhật kiến thức để nâng cao năng lực quản lý công cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo các trường THPT rất cần thiết.

Trên thực tế, hiệu trưởng, phó hiệu trưởng ở các trường học hiện nay có những cái khó mà trong đạo tạo không có. Ví dụ, họ không có hiểu biết về tài chính. Vì vậy, để làm tốt công tác quản trị trường học, cần phải có kiến thức cơ bản về quản lý tài chính, tài sản.

Theo PGS.TS Đoàn Ngọc Phi Anh - Phó Hiệu trưởng Trường Đại học Kinh tế, Đại học Đà Nẵng, nội dung tập huấn tập trung các chuyên đề như: Quản lý tài chính trong các đơn vị sự nghiệp công lập; Quy trình, thủ tục mua sắm, sửa chữa trong các đơn vị sự nghiệp công lập. Đây là những nội dung thiết thực, liên quan trực tiếp đến hiệu quả hoạt động của các trường, khi có sự kết hợp giữa lý luận và thực tiễn sẽ góp phần nâng cao hiệu quả quản lý các trường THPT công lập.

Trong xu hướng đổi mới giáo dục, quản trị trường học có những thay đổi cơ bản như tự chủ và chịu trách nhiệm; học tập và giảng dạy là những mục tiêu chính của hoạt động quản lý giáo dục; phong cách lãnh đạo dân chủ, công bằng và có trách nhiệm; chia sẻ quản lý; trường học là nơi để học

tập... Để có thể huy động các nguồn lực hỗ trợ, phối hợp để công tác quản trị nhà trường hiệu quả, đòi hỏi hiệu trưởng trong xây dựng kế hoạch quản trị và thực hiện kế hoạch phải có tính khoa học và nghệ thuật.

Ngoài ra, theo nhận xét của thầy Võ Đăng Chín - Hiệu trưởng Trường Tiểu học - THCS Trà Nam (Nam Trà My, Quảng Nam), cán bộ quản lý trường học phải có khả năng ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý. "Ở trường chúng tôi, hoạt động giáo dục lớn, kế hoạch bài dạy, bài giảng E-learning... đều được đăng tải lên website. Website trường học nếu được đầu tư và khai thác hết tính năng sẽ là công cụ quản trị trường học. Nếu chỉ gửi vào nhóm Zalo thì việc lưu trữ khó khăn. Ngay cả việc xây dựng để kiểm tra của giáo viên tổ chuyên môn cũng gửi về ban giám hiệu thông qua công cụ trên website", thầy Chín chia sẻ.

Hai năm trở lại đây, phòng GD&ĐT Thanh Khê (TP Đà Nẵng) đều tổ chức bồi dưỡng tập huấn chuyên môn, nghiệp vụ cho cán bộ quản lý phục vụ triển khai Chương trình GDPT 2018 trong dịp hè. Các khóa tập huấn tập trung vào nội dung cốt lõi nhằm nâng cao năng lực quản trị nhà trường thực hiện Chương trình GDPT 2018.

Cô Hoàng Thị Lệ Hà - Hiệu trưởng Trường THCS Nguyễn Đình Chiểu (TP Đà Nẵng) thông tin: "Nội dung các buổi tập huấn đã giúp cán bộ quản lý có thêm kinh nghiệm để làm tốt công tác quản trị nhà trường. Các thầy cô cũng thảo luận và làm rõ thêm cách làm hiệu quả khi thực hiện các quy định, quy chế, kế hoạch và công tác kiểm tra giám sát trong nhà trường".

Giáo viên đi học STEM

Trong buổi tập huấn về dạy học STEM cho giáo viên

Giáo viên Trường THPT Trần Phú (Đà Nẵng) trải nghiệm hoạt động STEM tại Không gian sáng chế, Viện Nghiên cứu và Đào tạo Việt - Anh, Đại học Đà Nẵng.

Trường Đại học Kinh tế, Đại học Đà Nẵng trao giấy chứng nhận hoàn thành khóa Tập huấn nâng cao năng lực quản lý công cho hiệu trưởng các trường THPT ở Quảng Ngãi. Ảnh: NTCC

Thầy Hiệu trưởng Hồ Ngọc Hưng cho biết, mùa Hè năm học 2024 - 2025, Trường THCS Trưng Vương (quận Hải Châu, TP Đà Nẵng) sẽ tập huấn cho toàn bộ cán bộ, giáo viên, nhân viên chuyên đề Văn hóa công sở. Ngoài ra, với hội đồng sư phạm, sẽ có thêm chuyên đề Công tác giáo viên chủ nhiệm, trong đó nhấn mạnh đến nội dung giao tiếp với phụ huynh.

THCS - THPT ở Đà Nẵng, TS Nguyễn Thanh Hải - Trưởng nhóm nghiên cứu dự án giáo dục STEM THRIVE, Đại học Missouri, Hoa Kỳ đưa ra tình huống và đề nghị các thầy cô giải thích về hiện tượng tại sao cốc nước đá bị ướt phía bên ngoài. Rất nhiều giáo viên đưa ra cách lý giải khác nhau, từ vận dụng

phương pháp đo lường, tính thể tích đến sự thay đổi về nhiệt độ. Có thầy giáo giải thích do trong không khí có nước nên khi xung quanh có nhiệt độ thấp hơn thì nước ngưng tụ lại. Nhưng TS Hải cho rằng đây là cách giải thích áp đặt cho học sinh buộc phải chấp nhận rằng trong không khí có nước

trong khi không chứng minh cho các em thấy được trong không khí có nước. Nếu nói nước đến từ không khí thì tại sao cốc nước không cho đá vào thì lại không có nước đọng xung quanh.

Từ đây, TS Nguyễn Thanh Hải đặt ra vấn đề: "Một hiện tượng vô cùng đơn giản, gần gũi, tất cả chúng ta đều thấy nhưng giải thích nó không hề đơn giản. Chính học sinh sẽ là những nhà khoa học trong tương lai nếu thấy cô có cách khơi gợi, truyền cảm hứng để các em quan sát các sự việc diễn ra hằng ngày; khuyến khích các em sáng tạo, nuôi dưỡng sự tò mò, tìm hiểu... để tạo ra tri thức mới cho nhân loại".

TS Nguyễn Thanh Hải cũng đưa ra cách khởi động để dạy bài học về hiện tượng ngưng tụ qua cách tiếp cận STEM. Giáo viên bắt đầu tiết dạy bằng cách đặt câu hỏi tại sao cái ly nước của cô bị ướt? Học sinh có thể trả lời tại vì cốc nước của cô có đá lạnh bên trong. Nhưng tại sao có đá lạnh bên trong thì cốc nước lại bị ướt ở phía bên ngoài mặt cốc? Cô sẽ làm thí nghiệm bằng cách cô đặt 5 cái cốc giống nhau với cùng lượng nước bên trong

Công bằng giữa nhà giáo công lập và ngoài công lập

■ NGUYỄN NHUNG

Bồi dưỡng nhà giáo luôn là nhiệm vụ quan trọng nhằm nâng cao chất lượng đội ngũ. Trong dự thảo Luật Nhà giáo, nội dung này được quy định cụ thể, rõ ràng, hy vọng sẽ là hành lang pháp lý thúc đẩy nhà giáo bồi dưỡng, tự bồi dưỡng để nâng cao trình độ chuyên môn.

Tường minh khái niệm “đào tạo” và “bồi dưỡng”

Theo TS Nguyễn Vinh Hiền - nguyên Thứ trưởng Bộ GD&ĐT, hiện các văn bản quy phạm pháp luật về công tác đào tạo, bồi dưỡng nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục về cơ bản đã đầy đủ; tuy nhiên, không tường minh hai khái niệm “đào tạo” và “bồi dưỡng”; chưa xác định trách nhiệm cụ thể của cơ sở giáo dục và cơ quan quản lý Nhà nước trong việc tổ chức đào tạo, bồi dưỡng nhà giáo.

TS Nguyễn Vinh Hiền cũng cho rằng, trên thực tế đang có sự khác biệt lớn về bồi dưỡng nhà giáo tại cơ sở giáo dục công lập và ngoài công lập. Đối với nhà giáo công lập việc tham gia bồi dưỡng là bắt buộc theo quy định của pháp luật về vị chức. Nhà giáo phải tham gia học các chương trình bồi dưỡng lý luận chính trị, kiến thức quốc phòng và an ninh theo hướng dẫn của cơ quan có thẩm quyền; hoàn thành chương trình bồi dưỡng theo tiêu chuẩn chức danh nghề nghiệp viên chức chuyên ngành trước khi được bổ nhiệm chức danh nghề nghiệp. Ngoài ra, theo quy định của ngành Giáo dục, nhà giáo phải học các chương trình bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng theo yêu cầu nhiệm vụ hằng năm hoặc yêu cầu đổi mới giáo dục. Thực tế, nhà giáo đã phải tham gia các khóa học có thể không cần thiết cho hoạt động nghề nghiệp của mình,

đến đến chồng chéo, quá tải văn bản, chứng chỉ. Nhiều địa phương chưa có sự đồng bộ, thống nhất giữa ngành Nội vụ và Giáo dục trong việc quản lý đào tạo, bồi dưỡng nhà giáo.

Đối với nhà giáo ngoài công lập, Nghị quyết số 29-NQ/TW yêu cầu: “Bảo đảm bình đẳng giữa nhà giáo trường công lập và nhà giáo trường ngoài công lập về tôn vinh và cơ hội đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ...” nhưng chưa có văn bản nào hướng dẫn thực hiện chủ trương này và việc đào tạo, bồi dưỡng nhà giáo tại cơ sở giáo dục ngoài công lập chủ động tổ chức bồi dưỡng và bản thân nhà giáo tích cực tham gia các khóa bồi dưỡng để đáp ứng yêu cầu của nhà trường nơi làm việc thì nhiều trường ngoài công lập chưa quan tâm đến công việc này. Ở một số địa phương, nếu trường ngoài công lập không nộp đủ kinh phí cho ban tổ chức lớp thì giáo viên sẽ không được dự các lớp bồi dưỡng cùng với giáo viên trường công lập.

Góp ý dự thảo Luật Giáo dục, TS Nguyễn Vinh Hiền đề nghị cần quy định rõ việc phân công, phân cấp quản lý nhà giáo từ Trung ương đến địa phương, bảo đảm các cơ quan của ngành Giáo dục (Bộ, sở, phòng) được chịu trách nhiệm chính, chủ động tham mưu với Chính phủ, UBND các cấp và tổ chức thực hiện toàn bộ các khâu về công tác quản lý nhà giáo; đồng bộ từ quy hoạch, đào tạo, tuyển dụng, sử dụng, đánh giá, bồi dưỡng. Quy định thống nhất các yêu cầu về chức danh nhà giáo, chuẩn nhà giáo và chuẩn nhà giáo đúng đầu cơ sở giáo dục. Chuẩn cần có quy định mức độ từ thấp đến cao để tạo cơ hội cho nhà giáo phát triển chuyên môn liên tục; làm cơ sở pháp lý cho việc thiết kế đầu ra của các

Cán bộ, giảng viên Trường ĐH Sư phạm Hà Nội thuộc nhóm biên soạn tài liệu mô đun 5 bồi dưỡng giáo viên phổ thông tham gia tập huấn và chuyển giao tài liệu. Ảnh: NTCC

Theo dự thảo Luật Nhà giáo, bồi dưỡng nhà giáo bao gồm bồi dưỡng bắt buộc, tự chọn, tự nguyện. Bồi dưỡng bắt buộc và tự chọn gồm các khóa học do cơ quan quản lý giáo dục, chủ quản, chính quyền địa phương, hiệp hội hoặc nhà trường tổ chức; được đánh giá sau khi kết thúc, nhà giáo được cấp giấy chứng nhận hoặc chứng chỉ nếu hoàn thành khóa học. Bồi dưỡng tự nguyện, nhà giáo tham gia các khóa học hoặc tự học theo nhu cầu và sở thích cá nhân; có thể được đánh giá hoặc không sau khi kết thúc; nhà giáo có thể được cấp giấy chứng nhận, chứng chỉ hoặc không.

chương trình đào tạo, bồi dưỡng; làm căn cứ pháp lý thống nhất trong đánh giá, tuyển dụng nhà giáo theo vị trí việc làm, công nhận chức danh, quy hoạch, bổ nhiệm nhà giáo, luân chuyển nhà giáo giữa cơ sở giáo dục công lập và ngoài công lập.

Thúc đẩy tự học, tự bồi dưỡng

PGS.TS Nguyễn Văn Hiền - Chủ tịch Hội đồng trường Trường ĐHSP Hà Nội nhận định, dự thảo Luật đã quy định tương đối rõ những vấn đề liên quan đến công tác bồi dưỡng nhà giáo. Trong đó nêu việc bồi dưỡng vừa là quyền lợi, vừa là nghĩa vụ của giáo viên; quy định trách nhiệm theo hệ thống ngành học, từ Bộ đến sở GD&ĐT, cơ sở đào tạo về nội dung này; quy định các hình thức bồi dưỡng... Những quy định, chính sách tạo hành lang,

khuyến khích, tạo động lực, thúc đẩy giáo viên bồi dưỡng là quan trọng, cần thiết, nhưng đây là tác động mang tính “ngoại lực”. Hoạt động bồi dưỡng, tự bồi dưỡng hiệu quả nhất khi xuất phát từ “nội lực” - nhu cầu tự thân của nhà giáo. Từ đó, PGS Nguyễn Văn Hiền cho rằng, mô hình kết hợp hệ thống từ trên xuống dưới theo hình thức bồi dưỡng thường xuyên, liên tục, tại chỗ là tốt nhất - điều này có thể quy định trong văn bản dưới luật.

5 nguyên tắc hiệu quả trong phát triển chuyên môn của giáo viên cũng được PGS.TS Nguyễn Văn Hiền nhấn mạnh. Trong đó bao gồm: Độ dài thời gian của việc bồi dưỡng phải phù hợp và liên tục; có sự hỗ trợ giáo viên trong quá trình vận dụng; cần giới thiệu cho giáo viên kiến thức, kỹ năng mới bằng nhiều kỹ thuật, phương pháp dạy học tích cực; làm

mẫu là biện pháp hiệu quả nhất giúp giáo viên hiểu về phương pháp dạy học mới; nội dung được trình bày với giáo viên căn cứ thể.

Bày tỏ đồng tình với những quy định về bồi dưỡng trong dự thảo Luật Nhà giáo, cô Trần Thị Trang - giáo viên Trường Tiểu học & THCS A Xing, Hướng Hóa (Quảng Trị) đồng thời đưa ra kiến nghị nhằm nâng cao chất lượng công tác bồi dưỡng giáo viên. Trong đó có việc cung cấp thông tin, tài liệu trước khi bồi dưỡng, tập huấn cho giáo viên; hướng dẫn, khuyến khích nhà giáo chủ động nghiên cứu, tìm hiểu các nội dung tập huấn, bồi dưỡng.

Đặc biệt, cần đổi mới phương pháp tập huấn, bồi dưỡng, tạo ra không khí hứng khởi để giáo viên có sự tương tác với người hướng dẫn và đồng nghiệp. Tổ chức có chọn lọc các hội thi, cuộc thi để tránh áp lực cho giáo viên, đảm bảo chất lượng giảng dạy đại trà ở trên lớp, đồng thời cũng là cơ hội để đội ngũ được học tập và cọ xát, nâng cao trình độ chuyên môn.

Để nâng cao chất lượng bồi dưỡng giáo viên, theo thầy Huỳnh Đại Dương - giáo viên Trường THPT Đặng Trần Côn (Thừa Thiên Huế), 3 nội dung quan trọng cần làm là nâng cao nhận thức, ý thức trách nhiệm của đội ngũ; đổi mới nội dung, phương pháp bồi dưỡng; xây dựng môi trường sư phạm và cơ chế chính sách cho giáo viên. Theo đó, nội dung bồi dưỡng cần thiết thực; phương pháp bồi dưỡng chú trọng nâng cao ý thức và rèn thói quen tự học của giáo viên. Kết hợp chặt chẽ giữa tự học của cá nhân với học tập, hợp tác với đồng nghiệp, kiểm tra của cán bộ quản lý. Cùng đó, khen thưởng kịp thời, ban hành chế độ chính sách phù hợp nhằm động viên đội ngũ bồi dưỡng, nâng cao năng lực...

Tận dụng mô hình trao đổi chuyên môn liên trường

■ KHÔI NGUYÊN

Thời gian qua, các trường mầm non đã có nhiều giải pháp để nâng cao chất lượng giáo viên, trong đó có hoạt động sinh hoạt chuyên đề, trao đổi chuyên môn liên trường.

Chỉ đạo sâu sát

Thực hiện chuyên đề "Xây dựng môi trường giáo dục lấy trẻ làm trung tâm", Phòng GD&ĐT huyện Phú Xuyên (Hà Nội) đã chỉ đạo các trường mầm non trên địa bàn xác định đây là nhiệm vụ then chốt để nâng cao mục tiêu chăm sóc giáo dục trẻ trong thời kỳ đổi mới.

Bà Phạm Thị Ánh - Phó Trưởng phòng GD&ĐT huyện Phú Xuyên cho biết: Để thực hiện tốt mục tiêu này, các trường đã xây dựng bộ tiêu chí trong đó chú trọng đặc biệt về chất lượng đội ngũ cán bộ, giáo viên và nhân viên có phẩm chất đạo đức tốt, đạt trình độ trên chuẩn, năng động sáng tạo, nhiệt tình, tâm huyết với nghề, có ý thức trách nhiệm cao, năng lực chuyên môn vững vàng, luôn hoàn thành tốt nhiệm vụ.

Khi triển khai đã thể hiện được nội dung giáo dục theo Chương trình giáo dục mầm non và có sự điều chỉnh linh hoạt, phù hợp với phát triển của trẻ, điều kiện thực tế của địa phương, nhà trường và từng lớp. Các trường không nhàn mạnh vào việc cung cấp cho trẻ những kiến thức, kỹ năng đơn lẻ mà theo hướng tích hợp, coi trọng hình thành và phát triển các năng lực, kỹ năng sống của trẻ.

Chia sẻ quá trình thực hiện tại đơn vị, cô Chu Thị Hương - Hiệu trưởng Trường Mầm non Chuyên Mỹ (huyện Phú Xuyên) cho hay, khi tổ chức hoạt động, giáo viên thường phối hợp các phương pháp, tăng cường tính chủ động, tích cực của trẻ, đảm bảo trẻ "học bằng chơi, chơi mà học".

Trẻ được tham gia các hoạt động vận động thể chất sẽ giúp phát triển toàn diện.

Phương pháp hỗ trợ theo hướng mở rộng được quan tâm để khuyến khích trẻ sáng tạo, làm thay đổi và cá thể hóa những trẻ thiếu hụt hoặc có hoàn cảnh khó khăn. Chú trọng hoạt động chủ đạo từng lứa tuổi, tạo ra các cơ hội cho trẻ hoạt động tích cực phù hợp với nhu cầu, hứng thú và sự phát triển của từng trẻ. Các cô tạo cơ hội cho trẻ được bộc lộ hết khả năng của mình.

Giáo viên tổ chức, điều khiển, hỗ trợ đúng lúc, không làm thay trẻ. Khuyến khích tương tác giữa trẻ với trẻ. Các hoạt động diễn ra một cách thoải mái, trẻ luôn là chủ thể hoạt động tích cực; giáo viên là người gần gũi, trợ giúp, khuyến khích trẻ sáng tạo, tận dụng những điều kiện, hoàn cảnh, tình huống thật để tăng tính tương tác.

"Khi cần, các cô cũng gợi ý để trẻ nói lên được suy nghĩ. Việc truyền tải kiến thức dựa trên vốn kinh nghiệm, kỹ năng mà trẻ đã biết, từ đó giáo viên cung cấp, bổ sung kiến thức cho trẻ theo mục đích yêu cầu đã đưa ra", cô Chu Thị Hương nhấn mạnh.

Cũng theo cô Hương, nhà trường đã triển khai dưới nhiều hình thức như trao đổi kinh nghiệm qua lý thuyết và thực hành trên tiết dạy. Các tổ - khối chia nhau theo nhóm để trao đổi kinh

"Nâng cao chất lượng giáo viên mầm non là trách nhiệm chung của toàn xã hội. Thời gian qua, ngành Giáo dục Hà Nội đã phát động và triển khai phong trào "Nhà trường cùng chung tay phát triển - thầy cô cùng sẻ chia trách nhiệm" đã phát huy được hiệu ứng tích cực để phát triển chuyên môn cho đội ngũ nhà giáo các cấp. Với những giải pháp thiết thực và sự nỗ lực của mỗi trường, chất lượng đội ngũ ngày càng được củng cố, đáp ứng yêu cầu thực hiện Chương trình giáo dục mầm non", cô Vân chia sẻ thêm.

ng nghiệm dưới dạng câu hỏi và tìm hướng giải quyết. Mỗi tháng một chuyên đề xoay quanh những hoạt động hằng ngày theo quy chế chăm sóc giáo dục trẻ.

Tại Trường Mầm non Ngô Thị Nhậm (quận Hà Đông, Hà Nội), hoạt động sinh hoạt chuyên đề và trao đổi chuyên môn liên trường tạo cơ hội cho giáo viên được chia sẻ kinh nghiệm, học hỏi lẫn nhau và cập nhật những phương pháp giáo dục mới, tiến tiến.

Để nâng cao chất lượng chuyên môn, mỗi giáo viên không ngừng học tập bồi dưỡng như học thêm chương trình và phương pháp giáo dục mới qua bạn bè, đồng nghiệp hay trên nền tảng công nghệ thông tin. Đặc biệt trong các buổi sinh hoạt chuyên môn, giáo viên cùng khối trao đổi phương pháp,

bài dạy mới hoặc có thể xây dựng một hoạt động mới để cả tổ cùng dự rút kinh nghiệm, sau đó nhân rộng ra toàn trường.

"Bên cạnh đó, nhà trường còn có hoạt động kết nối, trao đổi chuyên môn với các trường trên địa bàn và ngoài quận, giao lưu với trường mầm non huyện Phú Xuyên đạt hiệu quả cao qua nhiều chuyên đề như: Cách giữ gìn an toàn phòng cháy chữa cháy và Cứu nạn cứu hộ cho trẻ mầm non; kỹ năng nuôi dưỡng chăm sóc trẻ đáp ứng mục tiêu lấy trẻ làm trung tâm và nhiều hoạt động khác", cô Hiệu trưởng Nguyễn Thị Thu An thông tin.

Tạo cơ hội nâng cao chuyên môn

Đưa ra một số giải pháp trong sinh hoạt chuyên môn,

cô Trương Thị Ngọc Bích - Hiệu trưởng Trường Mầm non 10-10 (quận Hoàng Mai, Hà Nội) thông tin: Nhà trường phát huy tối đa vai trò tổ trưởng chuyên môn, khối trưởng các khối trong triển khai, xây dựng kế hoạch giảng dạy của trường và các khối đảm bảo sự đồng nhất, đồng tâm, phù hợp đặc điểm lứa tuổi và tăng cường hoạt động trải nghiệm, rèn kỹ năng sống cho trẻ.

Trường Mầm non 10-10 tổ chức sinh hoạt chuyên môn dưới nhiều hình thức như: Trao đổi thảo luận trực tiếp về xây dựng kế hoạch; rút kinh nghiệm trong tổ chức các hoạt động giáo dục; chia sẻ kinh nghiệm giảng dạy; tháo gỡ những vướng mắc, khó khăn với các trường kết nghĩa ở huyện Ứng Hòa (Hà Nội); bồi dưỡng tiếp cận các phương pháp giáo dục tiên tiến.

"Nhà trường tiến hành dạy kiến tập, diễn, mẫu với giáo viên cốt cán, giáo viên trẻ; tổ chức nhiều hoạt động giáo dục và giao lưu giữa các độ tuổi. Quan tâm nâng cao công tác ứng dụng công nghệ thông tin, chuyển đổi số trong tổ chức các hoạt động giáo dục, tạo cơ hội cho giáo viên và trẻ tiếp cận thiết bị điện tử, công nghệ hiệu quả, phù hợp. Từ đó tạo được sự đồng bộ trong phát triển chuyên môn, thêm động lực cho giáo viên trẻ gắn bó với nghề", cô Bích nói.

Còn theo cô Bùi Thị Vân - Hiệu trưởng Trường Mầm non An Khánh B (Hoài Đức, Hà Nội), để nâng cao chất lượng giáo viên mầm non cần có sự chung tay góp sức của nhiều phía. Các cấp quản lý cần quan tâm hơn nữa đến việc đầu tư cho giáo dục mầm non, tạo điều kiện để giáo viên tham gia các hoạt động bồi dưỡng, tập huấn. Đồng thời, mỗi giáo viên phải không ngừng học hỏi, trau dồi kiến thức, rèn luyện kỹ năng để hoàn thành tốt vai trò "người mẹ thứ hai" của trẻ.

thực tiễn

Một hoạt động giao lưu quốc tế, chia sẻ kinh nghiệm trong đào tạo, nghiên cứu khoa học của Trường ĐH Khoa học và Công nghệ Hà Nội. Ảnh: NTCC

công nghệ và tăng cường hợp tác giữa hai quốc gia.

“Chìa khóa” để phát triển

Nhấn mạnh, Chính phủ Việt Nam xác định khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo là chìa khóa quan trọng thúc đẩy nền kinh tế phát triển, GS.TS Chu Hoàng Hà - Phó Chủ tịch Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam nhìn nhận, mục tiêu này chỉ có thể đạt được khi các trường đại học Việt Nam tích cực tham gia vào đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, đặc biệt các nhà lãnh đạo tương lai - đội ngũ có khả năng giải quyết những thách thức trong cuộc cách mạng công nghiệp 4.0.

Theo GS.TS Chu Hoàng Hà, cơ hội học tập, trao đổi tại các quốc gia phát triển nhanh, với nền văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc như Việt Nam sẽ mang đến những trải nghiệm thú vị và giá trị cho sinh viên trong bối cảnh toàn cầu hóa. Không chỉ vậy, sinh viên quốc tế sẽ mang đến môi trường học tập đa

văn hóa cho các trường đại học Việt Nam; từ đó sinh viên Việt Nam có thể hưởng nhiều lợi ích.

Đề cập đến vấn đề chuyển giao khoa học công nghệ, ông Gavin Leonard - chuyên gia đến từ nước Anh chia sẻ, trước đây, những sáng chế trong trường đại học ít được coi trọng; thậm chí mất cơ hội để cử giải Nobel. Hiện, vấn đề này được xã hội quan tâm hơn rất nhiều. Tại Hội thảo với chủ đề “Thương mại hóa công nghệ đại học: Con đường và thách thức”, ông Gavin Leonard viện dẫn, thập niên 80 của thế kỷ trước, ở Mỹ chỉ có 2 trung tâm chuyển giao công nghệ. Sau 10 năm có đến 200 trung tâm và hiện nay là 1.000.

Nhấn mạnh tầm quan trọng của việc công bố phát minh, cấp bằng sáng chế cho các dự án sinh viên nếu muốn thương mại hóa công nghệ đó trong tương lai, nhưng ông Gavin Leonard cho rằng, việc này còn gặp nhiều khó khăn. Đầu đó có tình trạng trường đại học

TS Nguyễn Quang Thuận - Phó Hiệu trưởng Trường Quốc tế (Đại học Quốc gia Hà Nội) cho hay, để bảo đảm chất lượng các chương trình liên kết đào tạo quốc tế nói riêng, hợp tác quốc tế nói chung, ngoài lựa chọn đối tác có uy tín trên các bảng xếp hạng và chương trình đào tạo phải được kiểm định tại nước sở tại, cần xem xét đến những yếu tố thế mạnh của đối tác cũng như hỗ trợ đào tạo các ngành trong nước ở từng thời điểm. Hiện, nhà trường xây dựng chiến lược làm việc với đối tác là các trường nằm trong top 100 thế giới.

chưa hiểu rõ quy trình cấp bằng sáng chế; các doanh nghiệp chưa cảm thấy sáng chế có giá trị thương mại, dễ thất bại; quy trình của các trường đại học còn cồng kềnh; thậm chí nhà khoa học, nhà nghiên cứu chưa nắm rõ hết quy định. Từ thực tiễn này, ông Gavin Leonard cho rằng, việc thành lập trung tâm chuyển giao công nghệ có vai trò rất lớn nhằm đưa các phát minh ra thị trường, kết nối nhà khoa học với doanh nghiệp và bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ.

Đồng quan điểm, PGS.TS Yến Trần - Trường Kinh Doanh Edinburgh, ĐH Heriot-Watt (Vương quốc Anh) cho rằng, cần nhấn mạnh vai trò quan trọng của văn phòng chuyển giao công nghệ. Văn phòng này là “cánh tay phải” của trường đại học, giúp quá trình đăng ký bản quyền, chuyển giao công nghệ, thành lập trung tâm khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo sớm thành hiện thực.

“Thay vì dựa vào nước ngoài theo hình thức mua bản giải pháp công nghệ khi cần, chúng ta hãy phát triển

năng lực công nghệ của riêng mình hướng tới phát triển bền vững”, PGS.TS Yến Trần trao đổi và nhận thấy, ngoài việc các trường phải chứng minh về giá trị, nguồn lực, cần coi trọng mô hình “3 nhà” (gồm: Nhà trường - Nhà nước - Nhà doanh nghiệp). Đây là đòn bẩy quan trọng của đổi mới sáng tạo và thương mại hóa công nghệ trong các cơ sở GDĐH.

Để bảo đảm thành công cho trung tâm đổi mới của đại học, ông Phạm Tuấn Hiệp - Giám đốc Quỹ đầu tư khởi nghiệp sáng tạo Bách khoa Hà Nội (BK Fund) chia sẻ 6 yếu tố: Cam kết dài hạn của lãnh đạo nhà trường trong thực hiện sứ mệnh; số lượng và chất lượng nghiên cứu của cả nhà trường; chính sách rõ ràng cho tác giả đối với kết quả nghiên cứu: Về sở hữu, tự chủ, chia sẻ lợi nhuận và hỗ trợ phát triển; nhà trường đầu tư tài chính và cơ sở vật chất cho trung tâm đổi mới trong giai đoạn ban đầu; tăng tự chủ cho trung tâm đổi mới để chủ động kết nối, hợp tác, đầu tư; chọn nhân sự phù hợp.

HỢP TÁC QUỐC TẾ:

Hiệu ứng từ

■ MINH PHONG

Thu hút đầu tư nước ngoài, hợp tác quốc tế trong đào tạo và thành lập các trung tâm chuyển giao khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo là hướng đi mà nhiều cơ sở giáo dục đại học (GDĐH) lựa chọn. Đây là xu hướng tất yếu và là đòn bẩy để GDĐH hội nhập, phát triển.

Đòn bẩy để hội nhập, phát triển

Trường ĐH Khoa học và Công nghệ Hà Nội là một trong những điển hình cho sự thành công hợp tác quốc tế trong GDĐH và nghiên cứu. Nhà trường nhận được sự hỗ trợ mạnh mẽ từ Chính phủ Việt Nam và Pháp. Ngoài Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam, trường cũng nhận được hỗ trợ của mạng lưới hơn 30 trường đại học và tổ chức nghiên cứu Pháp. GS Jean-Marc Lavest - Hiệu trưởng chính Trường ĐH Khoa học và Công nghệ Hà Nội nhấn mạnh, mạng lưới hợp tác là yếu tố quan trọng để thành viên trao đổi sáng kiến, nâng cao hiểu biết chuyên môn và học hỏi kinh nghiệm giải quyết các vấn đề mới.

Tiên phong trong lĩnh vực liên kết, hợp tác đào tạo quốc tế, Trường ĐH Kinh tế Quốc dân (Hà Nội) có 13 chương trình liên kết bậc đại học, 6 chương trình bậc cao học và 1 chương trình liên kết đào tạo tiến sĩ. PGS.TS Lê Trung Thành - Viện trưởng Viện Đào tạo Quốc tế cho biết, nhà trường hợp tác với các trường ĐH tại châu Âu (Anh, Pháp), Mỹ, Australia, New Zealand, Hàn Quốc... Các chương trình này đào tạo ngành thuộc khối kinh tế - kinh doanh và quản lý.

"Viện Đào tạo Quốc tế là đơn vị có chức năng xây dựng và thực hiện các chương trình đào tạo hợp tác quốc tế trong lĩnh vực kinh tế, quản lý và quản trị kinh doanh, nhằm phát huy thế mạnh tổng hợp của nhà trường. Trong quá trình triển khai chương trình liên kết đào tạo nước ngoài, chúng tôi chú trọng xác định vị thế và uy tín của đối tác, cũng như chất lượng của các chương trình liên kết đào tạo", PGS.TS Lê Trung Thành khẳng định.

Để triển khai chương trình liên kết đào tạo với nước ngoài ngày càng chất lượng, PGS.TS Lê Trung Thành kiến nghị, cần tạo cơ chế để các cơ sở đào tạo Việt Nam tiếp cận với các mô hình đào tạo tiên tiến, cập nhật quy định về mô hình liên kết đào tạo, nhằm bắt kịp xu hướng phát triển của thế giới về hội nhập GDĐH. Đặc biệt, với công tác giám sát và hậu kiểm, cần công bố thông tin về chất lượng các chương trình liên kết đào tạo quốc tế. Chẳng hạn, cung cấp thông tin đầu ra như: Tỷ lệ có việc làm sau tốt nghiệp, mức lương khởi điểm, vị trí công việc, cập nhật về đối tác và các chương trình.

Là người dành nhiều thời gian nghiên cứu về giáo dục xuyên quốc gia, ông John Molony - Phó Hiệu trưởng và Phó Chủ tịch phụ trách hợp tác quốc tế, Đại học Deakin (Australia) cho rằng, quốc tế hóa không có nghĩa toàn cầu hóa và luôn chủ động, đảm bảo nguyên tắc này. Mục tiêu của các cơ sở giáo dục khác nhau và Đại học Deakin lựa chọn tập trung, đầu tư phát triển quốc tế hóa giáo dục tại Ấn Độ, Indonesia, Việt Nam.

Theo ông John Molony, thu hút sinh viên quốc tế sẽ mang lại nguồn lực cho các nhà trường. Đây cũng là cơ hội để nhà trường có thể thực hiện cam kết đối với các đối tác nhằm xây dựng thương hiệu. Vì vậy, hợp tác quốc tế của các cơ sở GDĐH không chỉ diễn ra trong thời gian ngắn, mà cần có sự nỗ lực với hướng tiếp cận, chiến lược trọng điểm, rõ ràng.

Xu thế tất yếu

Hợp tác, phát triển, quốc tế hóa giáo dục trong ngành Giáo dục - Đào tạo là xu thế tất yếu, GS.TS Lê Anh Vinh -

Một lớp học của Trường ĐH VinUni (Hà Nội), giảng viên đến từ Ấn Độ.

Ảnh: NTCC

Sinh viên Trường ĐH Phenikaa (Hà Nội) trong một hoạt động giao lưu văn hóa.

Ảnh: NTCC

Viện trưởng Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam nhìn nhận và cho rằng, để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, Việt Nam cần thu hút đầu tư nước ngoài, hợp tác quốc tế trong đào tạo, nghiên cứu, ứng dụng, chuyển giao khoa học - công nghệ; tăng cường giao lưu văn hóa và trao đổi học thuật quốc tế. Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật GDĐH (Luật số 34), Luật Giáo dục năm 2019 và Nghị định số 86/2018/

NĐ-CP của Chính phủ quy định về hợp tác, đầu tư nước ngoài trong lĩnh vực giáo dục là cơ sở pháp lý cho sự tự chủ cao của cơ sở giáo dục, đào tạo của Việt Nam trong hợp tác với các đối tác nước ngoài cũng như đối tác có vốn đầu tư nước ngoài.

GS.TS Lê Anh Vinh viện dẫn, Việt Nam và Vương quốc Anh có truyền thống hợp tác về các lĩnh vực kinh tế, văn hóa; đặc biệt hợp tác về giáo dục, đào tạo luôn

được chú trọng. Năm 2010, quan hệ của Việt Nam - Anh được nâng lên tầm đối tác chiến lược. Năm 2019, đại diện chính phủ hai nước đã ký kết Bản ghi nhớ hợp tác giáo dục trong các lĩnh vực cụ thể về đào tạo tiếng Anh, giáo dục nói chung và giáo dục đại học, ứng dụng công nghệ nói riêng.

Hội đồng Anh như cầu nối quan trọng, đặc biệt là về văn hóa, giáo dục và ngôn ngữ Anh trong việc thúc đẩy hợp tác giữa hai bên. Hội đồng Anh và Bộ GD&ĐT có những trao đổi, ký kết chương trình hợp tác thúc đẩy thực hiện Luật số 34 và mong muốn nâng cao chất lượng GDĐH, tiến tới tiêu chuẩn của khu vực và quốc tế giảng dạy, học tập, nghiên cứu, đổi mới sáng tạo, chuyển giao tri thức.

3 năm qua, Chương trình hợp tác đối tác toàn cầu đã hỗ trợ 8 dự án với 17 trường đại học Vương quốc Anh và 21 trường đại học ở Việt Nam. Hội đồng Anh đóng góp 412.000 bảng Anh (GBP) để các đối tác thực hiện nghiên cứu, chuyển giao

Học viên U90 miệt mài chinh phục tri thức

■ THÀNH THẬT

Đam mê học tập, ông Nguyễn Tấn Thành (87 tuổi) thông thạo 9 ngoại ngữ. Ông vừa thi đỗ đầu vào hệ cao học Trường ĐH Cần Thơ, viết tiếp ước mơ đang dở thời trẻ.

Cụ Nguyễn Tấn Thành đam mê “con chữ” ở tuổi U90 (ảnh trái). Cụ Thành tại buổi sinh hoạt đầu tiên của lớp cao học ngành Văn học Việt Nam (ảnh phải).

Viết tiếp ước mơ tuổi trẻ

Trong số hơn 550 học viên trúng tuyển đầu vào cao học năm học 2024 - 2025 của Trường ĐH Cần Thơ, có một học viên “đặc biệt” gần 90 tuổi. Đó là cụ Nguyễn Tấn Thành (sinh năm 1937, quận Ninh Kiều, TP Cần Thơ), theo học ngành Văn học Việt Nam.

Đầu ở tuổi U90, nhưng cụ Thành vẫn miệt mài “đến sách”. Nói về hành trình chinh phục tri thức, cụ cho biết mình có niềm đam mê văn chương, nghệ thuật, văn hóa rất lớn. Với sự giáo dục từ gia đình, mới 7 - 8 tuổi, cụ đã biết làm thơ Đường, 13 tuổi có truyện ngắn đăng tạp chí văn chương, đến 15 tuổi có khá khá bài đăng trên báo chí.

Cụ Thành bộc bạch, trước năm 20 tuổi đã dạy thêm môn Văn, 21 tuổi chính thức gắn bó với “phần trắng bảng đen”. Là giáo viên dạy Văn, nhưng cụ yêu thích và chuyển tâm học ngoại ngữ, nên giờ thông thạo 9 ngôn ngữ như Anh, Pháp, Đức, Ý, Hàn, Nhật, Tây Ban Nha... Mỗi ngoại ngữ cụ đều có chứng nhận tiêu chuẩn.

Đã nghỉ hưu hơn 20 năm nay nhưng cụ Thành chăm chỉ sáng tác. Cụ có 4 tập thơ, 5 tập truyện, 15 tập dịch thơ và dịch truyện, hơn 10 tác phẩm hội họa dự triển lãm.

PGS.TS Trần Trung Tính - Hiệu trưởng Trường ĐH Cần Thơ trao tặng học bổng cho cụ Nguyễn Tấn Thành.

Nói về hành trình chinh phục giấc mơ trở thành thạc sĩ, cụ Thành cho hay mình đỗ cử nhân Văn học năm 1972, sau đó học tiếp cao học. Khi tiểu luận tốt nghiệp gần hoàn thiện thì thấy hướng dẫn đột ngột qua đời, cùng sự biến động của tình hình xã hội, nghề nghiệp khó khăn nên cụ không thể học xong chương trình.

Cụ Thành vẫn ấp ủ dự định học lại thạc sĩ, nhưng người vợ bất ngờ mất năm 27 tuổi do căn bệnh ung thư, bỏ lại 4 con nhỏ. “Vợ tôi cũng là giáo viên, rất giỏi văn nghệ. Ngày vợ mất, đứa con nhỏ nhất mới được một tháng rưỡi. Cuộc sống lúc đó khó khăn, cái đói hiện hữu, tôi đành tạm gác lại ước mơ để tìm cách nuôi con”, cụ Thành bộc bạch.

“Đối với tôi, văn hóa và kiến thức là con đường không có điểm dừng. Tôi muốn nói với các bạn trẻ, ở tầng lớp, giai cấp, tuổi tác nào cũng phải học để tiến bộ; phải học hay, sống đẹp”, cụ giáo viên Nguyễn Tấn Thành nhấn nhá.

Sống cảnh “gà trống nuôi con”, cụ Thành không ngừng nỗ lực nuôi dưỡng 4 người con ăn học thành tài. Hiện, 3 người con nối nghiệp giáo viên của gia đình. Sau khi con cái yên bề gia thất, thấy mình còn sức khỏe, cụ Thành quyết tâm chinh

phục ước mơ đã bỏ lỡ 5 thập kỷ qua.

Mong muốn chinh phục học vị tiến sĩ

“Khi hay tin trúng tuyển thạc sĩ tôi vui lắm. Niềm vui nhân đôi khi ở tuổi này còn sức khỏe, điều kiện để thực hiện ước mơ. Đi học bây giờ có muộn, nhưng nếu đi trong muộn màng tới đích thì vẫn ý nghĩa”, cụ Thành bộc bạch và cho biết: Người ta có chê cười việc đi học lúc tuổi xế chiều thì bản thân vẫn không bận tâm. Các con lúc nào cũng hết lòng yêu thương, khích lệ tinh thần. Nhiều bạn bè, học trò đã thành công trên con đường học thuật cũng là nguồn động lực thúc đẩy cụ học tiếp.

Theo cụ Thành, đi học ở tuổi này có khó khăn, nhưng phải quyết tâm vì mong muốn hoàn thiện mình mỗi ngày luôn thôi thúc. Học với người trẻ - đó không là trở ngại về khoảng cách thế hệ, ngược lại là trải nghiệm hũa hện nhiều điều thú vị. Từng là thầy giáo, cụ Thành đã quen với nhịp sinh hoạt năng động, tươi vui của học sinh, sinh viên. Cụ sẽ không lo ngại vấn đề khó giao lưu hay hòa nhập với mọi người trong quá trình học tập, giao tiếp.

“Tôi muốn làm gương cho các bạn trẻ về việc học hành phải thật sự nghiêm túc, phấn đấu hết khả năng để đạt được kết quả tốt nhất. Mục tiêu không dừng lại ở thạc sĩ, nếu sức khỏe cho phép, tôi sẽ học tiếp lên tiến sĩ sau khi hoàn thành chương trình cao học”, cụ Thành tâm sự.

Không giấu sự bất ngờ khi có bạn học U90, chị Đoàn Thị Mỹ Tú (38 tuổi, học viên cùng lớp với cụ Thành) cho biết: “Lần đầu tiên nhìn danh sách trúng tuyển có tên cụ Thành tôi lấy làm lạ. Tôi cứ ngỡ nhà trường gõ nhầm thông tin về ngày, tháng, năm sinh của thí sinh, không nghĩ tới chuyện có người lớn tuổi như vậy đi học. Tôi rất ngưỡng mộ tinh thần hiếu học của cụ. Được học chung với cụ, tôi sẽ học hỏi được nhiều điều hay”.

PGS.TS Trần Trung Tính - Hiệu trưởng Trường ĐH Cần Thơ cho biết, cụ Thành là cựu sinh viên của trường vào những năm trường mới thành lập, trước năm 1975. Tính đến nay, cụ là học viên cao tuổi nhất vào học tại trường. Để khích lệ tinh thần hiếu học của cụ Thành, Trường ĐH Cần Thơ đã trao tặng cụ học bổng “Người cao tuổi có tinh thần học tập suốt đời” năm học 2024 - 2025.

Giải pháp "gỡ khó"

TS Trịnh Thế Anh - Trưởng phòng Khảo thí và Đảm bảo chất lượng giáo dục, Trường ĐH Sư phạm (ĐH Đà Nẵng) chia sẻ về rào cản và giải pháp giúp cơ sở giáo dục được công nhận đạt tiêu chuẩn chất lượng của các tổ chức kiểm định nước ngoài.

Còn rào cản

- Ông nhìn nhận thế nào về lợi ích việc tham gia kiểm định của các tổ chức kiểm định nước ngoài và được công nhận?

- Lợi ích đầu tiên theo tôi là thông qua hoạt động kiểm định chất lượng bởi các tổ chức kiểm định nước ngoài, cơ sở giáo dục đại học (GDĐH) có điều kiện tự đánh giá, cải tiến chất lượng và được tư vấn bởi các chuyên gia hàng đầu; từ đó xác định thực trạng, xây dựng và tổ chức thực hiện các hoạt động cải tiến để không ngừng nâng cao chất lượng. Qua đây, nhà trường cũng tăng cường được thương hiệu, uy tín ở tầm quốc tế, giúp thu hút người học đến học tập, giảng viên quốc tế tham gia giảng dạy.

Tham gia kiểm định của các tổ chức nước ngoài và được công nhận đồng thời tạo cơ hội để nhà trường trao đổi chương trình đào tạo, sinh viên, giảng viên với đối tác; mở rộng cơ hội hợp tác quốc tế trong lĩnh vực đào tạo cũng như nghiên cứu. Cùng đó, tạo thuận lợi tiếp cận nguồn lực, tài chính từ các tổ chức quốc tế, hoặc tổ chức tài chính có yêu cầu cao về chất lượng giáo dục. Cơ hội nghề nghiệp cho sinh viên tốt nghiệp cũng được mở rộng, đặc biệt là cơ hội làm việc và học tập nâng cao tại nước ngoài. Những điều này đem đến sự phát triển bền vững cho cơ sở GDĐH.

- Theo ông, đối với các cơ sở GDĐH Việt Nam, tham gia kiểm định của các tổ chức nước ngoài và được công nhận có những rào cản, khó khăn gì?

- Trong số 11 cơ sở GDĐH được công nhận đạt tiêu chuẩn chất lượng theo tiêu chuẩn nước ngoài có 3 trường đã thực hiện tái kiểm định chu kỳ 2 vào năm 2023. Đây đều là các trường đại học lớn, có truyền thống, hoặc trường quốc tế.

Theo tôi, có một số khó khăn sau đây khi các cơ sở GDĐH ở Việt Nam đăng ký và thực hiện kiểm định cấp cơ sở giáo dục theo các tiêu chuẩn nước ngoài. Đầu tiên là hiểu biết của cơ sở GDĐH về hệ thống các tổ chức kiểm định chất lượng giáo dục nước ngoài chưa nhiều; do đó, còn e ngại về độ khó khi thực hiện kiểm định. Các tiêu chuẩn thường có nguồn gốc từ nền văn hóa và hệ thống giáo dục khác nhau, có thể không hoàn toàn phù hợp với điều kiện cụ thể của GDĐH ở Việt Nam. Các tiêu chuẩn, tiêu chí trong bộ tiêu chí quốc tế đôi lúc chưa phản ánh đầy đủ đặc thù, nhu cầu đặc biệt của GDĐH Việt Nam.

Thêm nữa, các tiêu chuẩn theo tổ chức kiểm định nước ngoài thường đặt trọng tâm vào yêu cầu duy trì và cải tiến liên tục chất lượng giáo dục. Điều này đòi hỏi cơ sở giáo dục phải có khả năng và cam kết thực hiện cải tiến liên tục, thích nghi với yêu cầu mới. Vấn đề tài chính cũng là khó khăn. Tài chính ở đây bao gồm cả kinh phí thực hiện tự đánh giá, đăng ký đánh giá ngoài và tổ chức đánh giá ngoài. Công tác chuẩn bị tài liệu, minh chứng theo các tiêu chuẩn nước ngoài đòi hỏi đầu tư lớn về thời gian, nhân lực, tài chính. Đây cũng là một thách thức

TS Trịnh Thế Anh. Ảnh: NVCC

đối với cơ sở GDĐH có nguồn lực còn hạn chế.

Cuối cùng, tiêu chí để được công nhận đạt chuẩn chất lượng đối với bộ tiêu chuẩn nước ngoài cũng khó hơn ở Việt Nam. Ví dụ, với bộ tiêu chuẩn của Việt Nam, cơ sở GDĐH được công nhận đạt chuẩn khi có điểm trung bình cho các nhóm tiêu chuẩn đạt từ 3,5 điểm trở lên, không tiêu chuẩn nào điểm trung bình dưới 2. Trong khi đó, yêu cầu của Bộ tiêu chuẩn AUN-QA đòi hỏi có điểm trung bình cho các nhóm tiêu chuẩn đạt từ 4,0 trở lên nếu muốn được công nhận đạt chuẩn.

Việt Nam hiện có 7 trung tâm kiểm định chất lượng giáo dục trong nước và 10 tổ chức kiểm định nước ngoài được Bộ GD&ĐT công nhận hoạt động. Việc ngày càng có nhiều cơ sở GDĐH Việt Nam tham gia kiểm định nước ngoài, được công nhận là sự ghi nhận nỗ lực của các đơn vị và cho thấy hướng đi đang theo đúng kế hoạch đảm bảo, kiểm định chất lượng GDĐH của Thủ tướng Chính phủ tại Quyết định số 78/QĐ-TTg ngày 14/1/2022.

Sinh viên Trường ĐH Sư phạm (ĐH Đà Nẵng).

Cốt lõi là hệ thống bảo đảm chất lượng bên trong

- Các trường cần chuẩn bị gì để tham gia, đạt kiểm định của các tổ chức nước ngoài, theo ông?

- Để chuẩn bị tốt cho việc tham gia kiểm định của các tổ chức nước ngoài, cơ sở GDĐH cần tìm hiểu rõ về tổ chức này. Mỗi tổ chức kiểm định chất lượng có triết lý, phương thức, bộ tiêu chuẩn kiểm định và yêu cầu để được kiểm định khác nhau. Có những tổ chức chỉ thực hiện một hoặc một số lĩnh vực. Như ACBSP (Hoa Kỳ) chuyên về lĩnh vực kinh tế, nhóm ngành du lịch, khách sạn, nhà hàng; ABET (Hoa Kỳ) chuyên về lĩnh vực kỹ thuật, công nghệ, điện toán và khoa học ứng dụng. Trong khi cũng có tổ chức kiểm định thực hiện đánh giá đối với các lĩnh vực như AUN-QA, ACQUIN... Tùy đặc điểm từng trường để lựa chọn tổ chức kiểm định cho phù hợp.

Các cơ sở GDĐH cũng nên lựa chọn những tổ chức kiểm định chất lượng đã

được Bộ GD&ĐT công nhận và hoạt động tại Việt Nam để bảo đảm kết quả kiểm định được công nhận cả trong nước và quốc tế. Thiết lập, vận hành hiệu quả hệ thống bảo đảm chất lượng bên trong của cơ sở giáo dục và từng chương trình đào tạo. Bởi dù sử dụng bộ tiêu chuẩn kiểm định nào thì vấn đề cốt lõi vẫn là đánh giá hiệu quả sự vận hành của hệ thống bảo đảm chất lượng bên trong; cần bảo đảm các yêu cầu của chuẩn được thiết lập, duy trì và cải thiện cho các lĩnh vực hoạt động của nhà trường.

Về tự đánh giá, chuẩn bị tài liệu chứng minh, cơ sở GDĐH cần thực hiện tự đánh giá chất lượng theo các tiêu chuẩn của tổ chức kiểm định. Đây là bước quan trọng để xác định điểm mạnh, điểm yếu và lĩnh vực cần cải thiện. Các tài liệu chứng minh như báo cáo tự đánh giá, chứng chỉ, hồ sơ học thuật của giảng viên và thông tin khác phải được chuẩn bị kỹ lưỡng, minh bạch.

Dựa trên kết quả tự đánh giá, cơ sở GDĐH cần xây dựng kế hoạch cải tiến và nâng cao chất lượng giáo dục. Điều này bao gồm việc thiết lập mục tiêu, hoạt động cụ thể và lộ trình thực hiện để đáp ứng các tiêu chuẩn.

Một yếu cầu quan trọng khác là việc chuẩn bị hồ sơ và tài liệu đầy đủ, chính xác, trình bày rõ ràng để nộp cho tổ chức kiểm định nước ngoài và đoàn chuyên gia đánh giá ngoài. Hợp tác chặt chẽ với các đoàn đánh giá ngoài của tổ chức kiểm định; chuẩn bị phương án tiếp đón, cung cấp thông tin và "dẫn đường" cho đoàn đánh giá trong suốt quá trình kiểm định chất lượng. Sau khi đạt được chứng nhận, cơ sở GDĐH cần cam kết duy trì, cải thiện chất lượng giáo dục theo tiêu chuẩn quốc tế, liên tục cập nhật và nâng cao các hoạt động của cơ sở giáo dục, chương trình đào tạo.

- Xin cảm ơn ông!

HIẾU NGUYỄN
(Thực hiện)

Mùa Hè không nghỉ ở khu căn cứ H9 anh hùng

■ THÀNH TÂM

Nhằm chuẩn bị chu đáo mọi mặt cho năm học 2024 - 2025, đặc biệt vượt chỉ tiêu xây dựng trường đạt chuẩn quốc gia, dịp hè này, ngành GD-ĐT huyện Krông Bông (Đắk Lắk) tích cực triển khai đồng bộ nhiều giải pháp từ đầu tư cơ sở vật chất tới đội ngũ...

Vận động trẻ ra lớp đúng tuổi

H9 là căn cứ cách mạng quan trọng của tỉnh Đắk Lắk trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ cứu nước. Hiện nay, hang đá Đắk Tuar (xã Cư Pui, huyện Krông Bông) trở thành Di tích lịch sử quốc gia, địa chỉ đỏ giáo dục cách mạng cho đời sau.

Cần 50 năm sau ngày giải phóng (9/5/1965), H9 bây giờ với tên gọi Krông Bông đã thay da đổi thịt. Ngành Giáo dục từng bước chuyển mình, đáp ứng yêu cầu sự nghiệp đổi mới GD-ĐT theo tinh thần Nghị quyết 29. Dù trong hoàn cảnh nào, tình thương yêu học trò chính là động lực để mỗi thầy cô lựa chọn gần bó, cống hiến cho đất và người nơi đây.

Thầy Nguyễn Hồng Thuận - Hiệu trưởng Trường Tiểu học Cư Pui 2 (xã Cư Pui) cho biết, trải qua muôn vàn gian khó, lớp lớp thầy cô giáo vẫn kiên trung bám trụ với đất và người Cư Pui.

"Hàng năm, để bảo đảm chỉ tiêu học sinh ra lớp đúng tuổi, hầu hết thầy cô tự nguyện rút ngắn lịch nghỉ hè để cùng nhau băng rừng, lội suối đến tận nhà vận động học sinh ra lớp. Đối với các điểm lẻ nằm xa điểm chính hơn chục km như thôn Ea Rót (Cổng trời), nhiều thầy cô còn vào sửa sang phòng ốc, chuẩn bị nơi ăn, chốn ở cho các em", thầy Thuận chia sẻ và cho biết thêm, năm học 2024 - 2025 có thuận lợi hơn vì 3 điểm lẻ có phòng học tương đối khang trang với bờ rào bao quanh kiên cố. Còn điểm chính chưa có tường rào. Tuy nhiên, vận động học sinh ra lớp vẫn gặp khó, nhất là nhóm trẻ theo bố mẹ di nương, rẫy xa, không học mẫu giáo 5 tuổi. Đến nay mới chỉ có mấy chục em đăng ký vào lớp 1 ở điểm chính và 3 điểm lẻ.

Mặc dù vậy, thầy Thuận và đội ngũ nơi đây với tình yêu nghề, yêu trẻ vẫn tin tưởng sẽ hoàn thành nhiệm vụ mà Đảng, Nhà nước và nhân dân giao phó.

Tương tự, thầy Vũ Đình Tùng - Hiệu trưởng Trường Tiểu học Yang Mao (xã Yang Mao) tâm sự, những năm trước đây, tỷ lệ học sinh ra lớp đúng độ tuổi chỉ đạt 95% - 98%. Tuy nhiên, nhờ áp dụng nhiều giải pháp, năm học 2023 - 2024, nhà trường đã vận động 100% học sinh ra lớp. Năm học tới, trường tuyển sinh hơn 100 học sinh cho cả 3 điểm lẻ và điểm chính.

"Bên cạnh sự nhiệt tình, năng động của thầy cô, nhà trường còn phối hợp cùng già làng, trưởng buôn, thôn, chi đoàn thanh niên, hội phụ nữ... để tuyên truyền, vận động bà con. Nhờ phát huy sức mạnh tổng hợp hệ thống chính trị cơ sở, công tác huy động học sinh ra lớp đúng độ tuổi mới đạt hiệu quả như mong đợi", thầy

Tùng nói, đồng thời khẳng định, năm học này sẽ cố gắng đạt 100%.

Quyết tâm vượt chỉ tiêu xây trường chuẩn

Ông Huỳnh Viết Trung - Trưởng phòng GD&ĐT Krông Bông chia sẻ, dù được sự quan tâm đầu tư từ nhiều nguồn lực, nhưng Krông Bông vẫn thuộc huyện nghèo. Bước vào năm học 2024 - 2025, đòi hỏi toàn ngành GD-ĐT nỗ lực nhiều hơn nữa trong dạy học.

"Thời điểm hè, chúng tôi tích cực làm việc, tham mưu với UBND huyện, phối hợp các phòng, ban, địa phương và nhà trường rà soát lại cơ sở vật chất, phòng học, tường rào, thiết bị dạy học, sân chơi bãi tập, đội ngũ. Mục tiêu, khi bước vào năm học mới bảo đảm 100% trường học tập trung cho dạy và học", ông Trung nói.

Theo thống kê, toàn ngành GD-ĐT huyện Krông Bông hiện có 25/51 trường đạt chuẩn quốc gia, chiếm tỷ lệ 49,02%. Tỷ lệ phòng học kiên cố đạt 612/759 phòng, chiếm 80,63%.

Huyện có 1.489 cán bộ, giáo viên, nhân viên. So với biên chế được giao, huyện còn thiếu 60 giáo viên mầm non và 30 giáo viên tiểu học.

Một trong những quyết tâm chính trị được địa phương và ngành Giáo dục đồng thuận là tăng chỉ tiêu xây dựng trường đạt chuẩn quốc gia. Theo đó, năm học tới, nghị quyết huyện Krông Bông giao xây dựng thêm 2 trường. Tuy nhiên, qua rà soát, ngành Giáo dục quyết tâm xây dựng 4 trường chuẩn, gồm: 2 trường THCS là Hòa Phong và Dang Kang; Trường Tiểu học Yang Mao và Trường Mẫu giáo Măng Non.

Tại Trường THCS Hòa Phong (xã Hòa Phong), dịp hè, phòng GD&ĐT huyện về đánh giá lần 1, cơ bản đạt mức 2 kiểm định và tiếp tục hoàn thiện hồ sơ để chuẩn bị cho công nhận đạt chuẩn mức độ 1.

Theo thầy Hiệu trưởng Nguyễn Văn Nhân, năm học tới, Trường THCS Hòa Phong có 743 học sinh với 19 lớp (tầng 1). Hiện nay, 100% giáo viên tham gia tập huấn

sách giáo khoa lớp 9, phòng học, thiết bị dạy học cơ bản đầy đủ.

Tuy nhiên, để đạt chuẩn quốc gia, thầy Nhân chỉ ra một số khó khăn cần vượt qua, như: So với biên chế được giao, hiện còn thiếu 2 giáo viên (37/39). Có 38m tường rào chưa đảm bảo. Khu giáo dục thể chất không đồng bộ. Phòng học bộ môn chưa có, giải pháp hiện tại là dùng phòng học văn hóa để thực hiện dạy học bộ môn. "Như vậy, theo quy định của Bộ GD&ĐT, phòng học bộ môn chưa đạt chuẩn", thầy Nhân trần trối.

Trong khi đó, thầy Vũ Đình Tùng bản khoản khi 3 điểm lẻ của Trường Tiểu học Yang Mao đang thiếu hệ thống tường rào bao quanh và công trình vệ sinh chưa bảo đảm.

"Như điểm lẻ ở Buôn Ea Chở do nằm tách biệt trên đồi cao, UBND xã đang có kế hoạch chuyển đổi cho trường mầm non, vì vậy, năm học mới này không đầu tư xây dựng cơ sở vật chất. Hiện tại, điểm này thiếu cả công trình nước sạch và nhà vệ sinh. Ở điểm chính, chưa có phòng học bộ môn, phòng chức năng. Một khó khăn nữa, tỷ lệ giáo viên/lớp còn thiếu, hiện mới chỉ đạt 1,36 giáo viên/lớp, trong khi quy định là 1,5 giáo viên/lớp", thầy Tùng nói.

Nhằm tháo gỡ những khó khăn trên, ông Huỳnh Viết Trung khẳng định, UBND huyện đã chỉ đạo quyết liệt, ngành GD-ĐT sẽ chung sức đồng lòng triển khai tốt kế hoạch năm học 2024 - 2025, trong đó có nhiệm vụ xây dựng trường đạt chuẩn quốc gia.

Đối với đội ngũ, phòng GD&ĐT đã phối hợp với phòng Nội vụ và các trường xây dựng phương án bố trí giáo viên dạy 100% các môn và đủ số tiết tại trường tiểu học. Riêng với cấp THCS đang thừa, thiếu cục bộ ở một số nhà trường. Vì vậy, trong dịp hè, phòng tiến hành rà soát để điều tiết hợp lý, đảm bảo thực hiện dạy học tốt năm học 2024 - 2025.

Thầy Đỗ Văn Trung - Trường Tiểu học Cư Pui 2 cùng đồng nghiệp thường xuyên đến nhà học sinh để hỗ trợ học tập, vận động ra lớp.

"Chìa khóa vàng" của nữ thủ khoa đầu ra đại học

■ ĐỨC DUY

Để có thành tích tốt trong suốt những năm đại học, nhiều thủ khoa đầu ra đã xây dựng kế hoạch cụ thể cho từng năm học và nỗ lực rèn luyện nhằm đạt mục tiêu đề ra.

Trân trọng từng mục tiêu

Hoàng Lan Hương - sinh viên ngành Quản trị Kinh doanh, thủ khoa đầu ra chương trình chất lượng cao, Học viện Ngân hàng (Hà Nội) năm 2024 với điểm rèn luyện 3,93. Điểm số này là kết quả của 4 năm học tập nỗ lực không ngừng của em.

Lan Hương chia sẻ: "Em luôn đặt ra mục tiêu nhỏ và thực tế cho mỗi môn học. Ví dụ: Bài kiểm tra thành phần môn, em đặt mục tiêu đạt điểm trên 9. Bài kiểm tra kết thúc môn, em cố gắng đạt điểm A. Ngoài học tập trên lớp, em tích cực tham gia các hoạt động ngoại khóa và đi thực tập. Việc phân bổ thời gian hợp lý giúp em cân bằng giữa học tập, hoạt động ngoại khóa, sở thích cá nhân, tránh cảm giác quá tải".

Nữ thủ khoa cho rằng, như bạn bè đồng trang lứa, thời điểm mỗi bước chân vào giảng đường đại học bất kỳ ai cũng gặp khó khăn, bỡ ngỡ. Đầu tiên, các bạn phải đổi mới chính là phương pháp học tập mới, đòi hỏi sự chủ động và tự giác cao hơn so với cấp THPT.

"Ban đầu, em cảm thấy mất phương hướng và loay hoay tìm cách thích nghi. Tuy nhiên, nhờ có nền tảng rèn luyện kỹ năng mềm từ thời THPT, em dần lấy lại tự tin, tìm ra phương pháp học tập phù hợp. Em bắt đầu bằng việc đọc tài liệu trước khi lên lớp để nắm bắt kiến thức cơ bản; tích cực trao đổi với giảng viên và bạn bè để giải đáp thắc mắc và hoàn thiện bài tập. Nhờ vậy, quá

trình ôn thi của em trở nên nhẹ nhàng, hiệu quả hơn", Lan Hương cho biết.

Trong 4 năm học ở Học viện Ngân hàng, đối với những môn học khó như Quản trị Tài chính doanh nghiệp, nữ thủ khoa chú trọng dành thời gian ôn luyện, nhớ kỹ công thức, luyện tập nhiều dạng bài tập khác nhau. Việc ôn tập nhiều lần giúp Lan Hương ghi nhớ kiến thức sâu sắc và tự tin hơn khi làm bài thi.

Lan Hương quan niệm, mỗi người có phương pháp học tập riêng. Em cũng phải trải qua nhiều thử nghiệm mới rút ra được "chìa khóa vàng" cho bản thân.

Cùng đó, Lan Hương tích cực làm việc nhóm, học cùng bạn bè. Phương pháp này giúp nữ sinh có thêm động lực, dễ dàng trao đổi khúc mắc học tập với bạn bè. Lan Hương còn tận dụng tối đa những ưu điểm của phương pháp sử dụng sơ đồ tư duy hay điểm nổi bật ở những phần kiến thức quan trọng để ghi nhớ. "Em may mắn có hội bạn cùng chí hướng nên giữ được lửa nhiệt huyết đối với việc học", nữ sinh thủ khoa tự hào chia sẻ.

Chủ động thời gian học tập

Nguyễn Thị Thanh Nhân cũng gây ấn tượng khi trở thành thủ khoa, tốt nghiệp loại xuất sắc - ngành Kỹ thuật Dệt, Khoa Dệt May - Da giày & Thời trang, Trường Vật liệu, Đại học Bách khoa Hà Nội năm 2024 với điểm rèn luyện 3,62.

Là con gái nhưng lựa chọn theo học tại ngôi trường hàng đầu cả nước về lĩnh vực kỹ thuật nên hành trình chinh phục tấm bằng xuất sắc của Thanh Nhân không hề đơn giản. Để vượt qua chặng đường này, Thanh Nhân cho biết: "Quá trình học em chia nhỏ mục tiêu

lớn. Chẳng hạn, chương trình kỹ sư 160 tín chỉ học trong 10 kỳ sẽ ra trường đúng hạn, mỗi kỳ đăng ký 16 tín chỉ. Kỳ đầu tiên, em đăng ký 16 tín chỉ, qua kỳ học này em cũng đánh giá được năng lực học tập của mình và rút ra những kinh nghiệm cho bản thân. Dựa vào kết quả đó, ở kỳ học tiếp theo, em sẽ

thay đổi kế hoạch học tập đăng ký nhiều hoặc ít hơn".

Ngoài chủ động phân chia thời gian học tập, lên kế hoạch, chia nhỏ mục tiêu, theo Thanh Nhân sự thành công của em ngày hôm nay nhờ vào hỗ trợ nhiệt tình của đội ngũ giảng viên. "Trước mỗi kỳ học, thầy cô thường có định hướng về

những môn cần học và sinh viên thường lấy đó làm bản tham khảo để xây dựng kế hoạch học tập.

"Bạn có thể sắp xếp môn học theo thứ tự ưu tiên dạng: Khẩn cấp (1), quan trọng (2), bình thường (3) và không quan trọng (4). Sau đó đánh giá từng mục tiêu công việc để hoàn thành. Xây dựng mục tiêu nên đi liền với tính kỷ luật bám sát. Ngoài ra, trong khung kế hoạch nên phân bổ thời gian giải lao, thư giãn hợp lý để có thể học tập và làm việc hiệu quả nhất", Thanh Nhân chia sẻ.

Nhìn lại hành trình dài đã vượt qua, cô nữ sinh cho rằng, môi trường đại học hoàn toàn mới, nhiều khó khăn mà mỗi sinh viên cần vượt qua. Cụ thể như phải đổi mới với cuộc sống xa gia đình, cảm giác ngại ngùng khi bắt đầu các mối quan hệ, môi trường mới. Khó khăn khi kiến thức học quá rộng (học 1, thi 10); khó khăn trong quản lý chi tiêu, giữ mình trước những cám dỗ bên ngoài xã hội, thậm chí là những căng thẳng, áp lực khi không hoàn thành mục tiêu của bản thân....

"Từ năm thứ nhất, em luôn coi mở, chủ động kết bạn với nhiều người, tham gia các câu lạc bộ, gặp gỡ bạn học, anh chị khóa trên... điều này giúp cuộc sống tinh thần phong phú hơn. Các tiền bối khóa trên cũng là kho báu kinh nghiệm, kỹ năng để em có thể học hỏi.

Sinh viên là khoảng thời gian đẹp và đáng quý đối với mỗi người trải qua nó. Dù những khó khăn của thời sinh viên đôi khi khiến ta áp lực và cảm thấy tuyệt vọng... nhưng đừng chán nản, hãy tự tin đối diện với mọi thứ, cố gắng, nỗ lực vượt qua từng chút một. Khi nhìn lại, đó sẽ là hồi ức vui vẻ và đáng tự hào về bản thân", Thanh Nhân nhắn nhủ tới sinh viên khóa sau.

Nguyễn Thị Thanh Nhân - sinh viên tốt nghiệp xuất sắc năm 2024 của ĐH Bách khoa Hà Nội. Ảnh: NVCC

"Khác với cấp THPT, hầu hết môn học đại học có bài tập nhóm và bài thuyết trình. Nhận thức được tầm quan trọng của kỹ năng mềm trong môi trường học tập mới, em dành nhiều thời gian để rèn luyện và trau dồi các kỹ năng như giao tiếp, thuyết trình, làm việc nhóm... Nhìn lại hành trình đã qua, em nhận ra những kỹ năng mềm đã rèn luyện không chỉ giúp bản thân hoàn thành tốt việc học tập, mà còn là hành trang quý giá để tự tin bước vào thị trường lao động", Hoàng Lan Hương - thủ khoa chương trình chất lượng cao, Học viện Ngân hàng chia sẻ.

Anh Võ Minh Quân - tác giả cuốn sách đạt danh hiệu bán chạy nhất trên các nền tảng Amazon, Tiki (ảnh trái). Sinh viên đọc sách của tác giả Quân Võ tại thư viện của Leeds Beckett University, Vương quốc Anh (ảnh phải).
Ảnh: NVCC

con mình có thể tìm thấy thành tích của cha trên mạng. Theo anh, sự nỗ lực của bản thân như một cách khai phá các giới hạn, mở đường cho con. Tức là những gì anh làm được đâu đó sẽ làm tấm gương cho con mình noi theo. Bởi anh đã học được rất nhiều điều từ người cha đáng kính.

"Giống như chuyện bán sách từ Việt Nam ra thế giới, trước đây chắc không nhiều người nghĩ sẽ làm được. Và tôi cố gắng để làm được. Tôi muốn con tôi hiểu rằng khi mình thích làm một điều gì đó, dù khó khăn, nhiều người có thể nói này nọ, nhưng cố gắng thì sẽ làm được. Tôi hy vọng những gì mình đang làm, bao gồm việc viết, bán sách trên Amazon, "xuất khẩu" tri thức từ Việt Nam ra toàn cầu, sẽ giúp con tôi có thêm niềm tin, động lực để sống đúng với tiềm năng, sở thích; giúp con không bị giới hạn bởi bất kỳ định kiến, rào cản mà xã hội đặt ra...", anh nói.

Quân Võ nói mình bắt đầu từ con số 0, phải mày mò cách làm từ những khâu nhỏ nhất. Vừa làm, anh vừa mò mẫm để chinh phục các cột mốc khác nhau, vô vàn những khó khăn trong hành trình "xuất khẩu" tri thức. "Mong muốn của tôi là có thể góp phần tạo ra một làn sóng những tác giả Việt Nam mạnh dạn "đóng gói" và chia sẻ kiến thức, kinh nghiệm của mình cho độc giả toàn cầu, góp phần hun đúc sự tự tin và tự hào tri tuệ Việt...", tác giả bộc bạch.

và thuế tùy theo quốc gia, vùng lãnh thổ. Nếu muốn Amazon hỗ trợ phân phối đến các nhà bán lẻ, tác giả cũng có thể trả thêm một khoản phí. Lợi nhuận mà tác giả nhận được cho mỗi cuốn sách không cao, nhưng bù lại chỉ cần làm các bước đưa file sách, file thiết kế bìa lên nền tảng thì Amazon sẽ đảm trách phần còn lại", tác giả Quân Võ nói.

Theo đó, tự xuất bản trên Amazon cho phép cách thức phân phối sách print-on-demand (in theo lượng đặt mua). Chỉ cần có người đặt mua cuốn sách bán in, dù chỉ là một cuốn, Amazon sẽ cho in theo số lượng file được tác giả gửi lên hệ thống và giao hàng tận nơi. Cách làm này giúp tác giả chủ động được lượng sách in ra phù hợp với nhu cầu người mua, từ đó tiết kiệm chi phí in ấn. Ngoài ra, Amazon cũng có nhà máy in tại một số nước, mạng lưới xưởng in ấn nếu mở rộng có thể thay đổi sâu sắc ngành xuất bản khi những cuốn sách không cần được vận chuyển một cách "vật lý" qua các biên giới quốc gia nữa. Theo tác giả Quân Võ, Kindle Direct Publishing đang xóa nhòa những rào cản xưa nay trong thủ tục xuất bản sách, trải rộng đường đưa sách đến gần độc giả.

Tác giả Quân Võ cũng dành nhiều thời gian nghiên cứu và phân tích, lựa chọn từ khóa để cho người mua dễ tiếp cận, tìm kiếm trên thanh công cụ. Việc chọn ngách sách để phân loại rất quan trọng, chẳng hạn như ngách về Global Marketing trên Amazon. Ngoài ra, yếu tố thiết kế bìa sách, chọn hình thức trình bày phù hợp, dựa trên những tìm hiểu về sách nước ngoài trong cùng

Quân Võ đã triển khai Dự án "Góc sách Việt" vào tháng 9/2023, để quyền góp và tặng hơn 1.000 quyền sách thuộc 12 đầu sách của tác giả Việt cho thư viện 20 trường đại học. Dự án được hình thành với mục tiêu tạo điều kiện cho sinh viên được tiếp cận gần hơn nữa với những kiến thức, kinh nghiệm, lời khuyên hữu ích từ "người thật việc thật" - những chuyên gia có nhiều năm trong nghề và uy tín trong lĩnh vực của họ.

lĩnh vực, để đóng gói thành một sản phẩm quốc tế rất cần thiết. Anh đồng thời cân nhắc yếu tố giá bán, điều chỉnh theo từng thời điểm thích hợp để giúp sách bán chạy thuộc "best seller", top 1 khi cạnh tranh cùng với tựa sách khác.

Chung tay đưa sách Việt ra thế giới

Quân Võ từng là sinh viên

chương trình tiên tiến ngành Khoa học máy tính của Trường Đại học Khoa học Tự nhiên (Đại học Quốc gia TP HCM) liên kết với Đại học Portland State University của Mỹ. Anh khởi nghiệp với nhiều lĩnh vực và hiện là giám đốc điều hành một công ty về tiếp thị kỹ thuật số tại TP HCM và giảng viên thỉnh giảng môn Khởi nghiệp của chương trình tiên tiến, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên.

Dự án "Góc sách Việt" tại Trường Đại học Bách khoa (Đại học Quốc gia TP HCM).
Ảnh: NVCC

Hành trình "xuất khẩu" tri thức của tác giả 8X

■ HỒ PHÚC

Tháng 3/2024, anh Võ Minh Quân (37 tuổi) ra mắt "Profit-Driven Digital Marketing" - phiên bản tiếng Anh cuốn sách "Digital Marketing cho Nhà quản lý" của bản thân trước đó. Đặc biệt, sau một tháng xuất bản, sách đạt danh hiệu Top New Releases rồi sau đó đạt Top 1 Best Seller trong lĩnh vực Global Marketing (Tiếp thị toàn cầu) trên Amazon.

Độc giả đón nhận

Năm 2022, Võ Minh Quân được nhiều người biết tới với bút danh Quân Võ đã ra mắt cuốn sách tiếng Việt mang tên "Digital Marketing cho Nhà quản lý" và bán được 5.000 bản sau hơn 1 năm ra mắt. Cuốn sách này có mặt trên các kênh thương mại điện tử, hệ thống nhà sách lớn tại Việt Nam và vào vòng đề cử của bình chọn "5 quyển sách doanh nhân Việt được yêu thích" và "10 quyển sách kinh doanh đáng đọc năm 2023" do tạp chí Doanh nhân Sài Gòn tổ chức. Sách cũng có mặt tại thư viện của 20 trường đại học tại Việt Nam.

Chưa dừng lại ở đó, tháng 3/2024, tác giả cho ra mắt sách có tên "Profit-Driven Digital Marketing", là phiên bản tiếng Anh của quyển sách "Digital Marketing cho Nhà quản lý". Sách có ba phiên bản sách ebook, bìa mềm và bìa cứng. Phiên bản sách nói tiếng Anh ra mắt cuối tháng 6 và đang có mặt trên nhiều nền tảng toàn cầu khác nhau như Google Play, Barnes&Noble, Libro.fm, Kobo, Audiobooks.com.

"Profit-Driven Digital Marketing" của tác giả Quân Võ là sách phi hư cấu, có đối tượng độc giả khá cụ thể. Sau một tháng xuất bản, cuốn sách đã đạt danh hiệu Top New Releases rồi sau đó đạt Top 1 Best Seller trong lĩnh vực Global Marketing (Tiếp thị toàn cầu) trên Amazon. Với phiên bản quốc tế giống khoảng 90 - 95% so

với bản tiếng Việt, sách đã tiếp cận độc giả trên toàn thế giới, cụ thể như thị trường Mỹ, Anh, Ireland, Hà Lan, Nhật Bản, Đức, Canada... Phiên bản toàn cầu này cũng chính thức được đưa vào thư viện 12 trường đại học tại Ireland. Sách đã phân phối khắp nơi qua nền tảng Amazon.

"Việc xuất bản sách tiếng Anh vốn nằm trong dự định ngay từ ban đầu của tôi. Từ khi quyết định làm sách, tôi đã có định hướng không chỉ dừng lại ở phiên bản tiếng Việt, mà đưa cuốn sách đến độc giả quốc tế. Tất nhiên việc đưa sách thành phiên bản toàn cầu không dễ dàng. Bên cạnh sự hỗ trợ từ nền tảng cho tác giả trong việc quảng bá, tôi phải vượt qua nhiều thử thách để quốc tế hóa sách tiếng Việt sao cho phù hợp thị hiếu độc giả nước ngoài và giúp sách không bị lạc hậu, lỗi thời", tác giả Quân Võ chia sẻ.

Với Quân Võ, viết sách không chỉ đơn giản nêu những gì mình biết, mà cần nghĩ về sản phẩm một cách nghiêm túc, từ cách đặt tên, thiết kế bìa sách, viết mô tả, định giá bán... Tất cả những điều trên cần sự đầu tư về thời gian và nhân sự chuyên môn cao. Về nội dung, anh cho rằng cần hay, gần gũi là điều quan trọng nhất. Người đọc sách phải tìm thấy giá trị cho mình, đọc vào để liên tưởng tới những tình huống họ đã trải qua, có thể áp dụng trong cuộc sống.

"Tôi chưa có một thương

Sách của tác giả Quân Võ có mặt tại thư viện Trường Đại học RMIT.

Ảnh: NVCC

hiệu cá nhân mạnh mẽ ở thị trường toàn cầu nên để đưa sách ra sân chơi nước ngoài phải chuẩn bị kỹ càng, xem nó như sản phẩm nghiêm túc, có sự nghiên cứu thị trường và xác định đối tượng độc giả nước ngoài rõ ràng mới mong được đón nhận. Bởi trên kênh thương mại điện tử như Amazon, sự cạnh tranh vô cùng khốc liệt. Người mua sách - một phần phải dựa trên thương hiệu cá nhân tác giả, người đó nổi tiếng hay không, có uy tín để mình tin tưởng hay không. Trong khi thị trường nước ngoài cực kỳ lớn, đa dạng, vô vàn chuyên gia ở các lĩnh vực. Sự cạnh tranh của một tác giả mới như tôi càng phức tạp hơn", tác giả Quân Võ bộc bạch.

Sử dụng hiệu quả nền tảng tự xuất bản

Tại Việt Nam, Quân Võ làm việc cùng đội ngũ công ty sách Giver Books. Như các đơn vị xuất bản khác, Giver Books hỗ trợ tác giả biên tập nội dung, thiết kế bìa, xin giấy phép xuất bản, in ấn, phát hành, quảng bá cuốn sách. Nhưng để xuất bản cuốn sách tiếng Anh, thay vì tìm một đơn vị phát hành hỗ trợ "trọn gói" như trên tại nước ngoài cũng không dễ dàng gì, anh Quân chọn cách xây dựng đội ngũ riêng giúp mình làm bìa, thiết kế, biên tập để đảm bảo cuốn sách phù hợp thị trường quốc tế.

Cùng đó, anh mày mò tìm hiểu nền tảng Kindle Direct

Publishing (KDP) hỗ trợ tác giả tự xuất bản của Amazon. Nền tảng này ra đời từ năm 2007 và đến nay có nhiều tác giả trên khắp thế giới sử dụng, nhưng còn tương đối xa lạ với tác giả Việt. Trên website của KDP có những hướng dẫn chi tiết cho tác giả: Cách tạo tài khoản; thông tin về thuế; format cuốn sách theo các định dạng khác nhau như bìa mềm, bìa cứng, sách điện tử và bản đọc thử sách theo yêu cầu của Amazon; thông tin về nhuận bút, đánh giá của khách hàng. Thậm chí, KDP còn có bộ công cụ hướng dẫn tác giả quảng bá cuốn sách, mở rộng hệ thống phân phối...

"Mức nhuận bút của tác giả tùy thuộc vào hình thức cuốn sách bán được là bìa mềm, bìa cứng hay sách điện tử, dao động từ 35% đến 70% giá niêm yết. Nhuận bút Amazon chỉ trả cho người dùng được tính bằng cách lấy tổng doanh thu bán sách trừ đi chi phí in ấn (với trường hợp sách in)

Chia sẻ về kinh nghiệm làm và bán sách ở Việt Nam cũng như thế giới, tác giả Quân Võ cho biết: "Tôi kỳ vọng giúp những bạn có tham vọng giống mình đưa được sách Việt ra thế giới không phải mơ mẫm như tôi cách đây nửa năm. Đó không phải việc dễ dàng, nhưng hoàn toàn không phải chuyện không thể".

biên xứ Thanh

Học sinh Trường Tiểu học Quang Chiêu 1 (Mường Lát, Thanh Hóa) hạnh phúc trong bữa ăn bán trú tại trường (ảnh trái). Thầy Lê Xuân Viên - Hiệu trưởng Trường Tiểu học Tam Chung (Mường Lát, Thanh Hóa) cầm tay học trò chỉ từng nét viết (ảnh phải).

Nhắc đến chất lượng 2 môn Tiếng Anh và Tin học, thầy Thành thẳng thắn nhận định, nếu để khảo sát, đánh giá thực chất thì nhiều học sinh thuộc diện yếu, chưa đạt. Bởi lẽ, học sinh của nhà trường chủ yếu con em đồng bào dân tộc Thái và Mông (điểm lẻ Chê Lầu). Vì thế, việc học tiếng Anh, Tin học đối với học sinh lớp 3 không phải là điều dễ dàng bên cạnh điều kiện con người lẫn trang thiết bị thiếu thốn.

Trường Tiểu học Trung Lý 2, huyện Mường Lát lại rơi vào "nghịch cảnh" khi có giáo viên Tin học, nhưng thiếu phòng máy vì tính để giảng dạy, học tập. Thầy Nguyễn Tiến Hiệp - Hiệu trưởng nhà trường cho biết, trường có 6 điểm lẻ (điểm chính tại bản Cò Còi). Năm học vừa qua, nhà trường được huyện điều động một giáo viên Tin học về công tác.

Dù có giáo viên, nhưng nhà trường không có phòng máy tính. Thầy giáo phải mang máy tính cá nhân đến các điểm lẻ để học sinh lớp 3 làm quen môn Tin học. Đối với học sinh khối 4, 5, thầy cũng phải tự túc phương tiện máy tính xách tay để dạy Tin học.

"Nhà trường có 5 điểm lẻ, trong đó 2 điểm Tà Cóm và Pa Búa cách điểm trường chính 15km đường rừng. Rất khó khăn, vất vả nhưng không còn cách nào khác, giáo viên phải phân chia thời gian đến các điểm

trường để dạy học sinh", thầy Hiệp tâm sự.

Cũng theo Hiệu trưởng Nguyễn Tiến Hiệp, việc dạy môn Tiếng Anh, Tin học cho học sinh từ lớp 3 của nhà trường là vấn đề nan giải. Vừa thiếu giáo viên lẫn trang thiết bị. Chất lượng giáo dục vì thế khó có thể đạt hoặc tốt.

Giải pháp tạm thời

Ở Thanh Hóa, vấn đề thiếu giáo viên, trang thiết bị dạy học đã và đang tồn tại, đặc biệt tại một số huyện miền núi, vùng cao, biên giới của tỉnh.

Ông Mai Xuân Giang - Phó Chủ tịch UBND huyện Mường Lát cho biết, địa phương hiện thiếu 16 giáo viên Tiếng Anh, 10 giáo viên Tin học cho 2 cấp tiểu học và THCS. Trong khi đó, cấp tiểu học của huyện Mường Lát hiện có tới 50 điểm trường lẻ.

Bản về chất lượng giáo dục môn Tiếng Anh, Tin học đối với học sinh lớp 3 của địa phương, ông Giang trần trụi: "Chất lượng đang rất yếu bởi thiếu cả giáo viên và trang thiết bị. Đặc biệt học sinh của huyện đa số là con, em đồng bào dân tộc thiểu số. Vì vậy, khi đưa môn Tiếng Anh và Tin học vào dạy từ lớp 3, học sinh chưa đủ khả năng để tiếp thu kiến thức. Thậm chí, học sinh lớp 3 ở huyện có nhiều em chưa thạo

"Trường ở huyện Mường Lát có phòng máy do được các chương trình, dự án hỗ trợ, chứ Nhà nước chưa đầu tư/kinh phí. Vấn đề này không riêng gì huyện Mường Lát, mà đó là tình trạng chung của nhiều huyện khác trong tỉnh. Các nhà trường và ngành Giáo dục rất mong có đủ nguồn nhân lực và trang thiết bị để triển khai dạy học hiệu quả. Những giải pháp đang thực hiện chỉ là tạm thời, chưa thể giải quyết triệt để vấn đề", ông Mai Xuân Giang - Phó Chủ tịch UBND huyện Mường Lát nhìn nhận.

Phòng máy tính Trường Tiểu học Mường Chanh (Mường Lát, Thanh Hóa) phải đóng cửa vì không có giáo viên dạy.

tiếng Việt. Mặc dù, các trường đã cố gắng để dạy đủ chương trình trong năm học, nhưng khi khảo sát, đánh giá chất lượng cuối kỳ, nhiều em không đạt".

Cũng theo ông Giang, để thực hiện Chương trình GDPT 2018 với yêu cầu bắt buộc học sinh lớp 3 học môn Tiếng Anh và Tin học, Nhà nước cần chuẩn bị cho địa phương điều kiện cơ sở vật chất, đội ngũ giáo viên để

đáp ứng yêu cầu. Còn hiện tại chỉ tiêu biên chế chưa đủ bởi nguồn tuyển và trang thiết bị đều thiếu.

"Ở huyện Mường Lát, với số điểm trường lẻ nhiều, việc trang bị máy tính vào tận điểm trường nên như thế nào, hay chỉ trang bị ở điểm trường chính là trở ngại của nhiều người. Nếu chỉ trang bị phòng máy tính ở điểm trường chính thì phải đưa học sinh từ điểm lẻ ra học.

Như vậy, liệu phụ huynh có điều kiện, thời gian để đưa con ra điểm chính học môn Tin học hay không? hay giáo viên phải đưa đón học sinh? Vấn đề này hiện nay chưa có lời giải", ông Giang nói và thông tin thêm, về kinh phí đầu tư phòng máy tính cho các trường để phục vụ Chương trình GDPT 2018, đến thời điểm này huyện chưa được Nhà nước đầu tư.

Ông Phạm Anh Toàn - Phó Chủ tịch UBND huyện Quan Hóa cũng thông tin: Quan Hóa có 3 giáo viên Tin học cấp tiểu học, trong khi đó 9/15 trường đã được trang bị phòng máy. "Đối với cấp tiểu học, huyện có 31 điểm trường lẻ. Để giải quyết vấn đề dạy môn học này, phòng GD&ĐT đã định hướng các trường dạy cuốn chiếu chương trình. Đồng thời, nhà trường phải động viên phụ huynh đưa học sinh ra điểm chính để học cho đủ chương trình", ông Toàn thông tin.

Tương tự, huyện Quan Sơn có 12 trường tiểu học và 2 trường liên cấp, nhưng mới có 4 giáo viên Tin học. "Khó khăn của việc tuyển dụng là không có ứng viên đăng ký dự thi. Để khắc phục tình trạng thiếu nhân lực, Phòng GD&ĐT huyện Quan Sơn phải điều động, sắp xếp thầy, cô dạy liên trường, liên cấp, đảm bảo các trường trong huyện có đủ giáo viên theo cơ cấu bộ môn", ông Lê Huy Hà - Trưởng phòng GD&ĐT trao đổi.

Trần trở giáo dục vùng

■ THẾ LƯỢNG

Chương trình GDPT 2018 quy định, học sinh lớp 3 bắt buộc học môn Tiếng Anh và Tin học. Tuy nhiên, hiện nay ở vùng khó của tỉnh Thanh Hóa, vấn đề này vẫn nan giải với nhiều trường học bởi thiếu giáo viên lẫn trang thiết bị dạy học.

Thiếu nhân, vật lực

Trường Tiểu học Mường Chanh, huyện Mường Lát - ngôi trường cao, xa nhất tỉnh Thanh Hóa lên đến xã Mường Chanh ngót ngét 300km. Học sinh nhà trường chủ yếu con em đồng bào dân tộc Thái.

Thầy Tào Văn Sinh - Hiệu trưởng Trường Tiểu học Mường Chanh cho hay, trường có nhiều thuận lợi hơn trước bởi đa số giáo viên là người địa phương, khi lên lớp, giữa thầy, cô và học trò không bị bất đồng ngôn ngữ. Cùng đó, cơ sở vật chất, trang thiết bị trường lớp được Nhà nước quan tâm đầu tư cơ bản.

Tuy nhiên khi đề cập đến vấn đề học sinh lớp 3 học bắt buộc môn Tiếng Anh, Tin học, theo thầy Sinh, nhà trường đã có giáo viên được biên chế để dạy đúng, đủ chương trình. Song điều trăn trở nhất là môn Tin học, trường vẫn không có giáo viên giảng dạy.

"Trước đây, nhà trường có một giáo viên dạy môn Tin học. Thế nhưng, năm học 2023 - 2024, thầy giáo này được UBND huyện điều chuyển công tác về Trường Tiểu học Trung Lý 2. Từ khi thầy chuyển đi, trường "trắng" giáo viên dạy môn Tin học, nên phải đóng cửa phòng máy", thầy Sinh thông tin.

Thăm Trường Tiểu học Mường Lý (Mường Lát), được nghe thầy Hiệu trưởng Hoàng Lê Thành trò chuyện về những khó khăn, thiết thời của học sinh mà thầy trần trở. Hiện cơ sở vật chất nhà trường chưa đầy đủ, thiếu cả hệ thống nước sạch, nước uống cho học sinh. Các khu sinh hoạt, học tập, sân chơi bãi tập không đảm bảo, khuôn viên sơ sài, nơi bảo quản trang thiết bị dạy và học chưa tốt. Mức đóng góp của nhân dân gần như không có, ngân sách xã nghèo nàn, nên chưa đầu tư đúng mức cho nhà trường...

Theo Chương trình GDPT 2018, học sinh lớp 3 học bắt buộc môn Tiếng Anh và Tin học. Thế nhưng, ở Trường Tiểu học Mường Lý, từ trước đến nay chưa từng có giáo viên dạy môn Tin học hay phòng máy để học sinh thực hành, học tập. Để khắc phục khó khăn này, hiệu trưởng nhà trường phải đảm nhiệm dạy "chạy" môn Tin học.

"Do trường không có giáo viên Tin học, phòng máy vi tính, trong khi đó tôi có bằng Tin học nên tranh thủ thời gian dạy "chạy" cho các em. Biết môn Tin học mà thiếu cả thiết bị lẫn người dạy thì dù cố gắng cũng chẳng hiệu quả. Vì thế, nhà trường phải đặt vấn đề với Trường PTDTBT THCS Mường Lý để hợp đồng thêm giáo viên, mượn phòng máy cho học sinh học tập", thầy Thành chia sẻ.

Dạy và học "chạy" có chất lượng?

Qua khảo sát nhiều trường tiểu học ở một số huyện miền núi, vùng cao, biên giới tỉnh Thanh Hóa cho thấy, chất lượng giáo dục đang là

Học sinh chào đón năm học mới ở Trường Tiểu học Pù Nhi (Mường Lát, Thanh Hóa).

vấn đề đáng bàn. Cụ thể như ở các huyện Mường Lát, Quan Hóa, Quan Sơn, Lang Chánh, Bá Thước..., nhiều trường tiểu học phải tổ chức dạy học ở điểm lẻ tại các bản vùng sâu, xa, hẻo lánh.

Theo chia sẻ của thầy Chung Trường Thành - Hiệu trưởng Trường Tiểu học Na Mèo (Quan Sơn, Thanh Hóa), dù nhà trường có giáo viên ngoại ngữ và Tin học, nhưng thực tế chất lượng giáo dục 2 môn này chưa tốt.

Mặt khác, trường có 4 điểm lẻ, gồm: Ché Lầu (bản người Mông); Sa Nà, Cha Khót và Xốp Huổi. Khoảng

cách từ điểm trường Ché Lầu và Cha Khót về điểm trường chính ở trung tâm xã Nam Mèo ước chừng 20km. Do đó, ban giám hiệu phải sắp xếp, bố trí thời khóa biểu sao cho phù hợp để giáo viên Tin học có thể kịp di chuyển dạy cho học sinh các điểm lẻ.

Trường Tiểu học Na Mèo hiện có một phòng máy vi tính ở điểm trường chính, với 8 máy. 2 điểm lẻ Sa Nà, Xốp Huổi cũng được bố trí mỗi nơi 6 chiếc. Tuy nhiên, vì có 1 giáo viên dạy môn học này nên vẫn vất vả đi lại liên điểm lẻ để dạy. Học sinh

điểm lẻ Ché Lầu, được phụ huynh chở xuống điểm Sa Nà (khoảng hơn 4km) học môn Tin học; học sinh điểm Cha Khót thì đưa tới điểm Xốp Huổi. Việc bố trí dạy học kiểu này khá bất tiện nhưng nhà trường không còn cách nào khác.

"Mặc dù chỉ có 1 giáo viên dạy Tin học, nhưng so với nhiều trường trong huyện chưa có giáo viên thì đơn vị chúng tôi đã hạnh phúc lắm rồi. Thực trạng này diễn ra vài năm nay. Lý do lớn nhất là không có nguồn để huyện tuyển dụng", thầy Thành chia sẻ.

Học sinh ở điểm trường Sa Nà (Trường Tiểu học Na Mèo) huyện Quan Sơn (Thanh Hóa).

LỄ TRAO GIẢI THƯỞNG TẠ QUANG BƯU 2024

Thủ tướng Phạm Minh Chính trao tặng Giải thưởng Tạ Quang Bưu năm 2024 cho PGS.TS Trần Mạnh Trí (thứ 2 bên phải).

môi trường khác nhau như bụi, nước, bùn thải, không khí và đi vào chuỗi thức ăn. Do đó, mỗi nguy cơ tiềm tàng đối với sức khỏe con người từ việc phơi nhiễm những hợp chất ấy dẫn được các nhà nghiên cứu quốc tế tìm hiểu trong khoảng 10 năm trở lại đây.

Tuy nhiên, "tại Việt Nam, các nghiên cứu chuyên sâu về phthalates và siloxanes trong môi trường không khí trong và ngoài nhà với số lượng mẫu lớn, phân tích đồng thời nồng độ trong pha khí và pha hạt cũng như khai thác triệt để kết quả phân tích để đánh giá nguồn gốc của chúng ở nước ta còn rất hạn chế", PGS.TS Trần Mạnh Trí giải thích về nguyên nhân anh lựa chọn các hợp chất này để nghiên cứu.

Thuộc nhóm những người đầu tiên trong nước "dò dẫm tìm đường" với hướng nghiên cứu mới, yếu tố gây khó khăn nhất về nguyên liệu để tiến hành phân tích trên thiết bị và điều kiện chuẩn bị mẫu. "Mỗi nhóm chất phthalates và siloxanes mình nghiên cứu lại có khoảng 10 chất thành phần trong đó, có chất nồng độ cao, có chất nồng độ lại thấp trong khi mẫu chỉ lấy một lần, không thể dùng để xác định chất này xong rồi mới chuyển qua xác định chất khác. Bởi vậy, cần phải tối ưu được phương pháp để làm sao phân tích được cả 10 hay 20 chất cần quan tâm cùng một lúc", PGS.TS Trần Mạnh Trí nói.

Theo PGS.TS Trần Mạnh Trí, nhìn chung, tỷ lệ phát hiện và nồng độ của phthalates và siloxane trong các mẫu không khí trong nhà cao hơn nhiều so với các mẫu không khí ngoài trời (khoảng 4 lần). Trong số đó, nồng độ của hai nhóm chất này trong không khí tại hộ gia đình cao hơn nhiều so với không khí tại văn phòng hoặc phòng thí nghiệm. Với không khí trong nhà, nồng độ phthalates rơi vào khoảng từ 142 đến 2390 ng m⁻³ còn siloxanes là từ mức không phát hiện đến 1100 ng m⁻³. Với các mẫu không khí ở bên ngoài, nồng độ phthalates là 34,1 - 515 ng m⁻³ còn siloxanes là từ mức không phát hiện đến 258 ng m⁻³.

"Điều này cho thấy sự phát thải của phthalate và siloxane trong các khu vực nghiên cứu chủ yếu là do các nguồn trong nhà, ví dụ như đồ dùng nhựa, sản phẩm chăm sóc cá nhân...", nhóm nghiên cứu cho biết.

Mặc dù các hợp chất phthalates và siloxanes có mặt trong bầu không khí vốn đã ô nhiễm bởi nhiều hợp chất khác nhau tại Hà Nội nhưng thật đáng mừng là các nguy cơ sức khỏe từ việc hít thở trực tiếp không khí chứa phthalates và siloxanes khá thấp. Nồng độ của nó cũng nhỏ hơn giá trị chấp nhận được nên mức độ gây hại trực tiếp không đáng kể. Thêm một tin vui nữa là nồng độ ô nhiễm của các chất này trong các mẫu nghiên cứu của nhóm cũng ở mức thấp hoặc trung bình so với các

số liệu ở nhiều nước trên thế giới như Trung Quốc, Mỹ, Singapore...

Theo PGS.TS Trần Mạnh Trí, để đánh giá được mức độ phơi nhiễm các hợp chất trên thì việc nghiên cứu trên không khí là chưa đủ mà phải kiểm tra rất nhiều nguồn khác nhau như nước, bụi, thực phẩm mà chúng ta đang hấp thụ hàng ngày, hàng giờ. "Chúng ta có thể chưa bị trực tiếp phơi nhiễm ngay nhưng các chất này có khả năng đi theo con đường chuỗi thức ăn như cá tôm, sản phẩm đóng gói và khiến chúng ta bị phơi nhiễm gián tiếp", anh giải thích.

"Đối với các gia đình, nên hạn chế sinh hoạt hay ngủ nghỉ trong những căn phòng chất nhiều đồ nhựa. Ngoài ra, cũng không nên dùng những sản phẩm nhựa để đựng thức ăn hay đồ uống để tránh phthalate thôi ra và bị hấp thụ vào cơ thể", PGS.TS Trần Mạnh Trí khuyến cáo.

Công bố nghiên cứu trên các tạp chí khoa học hàng đầu

PGS.TS Trần Mạnh Trí được trao giải thưởng qua cụm 3 công trình được công bố trên các tạp chí khoa học thuộc top 5% hàng đầu thế giới trong các ngành kỹ thuật môi trường, độc học, sức khỏe và đột biến gen.

Ở bài báo số 1, nhóm tác giả đã phát triển phương pháp phân tích chính xác, hiệu quả, đồng thời 10 hợp chất nhóm phthalate và

3 hợp chất siloxane mạch vòng trong không khí ở lượng vết. Nghiên cứu đã xác định thành phần của phthalate và siloxane trong hai pha (pha hạt và pha hơi), từ đó nhóm tác giả tính toán hằng số phân bố (Kp) và hệ số phát tán octanol-nước (Kw) bằng phương trình bán thực nghiệm.

Nhóm tác giả cũng đã đề xuất công thức ước lượng mức độ rủi ro phơi nhiễm của các hóa chất này qua con đường hít thở không khí cho các nhóm lứa tuổi khác nhau. Nghiên cứu có ý nghĩa và giá trị khoa học quan trọng trong việc phát triển các phương pháp phân tích chính xác, hiện đại; đồng thời cung cấp những hiểu biết mới về nguồn gốc phát tán, mức độ ô nhiễm trong không khí và rủi ro phơi nhiễm ở Việt Nam do các hóa chất gây rối loạn nội tiết mới nổi nhóm phthalate và siloxane.

Bài báo số 2 có tên "Phân bố methylsiloxan để bay hơi tuần hoàn trong nước uống, nước máy, nước mặt và nước thải tại Hà Nội, Việt Nam". Nhóm tác giả đã áp dụng phương pháp phát triển được để phân tích, quan trắc mức độ phân bố của các chất siloxane mạch vòng trong các loại mẫu nước thu thập tại khu vực nội đô Hà Nội bao gồm: Nước máy, nước đóng chai, nước ao hồ và nước thải (trước và sau khi xử lý). Nghiên cứu đã cung cấp bộ số liệu đáng tin cậy về mức độ ô nhiễm, bước đầu đánh giá liều lượng rủi ro phơi nhiễm siloxane qua con

đường nước uống cho các nhóm lứa tuổi khác nhau và rủi ro sinh thái cho các động vật thủy sinh do sự tích lũy của siloxane trong môi trường nước.

Bài báo số 3 có tên "Hồ sơ este axit phthalic (PAE) trong mẫu nước đóng chai, nước máy, nước hồ và nước thải lấy tại Hà Nội, Việt Nam" là một trong những công trình mang tính tiên phong về đối tượng hóa chất nhóm phthalate và mẫu nước được nghiên cứu tại Việt Nam.

Nghiên cứu đã phát triển phương pháp xác định đồng thời 10 chất phthalate trong mẫu nước dựa trên kỹ thuật chiết pha rắn (SPE) kết hợp với sắc ký khí ghép nối khối phổ (GC-MS). Ưu điểm của phương pháp là độ chính xác và ổn định cao, độ thu hồi tốt, giới hạn phát hiện thấp để có thể định danh và định lượng đồng thời 10 hợp chất nhóm phthalate trong mẫu nước ở lượng vết, tiết kiệm dung môi hữu cơ độc hại, giảm thời gian chuẩn bị mẫu và chi phí thu thập mẫu môi trường.

Theo đánh giá của GS.TSKH Vũ Hoàng Linh, Hiệu trưởng Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Đại học Quốc gia Hà Nội, công trình là một trong số ít những bài báo trên thế giới về mức độ phân bố và ô nhiễm của các hợp chất nhóm phthalate trong các mẫu nước khác nhau. Nghiên cứu cũng chỉ ra mối tương quan và sự phát tán của các hợp chất phthalate từ khi được tổng hợp, sử dụng trong các sản phẩm thương mại, cho đến khi phân bố vào trong môi trường nước.

Hướng nghiên cứu về các hợp chất gây rối loạn nội tiết nhóm phthalate và siloxane mạch vòng là khá mới tại Việt Nam cũng như trên thế giới. Trước đó, Việt Nam chưa có công trình nghiên cứu nào liên quan đến thông tin về mức độ ô nhiễm các hợp chất này trong môi trường nói chung và không khí trong nhà hay nước uống nói riêng. PGS.TS Trần Mạnh Trí và nhóm nghiên cứu đã phát triển thành công các phương pháp phân tích chính xác, hiện đại, có thể áp dụng trực tiếp để quan trắc các hóa chất có độc tính trong môi trường; xác định các khu vực ô nhiễm, nguồn gốc phát tán, rủi ro phơi nhiễm, rủi ro sinh thái do các độc chất tích lũy trong môi trường không khí và nước.

Người tìm ra “độc chất” gây rối loạn nội tiết

■ MAI PHONG

PGS.TS Trần Mạnh Trí là một trong số ít nhà khoa học Việt Nam đã bền bỉ đi tìm những hợp chất gây ô nhiễm không khí và nghiên cứu tác động của chúng đến sức khỏe con người.

Giải thưởng Tạ Quang Bửu

Tháng 5/2024, Bộ Khoa học và Công nghệ tổ chức trao giải thưởng Tạ Quang Bửu cho hai nhà khoa học trong đó có PGS.TS Trần Mạnh Trí - Khoa Hóa học, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Đại học Quốc gia Hà Nội. PGS.TS Trần Mạnh Trí được trao giải thưởng qua cụm 3 công trình được công bố trên các tạp chí khoa học thuộc top 5% hàng đầu thế giới trong các ngành kỹ thuật môi trường, độc học, sức khỏe và đột biến gen.

Kết quả nghiên cứu của PGS.TS Trần Mạnh Trí đã góp phần giải quyết vấn đề cấp bách mang tính toàn cầu hiện nay là ô nhiễm môi trường do sự phát tán của các hóa chất tổng hợp.

“Tôi đã có một hành trình khi đi xuất phát điểm từ cậu bé sinh ra và lớn lên ở vùng quê nghèo chỉ có ước mơ được học hết THPT. Giải thưởng Tạ Quang Bửu là sự ghi nhận của cộng đồng khoa học cho những cố gắng của cá nhân và nhóm nghiên cứu. Điều đó động viên, khích lệ chúng tôi rất nhiều”, TS Trí nói.

PGS Trần Mạnh Trí sinh năm 1981, trong một gia đình có 5 anh chị em ở xã Chiêu Yên (Yên Sơn, Tuyên Quang). Xã của ông được xếp vào diện nghèo nhất, nhì tỉnh. Năm 2000 mới có điện, đến năm 2019, đường qua xã mới được trải nhựa. Trước đó, nếu trời mưa, để về nhà, ông chỉ có cách duy nhất xắn quần, lội bùn.

Cuộc sống của người dân nơi đây khốn khó nên số

học sinh tiểu học rơi rụng nhiều. Do quá ít học sinh nên trường THCS của xã phải đóng cửa. Trí muốn học lớp 6 phải đi sang nhà cô ruột xã bên cách nhà 20 cây số trọ học. May mắn, khi lên lớp 7 thì trường THCS của xã mở lại, cậu trở về nhà học tiếp.

Khi Trí chuẩn bị học hết học kỳ I lớp 9, trong câu chuyện đêm bên bếp lửa, người bạn của bố về thăm đã khuyên nên cho Trí lên thị xã (bây giờ là thành phố Tuyên Quang) học, để có điều kiện tốt hơn. Sau hai ngày suy nghĩ, bố mẹ đồng ý. Với Trí, đây như một ngã rẽ

“định mệnh” ảnh hưởng lớn tới sự nghiệp sau này.

Lên thị xã học, cậu mới thấy kiến thức của mình về môn Hóa bị hổng quá nhiều. Được thầy cô, bạn học hỗ trợ, giảng giải lấy lại “gốc”, Trí nhận ra tình yêu với môn học này.

Lên cấp 3, Trí thi vào lớp chuyên Hóa, Trường THPT Chuyên Tuyên Quang, nhưng chỉ đậu hệ B (lớp chọn). Học hết lớp 11, với kết quả học tập tốt, Trí được Ban Giám hiệu cho phép chuyển lên hệ A (lớp chuyên). Tuy nhiên, Trí vẫn ở lại lớp cũ, do quý mến bạn bè. Ngày đó, được người bạn của bố cho ở trọ không lấy tiền nên một buổi đi học, buổi còn lại giúp bác làm bánh chưng, bánh tẻ bán. Trí hầu như không có thời gian đi học thêm. Đến năm lớp 12 Trí mới đi học thêm

môn Hóa và Tiếng Anh, nhưng được các thầy cô dạy miễn phí.

Lớp 12, Trí giành giải Khuyến khích trong Kỳ thi học sinh giỏi Quốc gia môn Hóa. Hoàn cảnh gia đình khó khăn, Trí đăng ký thi Trường Đại học Sư phạm Hà Nội với hy vọng được miễn học phí, nhưng không đủ điểm. Cậu trúng tuyển vào Trường Đại học Khoa học Tự nhiên (Đại học Quốc gia Hà Nội) và gần bỏ tới tận bây giờ.

Tốt nghiệp cử nhân năm 2004, Trí tiếp tục học thạc sĩ, tiến sĩ tại đây. Với niềm say mê khoa học, Mạnh Trí dành nhiều năm tập trung nghiên cứu phát triển các phương pháp hóa học mới sử dụng các thiết bị và công cụ hiện đại nhằm quan trắc, giải thích đánh giá rủi ro và tìm kiếm các giải pháp nhằm xử lý loại bỏ các độc

chất hữu cơ phân bố trong môi trường.

Đến năm 2014, anh làm nghiên cứu sau tiến sĩ tại Trung tâm Wadsworth, Sở Y tế bang New York, Mỹ. Sau đó, anh tiếp tục tham gia các khóa đào tạo về thiết bị tại hãng Bruker, Zurich, Thụy Sĩ (2015); kỹ thuật phân tích môi trường tại Đại học Lancaster, Vương Quốc Anh (2017) và phương pháp phân tích hóa học tại Đại học Tokyo, Nhật Bản (2019). Giờ đây anh đảm nhiệm vai trò Trưởng Bộ môn Hóa học hữu cơ của Khoa Hóa học. Anh cũng là một trong 20 nhà khoa học trẻ châu Á nhận giải thưởng dành cho các nhà hóa học trẻ mới khởi nghiệp tại Hội nghị Hóa học khu vực châu Á - Thái Bình Dương 2015 tổ chức tại Hawaii, Mỹ.

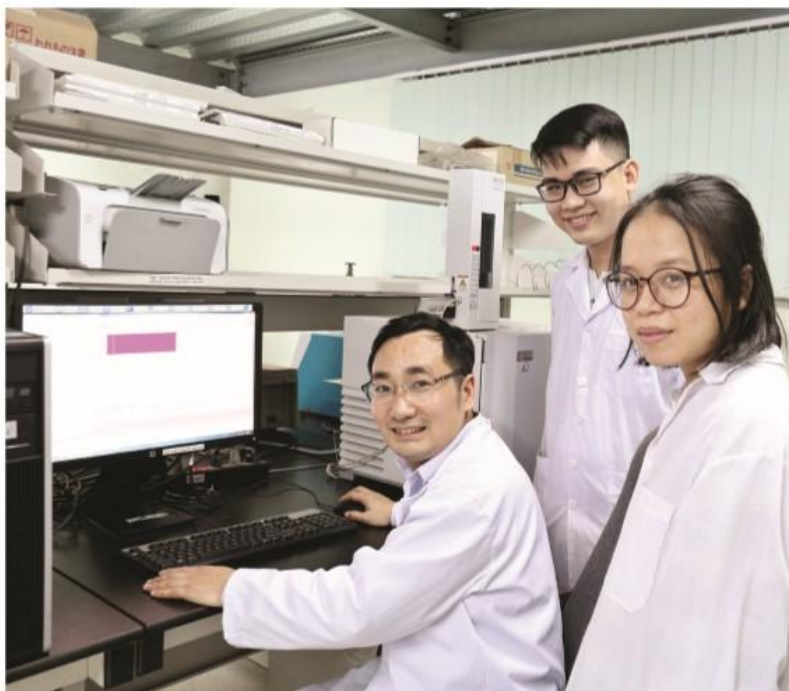
“Có lẽ chìa khóa cho những thành quả hôm nay đến từ sự quyết tâm. Tôi luôn đặt ý chí, nghị lực ở trạng thái cao nhất để vượt qua thử thách, không ngại khó khăn, thất bại”, anh chia sẻ.

Tìm ra các hợp chất hữu cơ gây rối loạn nội tiết

Những nghiên cứu bền bỉ của PGS.TS Trần Mạnh Trí và các cộng sự đã giúp cung cấp những dữ liệu đầu tiên về nồng độ, đặc điểm phân bố của phthalates và siloxanes - những hợp chất hữu cơ có thể gây rối loạn nội tiết - trong không khí trong và ngoài nhà tại Hà Nội.

Phthalates và siloxanes là những chất được sử dụng trong quá trình sản xuất các mặt hàng gia dụng như làm đồ nhựa, sản phẩm chăm sóc cá nhân, dầu gội đầu, kem dưỡng da...

Phthalates và siloxanes được tìm thấy trong nhiều

PGS.TS Trần Mạnh Trí hướng dẫn sinh viên quy trình làm thí nghiệm.

hùng vùng Đất Mũi

Học sinh Cà Mau viếng Đền thờ 10 Anh hùng liệt sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai.

Ảnh: TL

liệt sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai. Đền thờ được khởi công xây dựng năm 2017 trên diện tích hơn 8.000m², gồm các hạng mục: Hồ nước, mô hình đảo Hòn Khoai thu nhỏ, đền thờ, nhà che mộ, nhà quản lý... với tổng mức đầu tư 40,5 tỷ đồng, từ nguồn ngân sách tỉnh.

Đền thờ được khánh thành nhân kỷ niệm 78 năm ngày truyền thống cách mạng của Đảng bộ, quân và dân tỉnh Cà Mau (13/12/1940 - 13/12/2018). Công trình văn hóa, lịch sử này là nơi tổ chức các hoạt động tưởng niệm, ghi công các anh hùng, liệt sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai đã anh dũng hy sinh vì sự nghiệp giải phóng dân tộc. Đồng thời công trình còn là địa chỉ đỏ để giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ; tri ân, tôn vinh những người đã cống hiến, hy sinh vì Tổ quốc.

Những ngôi trường tự hào mang danh

Ghi nhận công lao to lớn của nhà giáo, nhà báo, Anh hùng LLVTND Phan Ngọc Hiến đối với quê hương, tỉnh Cà Mau đã lấy tên ông đặt tên cho một huyện, đó là huyện Ngọc Hiến - huyện cuối cùng trên bản đồ hình chữ S.

Tên ông cũng được chọn đặt cho nhiều tuyến đường, cầu giao thông và trường học trên địa bàn tỉnh như: Trường THPT chuyên Phan Ngọc Hiến (TP Cà Mau); Trường THPT Phan Ngọc

Hàng năm vào các ngày lễ, đặc biệt là dịp kỷ niệm Ngày Thương binh - Liệt sĩ 27/7, lãnh đạo tỉnh Cà Mau đều tổ chức lễ viếng Đền thờ 10 liệt sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai với sự tham gia của đông đảo cán bộ, công chức, viên chức, đoàn viên, thanh niên. Ngoài ra, nhiều trường học cũng tổ chức cho học sinh, sinh viên về nguồn tại các di tích lịch sử gắn với cuộc khởi nghĩa Hòn Khoai nhằm ôn lại truyền thống, giáo dục tinh thần yêu nước đối với thế hệ trẻ, đề các em nỗ lực hơn trong học tập, sống xứng đáng với sự hy sinh của thế hệ cha, ông đi trước.

Hiển; Trường THCS Phan Ngọc Hiến (huyện Năm Căn); Trường THPT Ngọc Hiến (huyện Ngọc Hiến)...

Tất cả những ngôi trường mang tên người anh hùng đều được tỉnh quan tâm đầu tư về cơ sở vật chất, là những trường có bề dày thành tích dạy tốt, học tốt. Ông Lê Chí Nguyễn, Hiệu trưởng THPT chuyên Phan Ngọc Hiến cho biết, đến nay trường đã có hơn 30 năm hình thành và phát triển. Trường THPT chuyên Phan Ngọc Hiến có nhiệm vụ chính là phát hiện, tuyển chọn, bồi dưỡng học sinh giỏi, giáo dục và đào tạo học sinh phát triển toàn diện trở thành những người có đức, có tài. Ban đầu trường chỉ có lớp chuyên các môn Văn, Lý, Hoá, nhưng nay đã phát triển đủ tất cả các môn như Toán, Văn, Lý, Hoá, Sinh, Sử, Địa, Tin học, Ngoại ngữ...

"Thầy trò chúng tôi luôn tự hào vì được dạy và học trong ngôi trường mang tên nhà giáo, Anh hùng LLVTND

Phan Ngọc Hiến. Thời gian tới, tập thể nhà trường sẽ tiếp tục ra sức nỗ lực phấn đấu để đạt nhiều thành tích cao hơn trong dạy và học, xứng đáng với những đóng góp lớn lao của anh hùng Phan Ngọc Hiến", thầy Lê Chí Nguyễn chia sẻ.

Nguyễn Hải Âu, học sinh Trường THPT Ngọc Hiến cho biết, rất tự hào khi được sinh ra và lớn lên trên quê hương Ngọc Hiến - mảnh đất giàu truyền thống cách mạng.

"Từ nhỏ em đã được nghe kể nhiều câu chuyện về nhà giáo, anh hùng Phan Ngọc Hiến. Em rất kính trọng lòng dũng cảm, tình yêu nước của ông và biết ơn các Anh hùng liệt sĩ đã không tiếc máu xương, hy sinh vì sự nghiệp giải phóng dân tộc để chúng em được sống trong hòa bình, được học hành trong những ngôi trường khang trang, hiện đại. Em hứa sẽ luôn chăm ngoan, học giỏi để sau này trở thành người có ích cho

Học sinh Trường THPT chuyên Phan Ngọc Hiến vệ sinh tượng thờ Phan Ngọc Hiến trong khuôn viên trường.

Hòn Khoai - địa điểm diễn ra cuộc khởi nghĩa Hòn Khoai do nhà giáo Phan Ngọc Hiến lãnh đạo.

xã hội, đóng góp công sức vì sự phát triển của quê hương, đất nước", Hải Âu nói.

Thầy Lâm Quốc Toàn, Hiệu trưởng Trường THPT Ngọc Hiến chia sẻ, dù nằm ở vùng sâu, xa, nhưng những năm qua thầy, trò nhà trường luôn nỗ lực, khắc phục khó khăn và đạt được nhiều thành tích trong dạy và học.

"Trường đang được đầu tư xây dựng mới. Hy vọng trong năm học tới với cơ sở vật chất khang trang và sự nỗ lực vươn lên không ngừng trong công tác dạy và học nhà trường sẽ tạo được bước đột phá về chất lượng, rút dần khoảng cách học tập giữa thành thị với khu vực nông thôn", thầy Toàn phấn chấn bày tỏ quyết tâm.

PHAN NGỌC HIỂN:

Nhà giáo, người anh

■ QUÁCH MẾN

Cà Mau là chiếc nôi cách mạng trong hai cuộc kháng chiến. Vùng đất này đã sản sinh ra rất nhiều anh hùng, liệt sĩ anh dũng không tiếc máu xương, hy sinh vì sự nghiệp giải phóng dân tộc. Trong đó có nhà giáo, nhà báo, Anh hùng LLVTND Phan Ngọc Hiển.

Học sinh nghe kể chuyện về cuộc khởi nghĩa Hòn Khoai và Nhà giáo, AHLVTND Phan Ngọc Hiển. Ảnh: TL

Di tích lịch sử khởi nghĩa Hòn Khoai trên đảo Hòn Khoai, huyện Ngọc Hiển. Ảnh: TL

Thủ lĩnh khởi nghĩa Hòn Khoai

Phan Ngọc Hiển sinh năm 1910 tại phường Thới Bình, TP Cần Thơ. Tròn 10 tuổi ông đã mồ côi cả cha lẫn mẹ, được bà con trong dòng họ che chở, nuôi nấng. Vốn là cậu bé cần cù, chăm chỉ, thông minh nên khi học hết bậc tiểu học ở trường làng, Phan Ngọc Hiển thi đỗ vào Trường Trung học Sư phạm Sài Gòn.

Trong quá trình học, Phan Ngọc Hiển từng bị đuổi học do tham gia các phong trào biểu tình khích lệ tinh thần yêu nước, nhưng rồi bằng nhiều nỗ lực ông vẫn tốt nghiệp với điểm tối ưu. Nhằm triết hạ tư tưởng cách mạng của chàng trai trẻ, thực dân Pháp đẩy ông ra tận Rạch Gốc, Cà Mau dạy học, bởi nơi đây là vùng sinh lầy, rừng rậm, nhiều thú dữ, dân cư thưa thớt, khó sinh sống. Thế nhưng chúng đâu ngờ, người yêu nước thì ở đâu cũng vẫn yêu nước. Tại đây, thầy giáo trẻ Phan Ngọc Hiển đã đi đến từng gia đình vận động đồng bào cho con em đi học. Đặc biệt, thầy còn truyền tinh thần yêu nước, ý chí phản kháng sự nô dịch đến từng học trò.

Thầy giáo Phan Ngọc Hiển đã chủ động liên lạc với những đồng chí lãnh đạo Đảng và học tập đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Đông Dương, theo đuổi lý tưởng giải phóng cách mạng cho dân tộc. Năm năm trời kể từ khi nhà giáo trẻ đến, mảnh đất hoang vu vùng Đất Mũi bỗng trở nên rạo rực sức sống, như có một luồng sinh khí mới.

Thấy không ngăn chặn được lý tưởng cách mạng và sức truyền bá sâu rộng của người thầy giáo trẻ, chính quyền thực dân đã ra

lệnh cấm Phan Ngọc Hiển không được dạy học. Năm 1935, ông chuyển sang viết báo, công tác ở nhiều tờ báo nổi tiếng, trực tiếp tham gia hoạt động trong tổ chức cách mạng và sau đó được kết nạp vào Đảng, sinh hoạt tại Chi bộ Đảng thị xã Cà Mau.

Tháng 6/1940, Tỉnh ủy Bạc Liêu phân công Phan Ngọc Hiển cùng một số đồng chí ra Hòn Khoai để chuẩn bị khởi nghĩa. Khi ra đảo, Phan Ngọc Hiển đã trực tiếp xin sếp đảo người Pháp Olivier cho mở lớp dạy học, mà học trò không ai khác, chính là những nhân viên gác đèn biển. Những thanh niên ít học đã được thầy giáo Phan Ngọc Hiển mở mang kiến thức, đồng thời cũng được tuyên truyền, giác ngộ cách mạng, sẵn sàng tham gia khởi nghĩa giải phóng dân tộc.

Theo kế hoạch đã chuẩn bị từ nhiều tháng, vào lúc 23 giờ 15 phút ngày 13/12/1940, cuộc khởi nghĩa Hòn Khoai do Phan Ngọc Hiển trực tiếp lãnh đạo đã nổ ra. Với tinh thần chiến đấu anh dũng, kiên cường và mưu trí, lực lượng khởi nghĩa đã tiêu diệt được tên sếp đảo Olivier, bắt sống đồng bọn và thu toàn bộ vũ khí, quân trang, quân dụng của địch, đồng thời làm chủ tình hình trên đảo.

Sáng hôm sau, các chiến sĩ vượt biển trở về đất liền trong niềm vui chiến thắng. Tuy nhiên, sau đó vài ngày quân giặc tổ chức phản công, huy động lực lượng, tàu chiến vào Rạch Gốc giết hại dân chúng, truy lùng quân khởi nghĩa Hòn Khoai. Sau nhiều ngày cầm cự, anh dũng chiến đấu, ngày 22/12/1940, Phan Ngọc Hiển và một số đồng chí khác đã bị địch bắt tại bãi Khai Long.

Hiện ngang trước mũi súng kẻ thù

Ông Nguyễn Hữu Thành, nguyên Phó Trường ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Cà Mau - người có nhiều năm nghiên cứu về lịch sử Đảng bộ tỉnh Cà Mau, cho biết: Từ những tài liệu sưu tầm được cũng như khai thác nguồn thông tin từ các nhân chứng còn sống, ông mới hay sau khi bị bắt tại bãi Khai Long, các đồng chí khởi nghĩa Hòn Khoai bị giặc Pháp giam cầm, tra tấn dã man trong nhiều tháng.

Ngày 12/7/1941 thực dân Pháp đã thi hành án tử hình 8 chiến sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai gồm: Phan Ngọc Hiển, Đỗ Văn Sến, Nguyễn Văn Đức, Nguyễn Văn Cự, Đỗ Văn Biên, Nguyễn Văn Cẩn, Ngô Kinh Luân, Nguyễn Văn Bình và 2 cán bộ của Đảng ta liên quan đến cuộc khởi nghĩa là Quách Văn Phẩm (Thường vụ Tỉnh ủy Cà Mau) và Lê Văn Khuyển. Việc xử án diễn ra tại sân vận động thị xã Cà Mau bấy giờ.

"Dù cận kề cái chết, trước họng súng của kẻ thù nhưng người lãnh đạo cuộc khởi nghĩa Hòn Khoai chẳng những không hề khiếp sợ mà còn hiên ngang, biểu dương lòng yêu nước. Phan Ngọc Hiển đồng ý tuyên bố: Những người cộng sản coi cái chết rất tầm thường. Chúng tôi sẵn sàng chết để tranh đấu cho đồng bào được ấm no. Nhất định những người kẻ thù chúng tôi sẽ tiêu diệt thực dân Pháp! Nhất định Việt Nam sẽ hoàn toàn độc lập", ông Nguyễn Hữu Thành, chia sẻ.

Trước khi kẻ thù nổ súng, đồng chí Phan Ngọc Hiển hô to: "Nước Việt Nam độc lập muôn năm! Đảng Cộng sản Đông Dương muôn năm!".

Ngày 6/4/2011, Nghĩa trang 10 Anh hùng liệt sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai được UBND tỉnh Cà Mau công nhận di tích lịch sử - văn hóa cấp tỉnh. Tuy nhiên, sau một thời gian, nghĩa trang bị xuống cấp. Năm 2016 lãnh đạo tỉnh Cà Mau thống nhất chủ trương đầu tư xây dựng, nâng cấp Nghĩa trang 10 Anh hùng liệt sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai và đổi tên thành Đền thờ 10 Anh hùng

Sau khi bị hành quyết, thi thể của 10 đồng chí khởi nghĩa Hòn Khoai được giặc Pháp chôn chung một hố (nhân dân còn gọi là má 10 người). Đất nước thống nhất, Đảng bộ, quân và dân tỉnh Cà Mau đã đầu tư xây dựng nghĩa trang để tưởng nhớ công lao của 10 liệt sĩ khởi nghĩa Hòn Khoai. Đồng thời, tỉnh quyết định chọn ngày khởi nghĩa Hòn Khoai (13/12/1940) làm ngày truyền thống cách mạng của Đảng bộ, quân và dân tỉnh Cà Mau.

lòng yêu nước

Toàn cảnh Khu di tích lịch sử quốc gia Trường Bồn tại xã Mỹ Sơn, huyện Đô Lương, Nghệ An.

mất khi 11 cô gái, 2 chàng trai đã vĩnh viễn ra đi lúc vừa tròn mười tám, đôi mươi. Đến nay, 7 chiến sĩ TNXP vẫn chưa tìm được thi thể. Trong số này có người đã định ngày cưới, người cầm trên tay giấy báo nhập học.

Còn bà Thông được đồng đội tìm thấy trong tình trạng bất tỉnh, vùi sâu dưới lớp đất đá. Nữ Tiểu đội trưởng sau đó được đưa về nhà một người dân ở xã Mỹ Sơn, huyện Đô Lương để chữa trị.

Trước khi hành quân vào Nam, chiến sĩ quân y trực tiếp chữa trị đặt vào tay nữ bệnh nhân Trần Thị Thông còn đang hôn mê một tờ giấy nhỏ ghi rằng: "Các anh đến đây khi em vừa bị thương. Nay vì phải hành quân, các anh đi đây. Em ở lại cố gắng mau khỏe nhé, cô gái TNXP".

Với bà Trần Thị Thông và nhiều TNXP khác, Trường Bồn trở thành biểu tượng cho chủ nghĩa anh hùng, thương đau nhưng bi tráng nhất của tuổi thanh xuân cống hiến cho cuộc kháng chiến cứu nước.

Những ngày tháng 7, dòng người từ muôn phương lại về với Trường Bồn. Hơn nửa thế kỷ trôi qua, khói hương tri ân dường như chưa bao giờ tắt nơi chiến địa xưa. Trường

Bồn đã trở thành mảnh đất thiêng liêng, biểu tượng sáng ngời của chủ nghĩa anh hùng cách mạng, địa chỉ đỏ giáo dục truyền thống yêu nước cho lớp lớp thế hệ trẻ.

Địa chỉ đỏ giáo dục truyền thống cách mạng

Với những giá trị lịch sử đó, năm 1996, Trường Bồn được Nhà nước công nhận là Di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia. Năm 2008, tập thể 14 chiến sĩ TNXP Trường Bồn được truy tặng danh hiệu Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân.

Nhằm xây dựng Trường Bồn trở thành "địa chỉ đỏ" giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ, năm 2010, UBND tỉnh Nghệ An đầu tư xây dựng công trình: Bảo tồn, tôn tạo Khu Di tích lịch sử Trường Bồn với tổng kinh phí 365 tỷ đồng, trong đó chủ yếu là nguồn xã hội hóa.

Trong khu di tích, nổi bật nhất là khu mộ 13 anh hùng liệt sĩ TNXP. Khu mộ nép mình bên rừng thông già - trước đây vốn là hầm trú ẩn của TNXP. Trước khu mộ là địa điểm địch đánh phá ác liệt và cũng là nơi 13 người anh hùng ngã xuống hy sinh

Tại mảnh đất Trường Bồn, quân và dân ta đã chiến đấu, bắn rơi nhiều máy bay địch, rà phá hàng nghìn quả bom nổ chậm các loại. Lực lượng TNXP đóng góp trên 2 triệu ngày công, đào đắp hàng triệu m³ đất đá, đưa 94 nghìn lượt xe quân sự vượt qua an toàn. Bên cạnh đó, vận chuyển và giải tỏa hàng triệu tấn hàng, cung cấp hàng chục triệu cây phi lao, cọc tre và các loại gỗ chống lầy - làm cầu cho xe qua; huy động 4.500 xe đạp thồ, 4.500 xe ba gác, 4.500 xe đầu bò, 900 xe cút kít giải phóng hàng vượt qua Trường Bồn khi bị máy bay Mỹ đánh phá, phong tỏa.

Một số hiện vật như: Máy bay tiêm kích Mig-21, tên lửa phòng không Vong-a-20DCY, pháo cao xạ 57mm, xe vận tải Zil-157 được trưng bày tại quảng trường.

trong trận bom sáng 31/10/1968. Ban Quản lý khu di tích còn phục hồi các hố bom gần khu mộ.

Bên cạnh đó là nhà tưởng

niệm các anh hùng liệt sĩ đã hy sinh ở Trường Bồn; nhà trưng bày truyền thống tái hiện những hình ảnh chân thực, sống động của quân và dân tại Trường Bồn; hồ điều

hòa cảnh quan - môi trường sân lễ hội với nhiều công trình và hiện vật.

Đặc biệt, khu vực đài tưởng niệm các anh hùng liệt sĩ với hình tượng 3 cây hương được làm từ đá xanh nguyên khối cao 27m, đường kính hơn 1m. Xung quanh đài tưởng niệm là 2 nhóm tượng, 6 trụ huyền thoại biểu tượng cho tinh thần chiến đấu, hy sinh anh dũng của lực lượng TNXP.

Ông Phan Trọng Lộc, Giám đốc Ban quản lý Khu di tích lịch sử quốc gia Trường Bồn cho biết, hàng năm, tổ chức đón tiếp khoảng 500 nghìn lượt khách từ khắp mọi miền cả nước, đặc biệt là vào dịp tháng 7.

Các hạng mục tại khu di tích thường xuyên được Ban Quản lý tôn tạo và bảo vệ, công tác chăm nom lễ tiết được quan tâm và duy trì tốt. Hệ thống cây xanh phát triển, khuôn viên luôn xanh - sạch - đẹp, đáp ứng nhu cầu tham quan, trải nghiệm và học tập của nhân dân.

Theo ông Lộc, trong những năm qua, tỉnh Nghệ An thường xuyên kết nối các cơ quan, đơn vị, bộ, ban, ngành Trung ương, địa phương tổ chức nhiều hoạt động tôn vinh giá trị lịch sử to lớn của Trường Bồn như: Các chương trình nghệ thuật, hội thảo khoa học, sáng tác nghệ thuật...

Về với Trường Bồn, du khách khó cảm được nước mắt khi nghe hướng dẫn viên thuyết minh về lịch sử của Trường Bồn, những câu chuyện hết sức chân thực, gây ấn tượng sâu sắc với người nghe. Bên cạnh đó, du khách được trực tiếp xem các hiện vật, kỷ vật gắn bó với các chiến sĩ TNXP từng sống và chiến đấu trên tuyến lửa Trường Bồn.

Chiến tranh lùi xa, cuộc sống mới được hồi sinh ngay trên "tọa độ chết" năm xưa. Khu di tích lịch sử quốc gia Trường Bồn trở thành "địa chỉ đỏ" giáo dục truyền thống cách mạng và tình thân yêu nước cho các tầng lớp nhân dân. Là điểm đến tâm linh không thể bỏ qua khi du khách về với tỉnh Nghệ An.

“TỌA ĐỘ LỬA” TRƯỜNG BỒN:

“Địa chỉ đỏ” giáo dục

■ PHẠM TÂM

“Tọa độ lửa” Trường Bồn (huyện Đô Lương, Nghệ An) nằm trên tuyến đường huyết mạch chi viện cho chiến trường miền Nam. Nơi đây gánh chịu hàng vạn tấn bom đạn các loại, hàng nghìn cán bộ, chiến sĩ, thanh niên xung phong... vĩnh viễn nằm lại với đất mẹ.

Dấu chân anh hùng trên cung đường huyền thoại

Những ngày tháng 7, Khu di tích lịch sử quốc gia Trường Bồn (xã Mỹ Sơn, huyện Đô Lương, Nghệ An) đón hàng trăm đoàn khách đến dâng hương, dâng hoa kỷ niệm 77 năm ngày Thương binh - Liệt sĩ (27/7/1947 - 27/7/2024).

Trường Bồn là một đoạn đèo dốc có chiều dài khoảng 5km, nằm trên tuyến Quốc lộ 15A. Nhờ vị trí địa lý quan trọng, địa hình hiểm trở với nhiều dãy núi liên kết với nhau nằm dọc hai bên đường như núi Voi, núi Mống Gà, núi Cột Cờ... nên con đường qua Trường Bồn là nơi có địa thế chiến lược.

Trong những năm kháng chiến chống Mỹ cứu nước, tuyến đường đi qua Trường Bồn có vị trí đặc biệt quan trọng, kết nối các huyết mạch giao thông của ta từ hậu phương lớn miền Bắc chi viện sức người, sức của cho chiến trường miền Nam. Địa danh này trở thành chứng tích hào hùng, ghi dấu những chiến công, sự hy sinh oanh liệt của quân và dân ta trong cuộc đấu tranh vệ quốc vĩ đại thế kỷ 20.

Tuyến đường chiến lược 15A có chiều dài gần 200km, tiếp nối từ Quốc lộ 1A - giáp với tỉnh Thanh Hóa, đi qua địa bàn các huyện: Quỳnh Lưu, Nghĩa Đàn, Tân Kỳ, Đô Lương về đến huyện Nam Đàn (Nghệ An). Từ Trường Bồn, một ngã rẽ về bên phải Lĩnh Cẩm đi huyện Đức Thọ, Hương Sơn (Hà Tĩnh); một ngã đi về TP Vinh, qua phà Bến Thủy vào ngã ba Đông Lộc, huyện Can Lộc (Hà Tĩnh).

Chân dung 14 chiến sĩ TNXP thuộc Tiểu đội 2.

Bức ảnh cuối cùng chụp “Tiểu đội thép” TNXP Trường Bồn trước khi hy sinh.

Nhằm phong tỏa, hủy diệt, cắt đứt mạch máu giao thông của quân ta qua đường 15A, từ năm 1964 - 1968, quân đội Mỹ huy động một lực lượng khổng lồ, với hơn 5.000 lượt máy bay ở tại trút bom đạn xuống tuyến đường này với trọng điểm đánh phá là ngã ba Trường Bồn. Có ngày cao điểm máy bay địch đánh phá lên tới 131 lần. Trong chiến tranh, địa danh này suốt ngày đêm không ngớt tiếng bom đạn.

Từ năm 1964 - 1968, máy bay Mỹ trút xuống mảnh đất anh hùng này 18.936 quả bom các loại và hàng chục nghìn quả tên lửa, tàn phá 211 thôn, làng dọc tuyến đường. Nơi đây có hàng nghìn cán bộ, bộ đội, thanh

niên xung phong (TNXP), công nhân ngành giao thông, dân quân tự vệ bị thương; 1.240 cán bộ, chiến sĩ đã dũng cảm chiến đấu và anh dũng hy sinh.

Huyền thoại về “Tiểu đội thép anh hùng”

Trong những năm tháng ác liệt ấy, bom đạn Mỹ không thể khuất phục được ý chí và quyết tâm sắt đá của quân và dân ta. Trên cung đường qua Trường Bồn, các chiến sĩ bộ đội, TNXP, dân quân hỏa tuyến vẫn “Sống bám cầu, bám đường - Chết kiên cường dũng cảm”, “Tìm có thể ngừng đập nhưng đường không thể tắc”.

Nơi đây, hàng nghìn người con lửa tuổi mười tám, đôi mươi đã ngã xuống. Trong đó, tiêu biểu là những chiến công và sự hy sinh oanh liệt của 13 chiến sĩ thanh niên xung phong “Tiểu đội thép anh hùng”, thuộc Đại đội TNXP 317, Đội 65, Tổng đội TNXP chống Mỹ cứu nước tỉnh Nghệ An.

Trong ngôi mộ chung tại Khu di tích Trường Bồn, tấm bia đá hoa cương khắc ghi tên tuổi của 13 chiến sĩ TNXP anh hùng: Nguyễn Thị Văn, Nguyễn Thị Hoài, Phan Thị Dung, Nguyễn Thị Tâm, Hà Thị Đăng, Hoàng Thị Nhung, Nguyễn Thị Phúc, Vũ Thị Hiền, Đàm Thị Bốn, Trần Thị Doãn, Đinh Thị Vinh, Trần Văn Hạp, Cao Ngọc Hòa.

Là người duy nhất trong tiểu đội thép năm ấy còn sống sót, Tiểu đội trưởng Tiểu đội 2, Trần Thị Thông (SN 1946, quê ở xã Thọ Thành, huyện Yên Thành, Nghệ An) tham gia lực lượng TNXP khi vừa tròn 19 tuổi. Cô gái trẻ Trần Thị Thông có mặt tại nhiều điểm nóng đánh phá của máy bay đối phương trên đất Nghệ An như cầu Cẩm (huyện Nghi Lộc), rú Đụn (huyện Nam Đàn)... cùng đồng đội san lấp hố bom, thông đường cho xe ra tiền tuyến.

Tại tọa độ lửa Trường Bồn,

Tiểu đội 2 của chị Trần Thị Thông ban ngày san lấp đường, ban đêm cùng nhau làm nhiệm vụ dẫn đường cho ô tô đi qua. Do đêm tối, thời gian đầu, các cô gái của “Tiểu đội thép” nghĩ ra cách dùng bẹ chuối rải trên đường để xe nhận biết lối đi.

Thế nhưng, máy bay địch ném bom liên tục, bẹ chuối xe đi qua một vài lần đã nát bươm. Cuối cùng, các cô bắt chấp nguy hiểm, dùng thân mình làm “cọc tiêu sống” dẫn đường cho xe vượt qua.

Khoảng 6 giờ sáng ngày 31/10/1968, khi 12 nữ, 2 nam TNXP của Tiểu đội 2 đang chia thành 2 nhóm để san lấp hố bom thì bất ngờ một tốp máy bay Mỹ lao đến ném bom liên hồi. Mặt đất rung chuyển, Trường Bồn chìm trong khói lửa.

“Bình thường máy bay Mỹ lượn một vài vòng rồi mới lao xuống ném bom. Nhưng hôm đó, vừa nghe tiếng máy bay, chúng tôi nhìn lên đã thấy bom rơi ngay trên đầu. Tôi chỉ kịp đẩy anh Hòa xuống hầm rồi cầm súng lao theo, sau đó không biết gì cả”, bà Thông nhớ lại.

Ngớt tiếng bom, bộ đội, TNXP và người dân lao vào đào bới đất để tìm kiếm 14 người của Tiểu đội 2. Trường Bồn ngập trong máu và nước

Khách tham quan địa đạo Vịnh Mốc.

Trở dạ sinh con trong thiếu thốn

Nhớ về lần “vượt cạn” có một không hai gần 60 năm trước, bà Trần Thị Nghiên (86 tuổi, ở thôn Vịnh Mốc, xã Kim Thạch) vẫn chưa thể nào quên. Bà Nghiên là một trong số những người phụ nữ sinh con trong thời gian sống dưới địa đạo còn sống đến thời điểm này.

Bà Nghiên cho biết, đó là những ngày tháng vô cùng gian khổ. Bên trên mặt đất bom đạn kẻ thù dội xuống ác liệt, trong địa đạo thì chật chội, tăm tối nhưng kỳ diệu thay, sự sống vẫn được duy trì.

“Trong địa đạo chật chội, tối tăm, thiếu thốn đủ thứ. Lúc chuyển dạ sinh Hường có một nữ hộ sinh hỗ trợ. Sinh con xong thì chỉ lấy dao cắt rốn chứ không có thiết bị y tế, bông băng gì cả. Còn trẻ sơ sinh thì lấy áo cũ của mình mà quấn cho khô. Phụ nữ mới sinh nhưng bữa no, bữa đói, không có gì để bồi dưỡng, chỉ có khoai trộn sẵn để ăn qua bữa. Còn con nhỏ thì ban đầu bú sữa, sau thì mẹ già nghiền khoai sẵn rồi đút cho ăn”, bà Nghiên nhớ lại.

Thời điểm này bom đạn đánh phá vùng Vĩnh Linh rất ác liệt, trên mặt đất bom dội thường xuyên. Những khi bom đạn ngừng rơi, người dân mới dám lên mặt đất, phát hiện máy bay ném bom thì theo lối giao thông hào để chạy xuống. Nhờ có địa đạo, người dân nơi đây tránh được nguy hiểm. Đối với việc ăn uống, sinh hoạt cũng khá vất vả, người dân chủ yếu nấu một bữa rồi ăn cả ngày, nhưng chỉ có khoai và sắn chứ cơm gạo không đủ.

Sau khi sinh và nuôi con trong hầm hơn một tháng, những phụ nữ mới sinh như bà Nghiên được lệnh sơ tán ra vùng giải phóng để đảm bảo an toàn.

Bà Nghiên tâm sự: “Sau này con khôn lớn, tôi cũng

thường kể cho các con nghe về cuộc sống khó khăn, gian khổ thời chiến tranh. Bây giờ hòa bình rồi, cuộc sống no đủ, muốn thứ gì cũng có, chứ ngày trước vất vả và trăm bề, nhưng luôn tràn đầy quyết tâm chiến đấu để đánh thắng giặc”.

Kỷ tích trong lòng đất

Địa đạo Vịnh Mốc là công trình kiến trúc kỳ vĩ dưới lòng đất, ra đời trong kháng chiến. Bằng ý chí gan dạ, kiên cường và nghị lực phi thường, quân và dân vùng “đất thép” Vĩnh Linh đã thiết lập hệ thống địa đạo để sống và chiến đấu với kẻ thù.

Ông Lê Xuân Vy, Đồn trưởng Đồn Công an vũ trang 140 được xem là “kiến trúc sư” của công trình địa đạo Vịnh Mốc. Thực tế trước đó cho thấy, việc đào hầm chữ A, chữ U đều không phát huy được hiệu quả do sức công phá của bom đạn quá lớn. Do đó, sau khi khảo sát, ông Lê Xuân Vy và Ban chỉ huy Đồn đã hướng dẫn đào địa đạo Vịnh Mốc theo hướng Đông - Tây vì nếu đối phương ném bom từ biển vào có thể chỉ phá được một đoạn ngắn hầm phía Đông, còn phía Tây nằm sâu trong đất liền sẽ an toàn.

Toàn bộ đường hầm địa đạo Vịnh Mốc được chia thành 3 tầng và được nối thông với nhau qua trục chính dài 870m. Chiều dài tổng thể của làng hầm là 1.701m, gồm có 13 cửa ra vào địa đạo (trong đó có 6 cửa được thông lên đồi, 7 cửa thông ra hướng biển) và 3 giếng thông hơi. Tầng một sâu cách mặt đất từ 8 - 10m; tầng 2 sâu cách mặt đất từ 12 - 15m; tầng 3 sâu 22 - 23m.

Đường hầm địa đạo có dạng hình vòm, chiều cao từ 1,2 x 1,8m; dọc hai bên đường hầm người ta cho khoét sâu vào bên trong để tạo ra các ô nhỏ (căn hộ gia đình) đủ chỗ

cho từ 2 - 4 người có thể sinh hoạt trong đó.

Ngoài ra trong lòng địa đạo Vịnh Mốc còn có các công trình khác như ở trung tâm của địa đạo có hội trường với sức chứa từ 50 - 60 người làm nơi hội họp, sinh hoạt, xem phim, biểu diễn văn nghệ; băng tín, nhà hộ sinh, 3 giếng nước để sinh hoạt, nhà vệ sinh, trạm phẫu thuật, bếp nấu ăn (bếp Hoàng Cầm), kho chứa lương thực, nơi đặt máy điện thoại...

Những người dân tham gia đào địa đạo những năm kháng chiến phần lớn đã “đi vào lòng đất”, số còn lại tuổi cũng đã cao. Ông Hồ Văn Triêm là một trong những nhân chứng tham gia đào địa đạo Vịnh Mốc. Thời kỳ đó, ông Triêm là Xã đội phó Vĩnh Thạch (nay là xã Kim Thạch, huyện Vĩnh Linh), trực tiếp chỉ đạo người dân phối hợp với lực lượng vũ trang đào địa đạo.

Theo ông Hồ Văn Triêm, trước sự đánh phá tàn khốc của không quân và pháo binh Mỹ, làng Vĩnh Mốc, xã Vĩnh Thạch bị tàn phá nặng nề. Thực hiện chủ trương của Khu ủy Vĩnh Linh thời kỳ đó, với tinh thần “một tắc không đi, một ly không rời”, quân và dân Vĩnh Linh đã chuyển cuộc sống từ mặt đất xuống lòng đất, kiến tạo một hệ thống làng hầm đồ sộ, độc đáo nhằm bám đất, bám làng chiến đấu.

Khoảng tháng 7/1965, các chiến sĩ Đồn Công an vũ trang 140 (đóng tại thôn Vĩnh Mốc, xã Vĩnh Thạch), nhân dân Vĩnh Mốc, Sơn Hạ đã chọn quả đồi sát mép biển, nằm ở phía Nam làng Vĩnh Mốc, bỏ nhất cuộc đầu tiên để lập nên làng hầm Vịnh Mốc kỳ vĩ này. Làng địa đạo Vịnh Mốc nằm trong một quả đồi đất đỏ bazan trên bờ biển, cách bãi tắm Cửa Tùng 7km về phía Bắc, cách đảo Cồn Cỏ 30km về phía Tây.

Với 18.000 ngày công gian khổ dưới “mưa bom, bão

Hai cha con ông Hồ Văn Triêm và bà Hồ Thị Hường ôn lại kỷ niệm năm xưa.

Biểu tượng mô phỏng trong địa đạo.

Những người con sinh ra ở địa đạo Vịnh Mốc luôn cảm thấy tự hào về tinh thần quả cảm, gan dạ của quân và dân quê hương.

Trong chiến tranh, để tồn tại, chiến đấu, Đảng ủy khu vực Vĩnh Linh đưa ra chủ trương quân sự hóa toàn dân, mỗi làng xã là mỗi pháo đài chiến đấu. Tính từ cuối năm 1965 đến năm 1968 (theo thống kê chưa đầy đủ), toàn huyện Vĩnh Linh có 114 địa đạo với tổng chiều dài hơn 40km, hệ thống giao thông hào hơn 2.000km và hàng trăm tiểu đạo khác, trở thành những “làng hầm” thể hiện ý chí “một tắc không đi, một ly không rời” bám trụ chiến đấu bảo vệ quê hương và giữ vững mạch máu ra tiền tuyến. Địa đạo Vịnh Mốc và hệ thống làng hầm Vĩnh Linh phân bố khắp 15/22 xã, thị trấn của huyện Vĩnh Linh, tỉnh Quảng Trị.

đạn”, nhân dân xã Vĩnh Thạch và lực lượng vũ trang đã đào và vận chuyển hơn 6.000m³ đất đá, tạo nên địa đạo Vịnh Mốc.

“Mọi người đều góp sức để đào địa đạo, nam giới thì đào đất, phụ nữ gánh đất đổ ra biển, các cụ phụ lão có nhiệm vụ nguy trang những chỗ đất mới bằng lá cây để tránh bị địch phát hiện, hoặc chẻ tre đan sọt để đựng đất.

Ban ngày thì đào đất trong địa đạo, đêm đến mới vận chuyển đất đổ ra biển”, ông Triêm nhớ lại.

Trong gần 2.000 ngày đêm tồn tại dưới lòng đất, không một ai bị thương tích đã minh chứng cho sự kỳ diệu của công trình huyền thoại này. Người dân nơi đây đã thích ứng với cuộc sống khó khăn, gian khổ để tiếp tục chiến đấu với quân thù.

Đã sĩ Bệnh viện Vĩnh Linh dưới các giao thông hào.
Doctors and nurses of Vinh Linh Hospital in the tunnels.

Nhà trẻ trong lòng địa đạo.
A kindergarten in the tunnels.

Văn hoá và tuyên truyền trong lòng địa đạo.
Education and propaganda in the tunnels.

Ảnh tư liệu về những đứa trẻ sinh ra ở Vĩnh Mốc.

Những người con sinh ra trong lòng địa đạo

■ ĐĂNG ĐỨC

Trong những năm chiến tranh, quân và dân vùng “đất thép” Vĩnh Linh (Quảng Trị) đã thiết lập hệ thống địa đạo Vĩnh Mốc dài gần 1.000m để sinh tồn, bám đất, bám làng chiến đấu. Từ đây, đã có 17 đứa trẻ cất tiếng khóc chào đời trong lòng đất, giữa thời điểm bom đạn rất ác liệt.

Những người con “đất thép”

Gần 60 năm trôi qua kể từ ngày cất tiếng khóc chào đời ở lòng địa đạo Vĩnh Mốc, những người con năm xưa đã ngấp nghé tuổi lục tuần, đều đã lên chức ông, bà. Nhưng mỗi khi nhắc đến kỷ niệm năm xưa, ai cũng trào dâng cảm xúc, nước mắt rưng rưng.

Bà Hồ Thị Hương (57 tuổi, trú tại thôn Vĩnh Mốc, xã Kim Thạch, huyện Vĩnh Linh, Quảng Trị), một trong 17 “đứa trẻ” được sinh ra ở địa đạo Vĩnh Mốc năm xưa cho

biết: Năm 1967, ở một căn hầm nhỏ trong lòng địa đạo, bà Hương cất tiếng khóc chào đời. Trong điều kiện, hoàn cảnh đặc biệt như vậy, phía trên mặt đất bom đạn gầm rú ác liệt, nhưng bên trong lòng đất, sự sống vẫn nảy mầm. Đó là một kỳ tích vượt xa sức tưởng tượng của nhiều người.

Bà Hương nhớ lại: Ba mẹ tôi sinh được tất cả 6 người con. Tôi là con thứ 3 được mẹ chuyển dạ sinh trong lòng địa đạo. Ba mẹ tôi thường kể, trong địa đạo hồi ấy, mỗi gia đình được bố trí một khoảng trống khoét âm

vào vách lối đi nhỏ hẹp để ở và sinh hoạt. Ở hầm thiếu thốn đủ bề, từ nước uống đến cơm ăn, áo mặc.

“Nghe kể lại những năm tháng gian khổ cùng cực đây, tôi rất thương và thấm đẫm ơn mẹ đã mang nặng đẻ đau, cùng cha nuôi tôi khôn lớn. Tôi cũng cảm thấy hạnh phúc và tự hào vì mình được sinh ra trong điều kiện đặc biệt như vậy”, bà Hương xúc động.

Ngoài bà Hương, 16 người còn lại sinh ra ở địa đạo Vĩnh Mốc được đặt tên là Hiền, Thành, Dữ, An, Thiện, Thương, Thủy... Bao nhiêu năm trôi qua, mặc dù bận bịu với công việc mưu sinh, nhưng thỉnh thoảng bà Hương và các chị em ở gần địa đạo Vĩnh Mốc vẫn trở về căn hầm cũ, nơi mình đã sinh ra năm xưa để hồi tưởng quá khứ.

Đã hơn nửa thế kỷ, bà Hồ Thị Dữ luôn nhớ đến câu chuyện khó quên khi mẹ sinh ra mình. “Mẹ tôi kể lại rằng, khi mẹ sinh tôi trúng vào mùa mưa. Khi đó sinh hoạt ở tầng gần với mặt đất nên nước mưa thấm xuống phải lấy nylon để che. Bên dưới lối đi bị đọng nước, do lộ hàng ngày nên chân bị sưng lên. Trong địa đạo chật chội phải nằm sát nhau, chỗ nằm thì ẩm thấp. Bên trong địa đạo không có ánh sáng, phải thắp đèn dầu. Mỗi lần kể lại câu chuyện ấy mẹ tôi đều khóc”, bà Dữ cho hay.

Ngược dòng ký ức, bà Hồ Thị Thiện chia sẻ, khi mẹ sinh bà được một thời gian thì ba mất. Từ đó, một mình mẹ phải đương đầu với khó khăn, bom đạn chiến tranh để nuôi 4 người con khôn lớn.

“Mẹ tôi bảo, những ngày

tháng sống trong địa đạo vô cùng gian truân. Thời điểm đó, người phụ nữ nào chuyển dạ sinh con mà may mắn lắm mới có bông băng, còn không có thì chỉ lấy áo bọc lại cho con khô ráo. Khi sinh ra phải cất cuống rốn nhưng có lúc không có dao kéo, bắt buộc phải lấy cật tre mà cắt vì nó rất sắc”, bà Thiện kể.

Ông Hồ Văn Triêm (88 tuổi, trú tại thôn Vĩnh Mốc, xã Kim Thạch, huyện Vĩnh Linh) là một trong những nhân chứng hiếm hoi thời kỳ đó cho biết, trong số những người con được sinh ra ở địa đạo Vĩnh Mốc, hiện còn 7 người bám đất sinh sống ở quê hương, 4 người đã mất, số còn lại đi làm ăn xa. Cách đây gần 20 năm, chính quyền địa phương có tổ chức cuộc gặp mặt có đầy đủ 17 người được sinh ra ở địa đạo.

Ông Nguyễn Văn Thèm - Phó Giám đốc Sở GD&ĐT tỉnh Bắc Giang (bìa trái) và đại diện Ban liên lạc trao quà cho người thân của một số chiến sĩ Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự - Hà Bắc (ảnh trái). Nhà giáo Ngô Văn Sích trò chuyện cùng tác giả (ảnh phải).

Mưu trí, sáng tạo như đồng chí Trần Anh Quyết, bị địch bao vây quyết bất sống, đưa lên trục thẳng chờ về căn cứ quân sự của chúng. Anh cùng hai chiến sĩ khác dùng âm hiệu với nhau, dùng cảm nháy xuống sống để trốn thoát.

Đồng chí Thạch Công Luận thì nổi tiếng bởi sự bình tĩnh, gan dạ. Khi đánh vào cứ điểm Đồng Tòa, anh Luận bị thương rồi lạc đơn vị. Anh đã tìm cách bò vào một ngôi làng và được một người mẹ đưa giấu xuống hầm bí mật. Sáng hôm sau, Mỹ đi cà, lùng sục khắp nơi, chúng đóng quân cả tuần để hồng bắt được anh nhưng bất lực. Hoàng Minh Tuân cũng vậy, chốt trên đồi và dùng B40 để bắn cháy trục thẳng của địch. Chiến công thì nhiều lắm, như những chiến sĩ tử tử ở Côn Đảo, Phú Quốc chẳng hạn. Hơn 60 đồng chí của Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự ngày nào đã nằm xuống, hóa thân thành cỏ cây, hoa lá" - ông Sích liệt kê những tấm gương đồng đội.

Còn với ông Sích, sau những trận đánh này lửa, năm 1971, ông được cử về học sĩ quan đặc công ở Xuân Mai (Hà Nội). Sau một năm rèn giũa thêm, ông được bổ sung về Tiểu đoàn 27, Bộ Tư lệnh Đặc công để tiếp tục chỉ viện cho chiến trường Tây Nguyên, chiến dịch Hồ Chí Minh và chiến trường Tây Nam.

Năm 1978 ông Sích trở về học trường quân sự ở Đà Lạt. Sau 3 năm theo học, ông được phân công về làm giảng viên Trường Sĩ quan Lục quân 1 đóng tại Sơn Tây - Hà Nội. Xuất sắc hoàn thành mọi nhiệm vụ được giao, năm 1991 ông về hưu với quân hàm Trung tá.

Nói về ý tưởng và việc thành lập Ban liên lạc Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự, ông Sích cho biết, để người ngoại nổi nhớ về các thầy, các đồng đội trong Đại đội ngày xưa, nhà văn Nguyễn Quang Hà - Tổng biên tập Tạp chí Sông Hương khi đó - anh

Kiểu Đình Đán, anh Đăng Độ, Trần Độ, Giáp Văn Chỉ đã bỏ thời gian, công sức tìm kiếm và chấp nối thông tin. Trong đó, anh Trần Độ và anh Giáp Văn Chỉ đã tìm gặp lại thầy Ngô Trí Nhạ. Từ đây, được sự giúp đỡ của Tỉnh ủy, HĐND, UBND, Sở GD&ĐT của hai tỉnh Bắc Ninh, Bắc Giang và các ban, ngành, Ban liên lạc đã được thành lập và lấy ngày 17/7 hàng năm làm ngày gặp mặt.

"Lần đầu gặp mặt sau chiến tranh, tại hội trường nhà máy phân đạm Hà Bắc, chúng tôi có 34 đồng chí. Và cũng ở nơi đây, chúng tôi được gặp lại Trường ty Giáo dục Hà Bắc, người có sáng kiến thành lập Đại đội của chúng tôi, cũng như tác giả bài thơ "Các anh đi, mai một các anh về" hào hùng suốt một thời".

Truyền lửa cho thế hệ trẻ

Từ ý tưởng đã khởi xướng, ông Sích cùng một số đồng

chí, đồng đội còn giữ liên lạc với nhau đã bàn bạc thống nhất cơ chế hoạt động của Ban liên lạc và ông được tin nhiệm cử làm trưởng ban phụ trách. "Ban đầu, chỉ có dăm người nhưng chúng tôi vẫn quyết định thành lập. Cứ liên lạc, kết nối được ai thì bổ sung vào. Khó khăn nhất trong duy trì hoạt động là liên kết thường xuyên được với những người ở xa, người bị thương nặng và đặc biệt là eo hẹp về nguồn kinh phí", ông Sích chia sẻ.

Tuy nhiên, với tinh thần đã được tôi luyện qua khắp các chiến trường khốc liệt, cộng với sáng kiến của những nhà giáo tâm huyết một thời, mọi khó khăn trước mắt các ông coi như hạt cát. "Sau khi đã liên lạc được với nhau, chúng tôi phát động mỗi người viết ra một câu chuyện của đời mình để tập hợp lại, biên tập thành sách và từ đó vận động nguồn kinh phí ủng hộ cho Ban liên lạc duy trì hoạt động. Phần lớn kinh phí đó chúng tôi

dùng vào việc thăm hỏi, động viên và tổ chức sinh hoạt giao lưu cùng nhau".

"Đến hẹn lại lên", ngày 17/7 năm nào cũng vậy, ông Sích lại tất bật cùng các đồng đội trong Ban liên lạc Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự năm xưa xây dựng kế hoạch, chuẩn bị chương trình và những phần quà để viếng thăm, động viên những đồng đội cũ. "Việc tổ chức gặp mặt thường niên đối với chúng tôi không phải chỉ là gặp mặt thông thường mà là những cuộc gặp mặt giàu ý nghĩa, có tính mục đích rõ ràng để giáo dục thế hệ trẻ, bồi dưỡng nhận thức cho lớp con cháu hiểu được giá trị của cuộc sống hòa bình. Khi thế hệ trẻ hiểu được sự tàn khốc của chiến tranh, các cháu sẽ hiểu được lý tưởng đẹp đẽ của Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự, hiểu được tinh thần hy sinh của những người thầy đã phải gác bút lại, lao vào cuộc chiến sống còn để giành lấy tương lai cho nhân dân, cho Tổ quốc. Chúng kiến ân tình những người đồng đội dành cho nhau, những thế hệ tiếp nối sẽ hiểu sâu sắc hơn tinh thần vì nước quên thân, vì dân phục vụ và lối sống giản dị nhưng trọn tình, trọng nghĩa với đồng chí của ông, cha mình. Nay, các thầy, các đồng chí cũng đã bước vào cái tuổi xưa nay hiếm, nhưng chúng tôi vẫn động viên nhau khắc phục mọi khó khăn, giữ vững bản chất anh Bộ đội Cụ Hồ, người thầy giáo, chiến sĩ trên mặt trận quê hương", ông Sích tự hào bộc bạch.

Chia sẻ với chúng tôi, Phó Giám đốc Sở GD&ĐT Bắc Giang Nguyễn Văn Thèm bày tỏ: Các thành viên Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự - Hà Bắc luôn là những người thầy, tấm gương sáng tiêu biểu cho truyền thống yêu nước hiếu học của dân tộc.

Niềm vui của các nhà giáo - chiến sĩ trong ngày gặp mặt (năm 2022).

Những người "gác bút nghiên lên đường đánh giặc"

■ ĐĂNG CHUNG

Những ngày đầu tháng 7, chúng tôi có dịp trò chuyện với Phó Giám đốc Sở GD&ĐT Bắc Giang Nguyễn Văn Thèm. Nghe anh nhấn nhá đọc mấy câu thơ: *Các anh đi mai mốt các anh về/ Các anh đi, miền Nam tha thiết gọi/ Các anh đi, khăn gói sẵn lên đường/ Các anh đi, trong trăm mền ngàn thương...* (Tác giả: Ngô Trí Nhạ, cố Trưởng ty Giáo dục Bắc Hà), chúng tôi thấm thía hơn niềm tự hào của thế hệ nhà giáo đã "gác bút nghiên lên đường đánh giặc"...

Từ học giảng ra thao trường

Lần theo lời kể của thầy Nguyễn Văn Thèm, chúng tôi may mắn tìm được Trung tá, nhà giáo Ngô Văn Sích, Trưởng ban liên lạc Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự - Hà Bắc.

"Năm 1991, tôi về hưu và sinh sống tại Hà Nội. Khoảng năm 2000, một lần về thăm quê, tôi gặp lại thầy Ngô Trí Nhạ. Trong lúc ôn lại những kỷ ức một thời trai trẻ, biết được niềm mong mỏi và ước muốn của thầy là tìm gặp lại những người đồng đội cũ, nên khi trở về, tôi cùng một số đồng chí còn giữ liên lạc đã hẹn nhau và thành lập lại ban liên lạc những người thầy cầm súng" - ông Sích bắt đầu câu chuyện với chúng tôi.

Kỷ ức của hơn 50 năm về trước ủa về. Xoa vầng trán cao và mái tóc bạc thầy Sích chậm rãi kể: Tháng 8/1964, đế quốc Mỹ leo thang đánh phá miền Bắc bằng không quân và pháo biển. "Lúc ấy, tôi mới ngoài hai mươi tuổi, đang là giáo viên cấp 2 dạy môn Toán của trường Hiền Văn - Từ Sơn (Hà Bắc) nay là TP Từ Sơn (Bắc Ninh). Theo tiếng gọi của Tổ quốc và hưởng ứng sáng kiến của thầy Nhạ, Đại đội gồm các giáo viên đang giảng dạy và công tác tại các trường cấp 1, cấp 2 cùng với giáo sinh đang học tại các trường Sư

phạm 7+3 và 10+2 của tỉnh Hà Bắc được thành lập để lên đường chi viện cho chiến trường miền Nam" - ông Sích cho hay.

Ngay sau khi thầy Nhạ đưa ra sáng kiến, ngày 20/7/1967, một Đại đội được thành lập và bàn giao quân tại xã Cao Thượng, huyện Tân Yên (Hà Bắc), nay là tỉnh Bắc Giang. Đại đội lấy tên "Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự - Hà Bắc". Đây là đại đội đầu tiên của ngành Giáo dục được thành lập. "Đến tận bây giờ, những vần thơ của thầy Nhạ vẫn còn vang vọng trong mỗi chúng tôi: *Các anh đi mai mốt các anh về/ Các anh đi, miền Nam tha thiết gọi/ Các anh đi, khăn gói sẵn lên đường/ Các anh đi, trong trăm mền ngàn thương/ Các anh đi, quê hương chờ tin chiến thắng...*". Những vần thơ mộc mạc ấy đã hiệu triệu 155 thầy giáo, giáo sinh tạm gác bút nghiên để lên đường theo tiếng gọi thiêng liêng của Tổ quốc.

Ngay sau khi bàn giao quân, 155 thầy giáo, giáo sinh của tỉnh Hà Bắc đã được biên chế thành 12 tiểu đội thuộc Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự và bắt đầu đưa vào huấn luyện. "Bởi trước đó đang là những người thầy, hoặc sinh viên nên khi bước vào thao trường, phải làm quen với chế độ huấn luyện nghiêm khắc, quả là khá hà khắc đối với chúng tôi. Tuy nhiên, với tinh thần "Các anh đi quân

Nhà giáo Ngô Văn Sích, Trưởng ban liên lạc Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự - Hà Bắc ôn lại những kỷ niệm cùng đồng đội ở chiến trường.

"Những thầy giáo - chiến sĩ của Đại đội Giáo dục Ngũ Gia Tự - Hà Bắc năm xưa đã không tiếc máu xương để chiến đấu và giành chiến thắng, góp phần đem lại cuộc sống thanh bình hôm nay. Các thầy là những tấm gương sáng để truyền lửa cho thế hệ trẻ, nhất là học sinh, sinh viên, thầy cô công tác trong ngành Giáo dục hôm nay".

Phó Giám đốc Sở GD&ĐT Bắc Giang Nguyễn Văn Thèm

thù thất bại/ Mai mốt các anh về trở lại mái trường xưa" mọi vật và đều như chẳng thấm gì với chúng tôi trước tiếng gọi của tiền tuyến", ông Sích bồi hồi nhớ lại.

Cũng theo lời ông Sích, sau lễ bàn giao quân, Đại đội của ông đã hành quân 2 ngày đêm để đến xã Tân Lập, huyện Gia Lương (nay là các huyện: Lương Tài, Gia Bình, Bắc Ninh) bước vào kỳ huấn luyện. "Tại đây, chúng tôi được học tập và huấn luyện kỹ thuật sử dụng binh khí, đào hầm, ngụy trang, sử dụng thuốc nổ, kỹ chiến thuật cá nhân, tiểu đội, trung đội, đại đội đánh địch ở đồng bằng..."

Kết thúc giai đoạn huấn luyện ở đồng bằng, đơn vị

hành quân 3 ngày đêm lên vùng núi Nghĩa Phương (huyện Lục Nam) để tiếp tục huấn luyện dã chiến, huấn luyện đánh địch ở vùng núi. Hành quân huấn luyện đường đèo, cuối cùng là đã ngoai bằng cách vượt đèo Chẽ, dốc Dừa, Bỏ Đẻ... "Từ rừng núi huyện Lục Nam và huyện Sơn Động (Bắc Giang), chúng tôi qua Đông Triều (Quảng Ninh) về Hải Dương. Sau hơn 3 tháng huấn luyện, chúng tôi đã được trang bị đầy đủ tổ chức của một anh lính Cụ Hồ, sẵn sàng bước vào trận chiến, chi viện cho miền Nam ruột thịt...", ông Sích nói.

Ngay khi kết thúc khóa huấn luyện, những người lính mang tinh thần "mình

đồng da sắt" ấy được nghỉ 10 ngày để về thăm gia đình, chia tay bạn bè, người thân trước lúc đi B.

Tổ quốc vẫn gọi

Đúng ngày đã định (15/12/1967), 155 thầy giáo, giáo sinh ngày nào đã tập hợp đầy đủ để hành quân vào chiến trường. "Tháng 3/1968, chúng tôi có mặt tại chiến trường Trị Thiên - Huế. Do yêu cầu nhiệm vụ, nhiều người được phân công sang các đơn vị khác để làm các công việc như: Tham mưu, hậu cần, thông tin, trinh sát, vệ binh..."

"Tôi và đồng chí Vũ Đình Mai, trước đó là giáo sinh của Trường Sư phạm 7+3 Hà Bắc được bổ sung vào Tiểu đoàn 1 Đặc công thành Huế. Tại đây, chúng tôi tham gia các trận đánh Đồng Tòa, Tân Ba, sân bay Phú Bài. Trong các trận đánh đó, trận nào đồng chí Mai cũng được tặng thưởng Huân chương Chiến công. Chỉ đến trận Đồi Đá, Mai đã dừng lại mãi mãi bởi vũ lực địch quá mạnh. Trước lúc trút hơi thở cuối cùng, anh vẫn động viên anh em đồng đội quyết tâm chiến thắng để hoàn thành nhiệm vụ...", ông Sích rơm rớm nước mắt, nghẹn giọng khi kể về người thầy, người đồng đội cũ.

Kỷ ức như thước phim chiếu chậm trước mắt người lính già, ông ngâm ngùi nói tiếp: "Đồng chí Nguyễn Văn Tường, trong một trận đánh khi bị thương và hết đạn đã bị địch bắt. Chúng tôi dồn bao lực tra khảo anh nhưng không khai thác được gì. Sáng hôm sau, chúng đưa anh lên vùng giáp ranh tầm xang thiếu sống. Anh em trinh sát phát hiện, tập kích để cứu nhưng không kịp. Lúc ấy toàn thân thể anh bốc cháy như bó đuốc.

Thì cũng sông Trà, sông Hương,
sông Cầu Long uốn chín đầu rồng
Chẳng phải rộng xa
một tấm cỏ vô cánh
Cũng xinh xinh vãi sỏi chèo
quầy mạnh
Quê hương Việt Nam muôn muọt
những cánh đồng
Mỗi con người gắn bó
một dòng sông".

Nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo cũng sinh ra bên một dòng sông, có tên sông Bùng. Chính nơi đây có cầu Bùng (bắc qua Quốc lộ 1) nổi tiếng trong chiến tranh phá hoại bằng không quân của Mỹ, nơi bom đạn gầm rú suốt ngày đêm nhằm phá bằng được một trọng điểm như yết hầu giao thông. Tôi chưa có dịp đi dọc sông Bùng quê hương của nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo dù đã cả trăm lần đi qua cầu Bùng. Nhưng có thể hình dung sông Bùng xưa trong xanh êm ả bao bọc làng xóm trong bình yên. Nhất định nhà thơ tương lai sẽ được lớn lên trong những lần đi đốn củi cao vì giẫm sâu lũng thiết tha. Từ hình dung này đến thường thức thơ Nguyễn Trọng Tạo thấy rõ vì sao chất trữ tình lại bay bổng và thấm đượm nồng nàn đến vậy, kể cả khi thi sĩ phổ thơ bạn thơ Nguyễn Phan Hách thành nhạc phẩm "Làng quan họ quê tôi" và thơ của Lê Huy Mậu thành ca khúc nổi tiếng "Khúc hát sông quê".

Viết từ trải nghiệm

Phương châm "Sống rồi mới viết" ứng nghiệm hoàn toàn vào thể hệ nhà thơ chống Mỹ như Thu Bồn, Phạm Ngọc Cảnh, Hữu Thịnh, Xuân Quỳnh, Ý Nhi, Vương Trọng, Trần Ninh Hồ, Anh Ngọc, Phan Thị Thanh Nhàn, Thanh Thảo, và những người cùng thế hệ. Nguyễn Trọng Tạo đã trải nghiệm đời lính trận mạc - "Lang thang trong chiến tranh", và những cơ nan trong thời bình đời thường - "Cơ nhô trong hòa bình" (tên hai tập hồi ký của nhà thơ Thanh Thảo). Sống như thế nên không thể không viết (làm) thơ.

Thơ Nguyễn Trọng Tạo có cái nét tương đồng với thơ Hữu Thịnh - theo tôi là cặp bài trùng của thể hệ chống Mỹ, bầu chặt cái nôi văn hóa truyền thống và hơi thở thời đại làm nền. Trừ đôi khi sinh kế thức bách mới cho phép mình để dài một chút, một "chút xiêu" thôi theo cách nói của người xứ Huế. Còn nữa, thi nhân là người trung thành tuyệt đối với lý tưởng đạo đức nhân văn và với lý tưởng thẩm mỹ "Cái đẹp chính là đời sống", "Văn học là lương tri thời đại". Nói cách khác, trước chữ thơ thi nhân nghiêm cẩn, thành kính bởi trước trang giấy luôn được coi như "pháp trường trắng". Nếu có một cuộc điều tra xã hội học nghệ thuật nghiêm túc và công phu thì bài thơ "Đồng dao cho người lớn" (1992) sẽ nhận số phiếu cao nhất, nhì về "bài

Nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo (trái) và nhà giáo Văn Như Cương.

Ảnh tư liệu

Nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo (25/8/1947 - 7/1/2019), quê ở xã Diễn Hoa, huyện Diễn Châu, tỉnh Nghệ An. Ông nhập ngũ năm 1969 và kinh qua các vị trí: Trưởng đoàn Văn công xung kích E22 và F 341, thuộc Quân khu 4; ủy viên Hội đồng thơ (Hội Nhà văn Việt Nam). Ông được Giải thưởng Nhà nước về Văn học nghệ thuật, 2012; đã xuất bản nhiều tập thơ và trường ca. Một số tác phẩm thơ tiêu biểu: "Tình yêu sáng sớm", "Gửi người không quen", "Sóng thủy tinh", "Đồng dao cho người lớn", "Thư trên máy chữ và tàn mạn thời tôi sống", và ba trường ca "Con đường của những vì sao", "Tình ca người lính", "Biển mặn".

Nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo còn là tác giả các nhạc phẩm nổi tiếng: "Làng quan họ quê tôi", "Tình khúc bốn mùa", "Khúc hát sông quê". Ông cũng là chủ nhân các mẫu Manchette tạp chí Sông Hương, Hồng Lĩnh, Sông Lam, báo Thơ, cờ Thơ và gần 500 bìa sách.

Chiến sĩ Lữ đoàn Đặc công Hải quân đọc trường ca "Biển mặn" của nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo.

Ảnh tư liệu

thơ hay nhất", "bài thơ được yêu thích nhất" do độc giả bình chọn. Nó đặc trưng cho thơ hay do tiếp biến thành công folklore (văn hóa dân gian) và tinh thần thời đại:

"Có cánh rừng chết vẫn xanh
trong tôi

Có con người sống mà như qua đời

Có câu trả lời biến thành câu hỏi

Có kẻ ngoại tình tưởng là tiệc cưới

Có cha có mẹ có trẻ mồ côi

Có ông trăng tròn nào phải
mâm xôi

Có cả đất trời mà không nhà ở

Có vui nho nhỏ có buồn
mênh mông

Mà thuyền vẫn sông mà xanh
vẫn cỏ

Mà đời vẫn say mà hôn vẫn gió

Có thương có nhớ có khóc có cười

Có cái chớp mắt đã
nghìn năm trôi".

Thơ Nguyễn Trọng Tạo thấm đượm triết lý sâu sắc về tự nhiên, nhân sinh, kiếp người, điều hay lẽ phải. Nhưng tất cả đều tự nhiên, hồn nhiên trong chất men say nồng của tình đời, tình người.

Nhưng thơ trữ tình Nguyễn Trọng Tạo thường khi ít cao giọng như trong bài Nhân Dân, trái lại nhiều "trữ tình riêng tư", như những lời thủ thi tâm sự của những người tri âm tri kỷ. Thời trước chưa phổ biến

Internet (chính thức vào Việt Nam, năm 1997) và mạng xã hội thì trong số tay văn học của sinh viên Sư phạm hay Tổng hợp đều trang trọng chép những áng thơ (thi phẩm) kiểu như "Chia" (1989): "Chia cho em một/ đời tôi/ một cay đắng/ một niềm vui/ một buồn/ tôi còn cái xác không hồn/ cái chai không rượu tôi còn/ vỏ chai/ Chia cho em một đời say/ một cây si/ với/ một cây bồ đề/ Tôi còn đầu nũa đam mê/ trời chang chang nắng tôi về /héo khô/chia cho em một đời Thơ/ một lệnh dềnh/ một đại khò/ một tôi/chi còn cỏ mọc trên trời /một bông hoa nhỏ lặng rơi/ mưa dầm". Bài thơ đặc sắc này được nhạc sĩ Phú Quang phổ thành ca khúc "Một đại khò một tôi".

Thơ trữ tình Nguyễn Trọng Tạo là thể, luôn "đối" (đối cực, đối màu, đối thanh, đối ảnh). Nền sinh động và hấp dẫn khác thường. Ai đó nói không phải không thuyết phục rằng "Cực đoan là dấu chỉ của tài năng"?!.

Tài tình chi lắm cho trời đất ghen

Thế giới tâm hồn, nội tâm thi sĩ Nguyễn Trọng Tạo rộng lớn và sâu thẳm, dữ dội và dịu êm... tương đồng với hình tượng sống trong bài thơ cùng tên của thi sĩ Xuân Quỳnh. Nguyễn Trọng Tạo là một tài năng thơ từ trong máu huyết. Một chân tài. Tôi viết hai chữ "chân tài", trong trường hợp này, để đối cực với hai chữ "nguy tài" đang tìm cơ hội ngai lên.

Nhưng sinh thời, có lần thi nhân chia sẻ với tác giả bài báo nhỏ này một tâm sự gan ruột: "Em nên nhớ, đến với Chúa và Thơ không bao giờ muộn!". Khoảnh khắc xuất thần đó nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo không hề có sự nâng đỡ của "thần tửu", đôi khi giúp một người tài thành "thi tửu". Đến bây giờ thì tôi thấm thía vì sao những tài thơ như Thanh Thảo, Nguyễn Trọng Tạo lại say mê Lorca - nhà thơ xứ Tây Ban Nha xa xôi về địa lý nhưng gần gũi về nghệ thuật ngôn từ mà thi ca là men nồng và men say, là tình túy trời đất.

Người tài đi để lại tiếng thơm. Tôi quý trọng thi nhân Nguyễn Trọng Tạo và thi nhân cũng quý tôi trong công việc nghệ chữ cũng như các quan hệ xã hội khác, có lẽ vì đều là những người tử tế. Nhà thơ từng chia sẻ với tôi mà không hề triết lý: "Trước khi phân đầu trở thành người tử tế. Em nhớ lấy!". Tôi cũng đồng cảm và chia sẻ sâu sắc với nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo khi tự nói về mình: "Quá nhạy cảm nên dễ bị tổn thương, cũng lên bờ xuống ruộng đôi khi, nhưng tôi yêu đời, yêu người, yêu Thơ nên đã được bù đắp rất nhiều sau những va vấp, mất mát; đời tôi vinh quang và cay đắng đủ cả".

(*) Theo sách "Nhà văn Việt Nam hiện đại", in lần thứ V, NXB Hội Nhà văn, 2020

Nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo.
Ảnh: Nguyễn Đình Toán

NGUYỄN TRỌNG TẠO:

Tài năng và danh phận

■ Nhà văn BÙI VIỆT THẮNG

Cùng lúc sắm 3 vai: Thi nhân, nhạc sĩ, họa sĩ, Nguyễn Trọng Tạo có chia sẻ về nghề chữ thật thấm thía gan ruột: “Thơ gần với nước mắt hơn tiếng cười, gần với khổ đau hơn là reo hát, gần với sẻ chia hơn là chiếm đoạt, gần với chiến thắng mình hơn là răn người”... Hay nói như G. Lorca: “Thơ gần với máu hơn là mực”(*)

**“Văn chương nết đất
thông minh tính trời”**

Câu thơ trong kiệt tác “Truyện Kiều” của Đại thi hào Nguyễn Du gợi tôi nhớ đến quê hương Hà Tĩnh nơi chôn nhau cắt rốn, song vì những lý do khách quan và chủ quan mà biến biệt phái xa quê, dang dăng 70 năm trời (1954 - 2024). Hà Tĩnh hay Nghệ An đều nằm trong phạm trù Xứ Nghệ (xét về các điều kiện khí hậu,

thổ nhưỡng, kinh tế - xã hội cũng như truyền thống văn hóa, giáo dục, văn chương...). Xứ sở chan đầy gió Lào cát trắng. Vậy mà ca dao cổ lại tuyên dương xứ này hết lời: “Đường vô xứ Nghệ quanh quanh/ Non xanh nước biếc như tranh họa đồ”.

Trong sách “Nhà văn Việt Nam hiện đại” tôi đọc thấy tên tuổi hơn 100 nhà văn quê Nghệ An (trên tổng số khoảng hơn 1.300 nhà văn Việt Nam thời hiện đại, tính đến 2024).

Riêng huyện Diễn Châu quê hương nhà thơ Nguyễn Trọng Tạo góp vào chính xác là 23 văn nhân. Thử làm một phép tính nho nhỏ, vui vui để so sánh: Hiện nay, Việt Nam có 705 đơn vị hành chính cấp huyện, nếu theo phép chia trung bình thì mỗi huyện chỉ có 2 nhà văn, vậy nên Diễn Châu đạt kỷ lục quốc nội gấp 10 lần chỉ tiêu. Tuy nhiên, trong lĩnh vực văn hóa, văn học nghệ thuật lại có quy luật “quý hồ tinh bất quý hồ đa”. Đây là cái nôi sinh ra nhiều văn tài các thế hệ từ Thanh Châu, Cao Huy Đình, Trần Hữu Thung, Sơn Tùng, Cao Xuân Hạo, Võ Văn Trực... đến Lê Thái Sơn, Nguyễn Trọng Tạo, Phạm Quốc Ca, Thái Chí Thanh, Nguyễn Hồng Thái, Thiên Sơn,...

Ngày còn học ở khoa Ngữ văn, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội

danh tiếng, đám sinh viên các tỉnh về Thủ đô thường nghèo kiết xác, may mà thời đó bao cấp học bổng 18 đồng vừa khít đủ tiền nộp nhà bếp tập thể ăn cơm cả tháng, ngày hai bữa. Nghèo đói là thật, giàu có thơ ca có thể cũng thật, song thường dễ lung lay gốc rễ. Chiều chiều ở các quán nước chè, đám sinh viên chúng tôi hay đọc thơ của các nhà thơ nổi tiếng thế giới và của những nhà thơ sắp nổi tiếng ở Việt Nam. Tôi góp vào một bài thơ riêng thích “Những dòng sông” của thi sĩ tương lai Bế Kiến Quốc học trên tôi 3 lớp, sắp ra trường:

“Sinh ở đâu mà ai cũng anh hùng?

Tất cả trả lời: Sinh bên một
dòng sông

Chẳng phải sông Đà, sông Mã,
sông Hồng đôi bờ cát mênh mông

chấn chỉ là con số 0", ông Khai nhấn mạnh.

Ông Đỗ Ngọc Yên cũng gọi những hình tượng văn học được mô tả trung thực gần như sao chép sự thật lịch sử đã và đang xảy ra trong đời sống thực "thì cùng lắm đấy chỉ là một cuốn biên niên sử, chứ không thể là tác phẩm văn học tái hiện lại lịch sử vì không có "sự tưởng tượng chủ quan của nghệ sĩ - thuộc tính cơ bản nằm ngay trong bản chất cấu thành của tác phẩm văn học nghệ thuật", ông Yên đánh giá.

Giới hạn nào cho việc "bịa"?

Cùng quan điểm: Đã là sáng tác thì đương nhiên phải "bịa" (hư cấu), song giới hạn nào đảm bảo cho việc này đạt được hiệu quả cao nhất? Câu trả lời được các nhà nghiên cứu, nhà văn đưa ra cũng rất thống nhất: Cần "bịa y như thật" và "thật hơn cả thật".

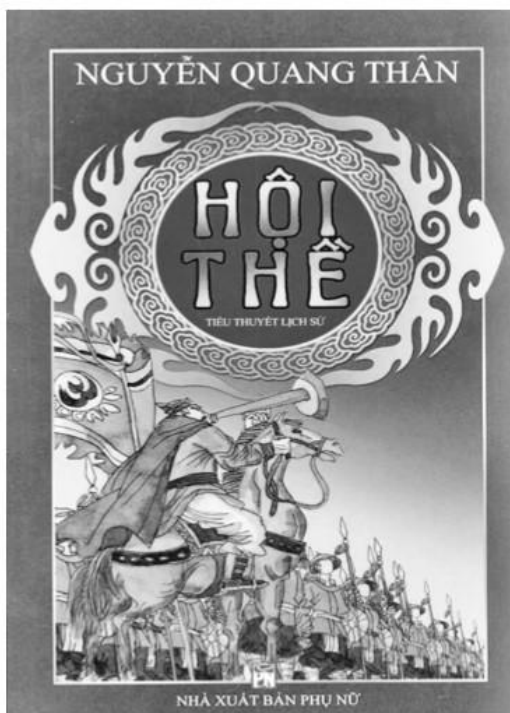
Theo PGS.TS Vũ Nho, "bịa y như thật" tức là hư cấu một cách nhuần nhuyễn, hợp lý, phù hợp với những gì chính sử, đã sử đã ghi về nhân vật, nghĩa là "bịa" nhưng không làm sai lệch những nét cơ bản của nhân vật được lịch sử và cộng đồng công nhận. Ông lấy ví dụ về việc nhà văn Nguyễn Huy Tưởng đã có chi tiết hư cấu rất đắt giá cho nhân vật lịch sử Trần Quốc Toản trong tác phẩm "Lá cờ thêu sáu chữ vàng". Đó là, để thể hiện vẻ người trai tuổi nhỏ chí lớn mang khát vọng đánh giặc ngoại xâm, lập công cứu nước, tác giả sử dụng chi tiết Trần Quốc Toản xông xuống thuyền bày tỏ ý chí quyết đánh và bóp nát quả cam "là thuận, là phù hợp". Hay trường hợp nhà văn Nghiêm Thị Hằng hư cấu thành công chi tiết nữ sĩ Hồ Xuân Hương chạy đôn, chạy đáo kêu oan cho chồng trong tiểu thuyết "Tiếng vọng Hồ Xuân Hương".

Cùng với đó, ông còn đề nghị: "Các nhà tiểu thuyết lịch sử cũng cần nâng tầm nhân vật của mình". Nhân đây, ông nhắc đến nhân vật Phạm Thọ Khảo trong 2 cuốn tiểu thuyết lịch sử của Lục Hường "Nguyên khí ngàn đời" và "Trí ki vượt thời gian" và cho rằng từ nguồn chính sử rất ít ỏi, tác giả đã hư cấu như thật và xây dựng thành công một vị trạng nguyên hết lòng vì dân, vì xã tắc.

Đồng thời, ông cũng chờ đợi những cách tiếp cận mới với lịch sử, diễn hình như

cách nhà văn Lê Hoài Nam thể hiện trong tiểu thuyết "Cuộc đời xa khuất". Ông đánh giá cao việc nhà văn tạo ra tình huống vua Tự Đức tham gia đối thoại với giáo sư chủ trì một cuộc hội thảo và ngài có quan niệm khá chính xác về chuyện "hư cấu": "...sáng tạo văn chương, tác giả có quyền hư cấu, nhưng viết về một nhân vật có thật đã đi vào lịch sử thì lại phải rất thận trọng khi hư cấu hay nói cách khác, chỉ nên hư cấu những gì không phương hại đến bản chất nhân vật (tr196)". Lê Hoài Nam đã để vua Tự Đức đọc "Piot đại đế" của A.Tolstoi trong Khiêm Lăng rồi để cho Fukuzawa, nhà canh tân NB đến thăm Nguyễn Trường Tộ, theo tình thần hư cấu đó", PGS.TS Vũ Nho chỉ rõ.

Bản về việc hư cấu thế nào, nhà văn Nguyễn Trọng Tấn chia sẻ việc ông đúc kết từ kinh nghiệm viết của mình: Kết hợp chính sử và truyền miệng. Khi đó ông dùng quyền năng văn học đưa tới người đọc một "phiên bản" lịch sử bằng văn chương. Cái lõi chính sử vẫn được giữ, không làm sai lệch, méo mó nhân vật. "Từ quyền năng của văn học, tôi viết "Thiên thu huyết lệ" (về Thái sư Lê Văn Thịnh) với ý thức rất rõ ràng: "Khởi oan ôm xương tuyền dài/ Thiên thu huyết lệ, nào ai tỏ tường/ Rủi, may - Thật, giả vô thường/ Dám Đàm cam lạng, khói sương mịt mờ/ Thiên tài mệnh bạc - huyền cơ/ Nén hương hậu thế,

"Hội thề" - bộ tiểu thuyết lịch sử của nhà văn Nguyễn Quang Thân. Ảnh: ITN

ngần ngor vọng Người", ông Tấn tâm huyết bày tỏ.

Ông Đỗ Ngọc Yên bổ sung thêm việc cần khẳng định, sự thật lịch sử bao giờ cũng phong phú và đa dạng hơn hình tượng nghệ thuật. Tuy

nhiên hình tượng văn học lại luôn mang tính khái quát cao độ thông qua trí tưởng tượng và khả năng hư cấu của nhà văn. Khi đó, tác giả cần sáng tạo một thế giới thứ 2, thế giới văn học nghệ

"Với tư cách và trách nhiệm của người cầm bút, khi sử học im lặng thì nhà văn phải lên tiếng. (.) Người dân không quay lưng với lịch sử, không chán lịch sử, chỉ có điều nhà văn viết về lịch sử như thế nào!" Nhà văn NGUYỄN TRỌNG TÂN

"Bão táp triều Trần" - bộ tiểu thuyết nổi tiếng của nhà văn Hoàng Quốc Hải.

Ảnh: ITN

với chất liệu và đề tài lịch sử bằng việc thêm chi tiết, nhân vật mà: "không nhất thiết là có thật, ngược lại nó có thể hoàn toàn được tạo nên bởi sự tưởng tượng chủ quan của người viết (hư cấu), cốt sao cái lịch sử trong tác phẩm không trở thành kẻ hoàn toàn xa lạ với cái lịch sử đã từng tồn tại trong đời sống thực"; đồng thời "phải nhằm mục đích tái hiện lại lịch sử ở một cấp độ cao hơn, sâu sắc hơn. Vì thế, nó còn thật hơn cái sự thật mà mọi người từng biết từ sự trải nghiệm cá nhân hay từ những cuốn biên niên sử".

Ông Yên lấy ví dụ về việc nhà văn Nguyễn Xuân Khánh khi viết tiểu thuyết lịch sử "Hồ Quý Ly" đã hư cấu nhân vật quận chúa Quỳnh Hoa - vợ quá cố của Hồ Nguyên Trừng hay chi tiết Hồ Quý Ly đứng lặng im phía sau chõ vó cầu kinh bên bàn thờ Phật đều logic, giúp người đọc hiểu thêm về nội tâm của hai cha con họ Hồ.

Bây tỏ bản khoản trước thực tế các sáng tác văn học về đề tài lịch sử còn thưa vắng, nhà văn Phùng Văn Khai cho rằng những luận bàn, câu hỏi về mức độ hư cấu trong tiểu thuyết lịch sử luôn đem lại sự hưng phấn cho người viết cũng như lời nhắc về trọng trách là phải luyện bút với tất cả nguồn tri thức và trái tim nhiệt huyết để viết ra những trang văn về lịch sử dân tộc.

Việc giải mã góc khuất lịch sử như thế nào là điều nhà văn này không khỏi băn khoăn, trăn trở. Theo ông, "với mỗi người viết văn, tầm vóc lớn nhỏ của nhà văn chính là khả năng hư cấu của họ. Một nhà văn càng hư cấu đến độ "thật hơn cả thật" chính là nhà văn lớn".

Dù rằng việc hư cấu của mỗi nhà văn có mức độ khác nhau song ông Khai lưu ý: "Tuy nhiên phải thể hiện trên tinh thần khoa học lịch sử với cấu trúc nghệ thuật của văn bản văn chương, chính điều này là thước đo tầm vóc của mỗi nhà văn, điều mà trí tuệ nhân tạo không thể thay thế con người. (...) Tiểu thuyết lịch sử góp phần kiến tạo sự hoàn thiện, giải mã trên tinh thần khoa học nhân văn, phù hợp với tiến trình, sự thật lịch sử. Đây chính là những đóng góp đáng kể mà các nhà văn tiêu biểu như Nguyễn Huy Tưởng, Nguyễn Xuân Khánh, Hoàng Quốc Hải với tác phẩm của mình đã giải mã lịch sử bằng văn chương, nghệ thuật".

Sẽ thành công nếu... "bịa y như thật"?

■ BÌNH THANH

Nhiều nhà nghiên cứu, nhà văn cho rằng, bằng tài năng hư cấu, khả năng biểu đạt ngôn ngữ một cách tài tình đạt đến độ "bịa y như thật" thì sẽ gặt hái thành công trong sáng tác văn học, kể cả lấy đề tài từ... sự thật lịch sử.

Ý kiến này được đưa ra tại tọa đàm "Mối quan hệ giữa sự thật lịch sử và hình tượng văn học" do Hội Nhà văn Hà Nội tổ chức.

Thoạt nghe "bí quyết" sáng tác đó, hẳn không ít người ngạc nhiên thậm chí còn phản ứng, nhất là với trường hợp có thể áp dụng với những sáng tác về... sự thật lịch sử. Cũng không khó hiểu cho điều này vì đã là "bịa" thì sao có thể "chung sản" với "sự thật lịch sử" kia chứ?

Thực ra, tưởng là thế mà không phải thế. Nói rằng "bịa" tức là muốn nhấn mạnh về việc hư cấu - một "quyền năng" trong công việc sáng tạo của nhà văn. Song việc đó được thực hiện ra sao để đạt được kết quả "y như thật" ở mỗi tiểu thuyết, truyện ngắn, thơ ca, kịch bản văn học thì còn nhiều chuyện cần bàn.

Sự thật không... duy nhất

Trước tiên, bàn về "sự thật lịch sử" - dữ liệu, đề tài để các tác giả sáng tạo, nhiều nhà lý luận phê bình, nhà văn cho rằng nó không duy nhất nên mới có chính sử và dã sử.

Theo nhà văn Nguyễn Trọng Tân, "cha đẻ" của nhiều bộ tiểu thuyết lịch sử được bạn đọc quan tâm trong thời gian gần đây như: "Thiên mệnh", "Thiên thu huyết lệ", sự thật lịch sử được hiểu là nội dung các văn bản chính sử - loại sử viết bằng mực - đang lưu hành và được chính thể cầm quyền công nhận, phổ biến. Tuy nhiên, bên cạnh nó luôn

Chi tiết hư cấu cho nhân vật lịch sử Trần Quốc Toàn trong tác phẩm "Lá cờ thêu sáu chữ vàng" bày tỏ ý chí quyết đánh và bóp nát quả cam của nhà văn Nguyễn Huy Tưởng "là thuận, là phù hợp". Ảnh: ITN

tồn tại dòng "lịch sử truyền miệng" bởi: "Vì lý do nào đó, chính sử không bao quát hết, không phản ánh đầy đủ, chính xác những gì đã xảy ra", vậy nên: "Bìa miệng thế gian cũng là một sự thật lịch sử. Không văn bản, không đầy đủ trọn vẹn nhưng là cái lõi sự thật lịch sử bị bỏ quên, bề cong", ông Tân nhấn mạnh.

Nhà lý luận phê bình văn học Đỗ Ngọc Yên cũng cho rằng, những cuốn biên niên sử đương thời hay hậu thế không thể ghi chép một cách đầy đủ và chỉ tiết toàn bộ những sự kiện đã từng xảy ra trong triều chính và đời sống thường nhật. "Bởi vì, những sự thật đã từng xảy ra trong đời sống thực được ghi chép lại ở bất cứ thời đại lịch sử nào vẫn không thể tránh khỏi các điều kiện kinh tế, chính trị đạo đức, lịch sử và xã hội đương thời cũng như tri thức, tầm hiểu biết và cái tâm của nhà chép sử chế định, nên tính nghiêm ngặt lịch sử ít nhất đã bị giảm thiểu", ông Yên nhận định.

Cùng với đó, PGS.TS Vũ Nho còn đưa ra thực trạng khiến nhà văn "bối rối" vì khi

"Nhà văn có quyền tái hiện lịch sử theo cách riêng nhưng tuyệt nhiên không được phép bịa đặt ra lịch sử, dù khả năng sáng tạo dồi dào, bay bổng đến đâu cũng không thể bịa đặt 100% nhân vật lịch sử có thật đã từng tồn tại. (.) Việc hư cấu các sự kiện lịch sử để làm sao công chúng có thể tiếp nhận được bộ mặt thật của lịch sử thật hơn, sâu hơn và cũng cao hơn cái lịch sử từng tồn tại. Điều đó hoàn toàn phụ thuộc vào tâm đức và tài năng sáng tạo của người viết".

Nhà lý luận phê bình văn học ĐỖ NGỌC YÊN

tài liệu chính sử, dã sử, ý kiến đánh giá của người cùng thời lại vẩn vơ, đôi khi mâu thuẫn, không thống nhất. "Tài liệu A, nhà sử học B khen. Cùng nhân vật, sự kiện ấy, tài liệu C, nhà sử học D lại chê. Trong khi tài liệu E, nhà sử học F lại chê kịch liệt...", ông Nho dẫn chứng.

Bởi vậy, từ chất liệu "sự thật lịch sử" đó, tác giả chọn cách viết thế nào cũng là mối quan tâm của nhiều người. Đó có thể là viết và kể lại lịch sử bằng ngôn từ văn chương hay chỉ lấy lịch sử là cái cốt để hư cấu thành câu chuyện lịch sử khác? Hoặc cũng có thể là việc dung hòa cả hai?

Theo ông Tân, nếu chỉ dừng lại việc hư cấu bằng ngôn từ còn vẩn vơ chính sử làm xương sống và kể lại thì "kiểu viết này không khác lắm với mô phỏng lịch sử". Bởi vậy, "văn chương dễ trở nên khuôn sáo, khô cứng giống như con hạc, muốn bay lên mà đôi chân dính chặt với mai rùa quy ước". Còn trong trường hợp sử dụng quyền hư cấu vô biên, khai thác và hư cấu triệt để lịch sử truyền miệng và chính sử chỉ là cái cớ để tạo nên một lịch sử khác thì "dễ làm hiểu lầm lịch sử, xa lạ với nguyên mẫu, nhiều khi khiến sự thật lịch sử không còn là lịch sử".

PGS.TS Vũ Nho thì nhắc

đến xu hướng "giải thiêng", "giải mã" góc khuất lịch sử trong văn học và bày tỏ qua điểm: "Bạn đọc tôn trọng quyền hư cấu, sáng tạo của nhà văn song người viết không được vịn vào đó để xây dựng nhân vật theo ý riêng, bất chấp sự thật lịch sử".

Ông dẫn chứng từ một số tác phẩm văn học "giải thiêng" về vua Quang Trung song không đúng cách, sai lệch nên bị vấp phải phản ứng dữ dội của dư luận. "Thiết nghĩ, đây cũng là điều chúng ta cần xem xét thận trọng và kỹ lưỡng. Không thể tùy tiện dung chân dung giả tưởng, nhất là với người anh hùng dân tộc như vua Quang Trung mà lịch sử và văn chương đã ghi nhận, ca ngợi", PGS.TS Vũ Nho bản khoăn.

Còn trường hợp kịch bản văn học "Bài ca giữ nước" của tác giả Tào Mạt giải mã góc khuất lịch sử về Thái sư Lê Văn Thịnh và được trình bày như là một kẻ có âm mưu liên kết với nhà Tống. "Điều đó không chính xác vì chính ngài có công dời lãnh thổ cho nhà Lý. GS.TS Ngô Ngọc Liên đã viết tiểu thuyết lịch sử: "Lê Văn Thịnh - Vụ án Thái sư hóa hổ" (NXB Hội Nhà văn, 2018) để chiếu tuýt. UBND tỉnh Bắc Ninh xây dựng khu tưởng niệm, đặt tên đường để vinh danh", ông Nho cho biết.

Nhà văn Phùng Văn Khai là người có đến hơn 10 năm viết tiểu thuyết lịch sử cũng cho rằng, nhà văn không thể nào và không cần chép lại lịch sử, minh họa lịch sử hoặc làm rối rắm thêm lịch sử. Điều này cần được ý thức một cách sâu sắc để tránh thất bại ngay từ trang viết đầu tiên. "Còn nếu như, nhà văn lợi dụng những khoảng mờ, vùng trắng của lịch sử, tùy tiện hư cấu một cách thỏa thích theo ý riêng cũng sẽ là thảm bại. Khi nhà văn chỉ dựa vào khả năng hư cấu của mình mà tách rời các đặc điểm căn cốt của lịch sử, sáng tác đó chắc

Múa "Trần Thủ Độ". Biên đạo: Hoàng Thái Sơn.

hiệu ứng tích cực thì chính họ đã tước đi cơ hội cho chính mình.

Có lẽ, nói về cơ hội cho biên đạo – nhà sáng tạo trẻ, chúng ta cũng không có quyền trách cứ hay buộc tội các thủ trưởng hay bất cứ đoàn trưởng, giám đốc nhà hát nào. Công tâm nhìn nhận, họ là người có nhiều thuận lợi cho việc tạo điều kiện và cơ hội cho người trẻ nhưng cũng cần phải cân thông và chia sẻ bởi đứng trên cương vị của người quản lý – họ là người gánh chịu nhiều áp lực nhất khi hiểu rõ giải thưởng, thành tích cho đơn vị cũng chính là đòn bẩy, động lực để các nghệ sĩ, diễn viên của đơn vị mình tiếp tục phấn đấu.

Tuy nhiên, điều này nảy sinh một băn khoăn hiện hữu là đơn vị nghệ thuật nào cũng tìm biên đạo có chút tiếng tăm để trao gửi niềm tin thì những biên đạo trẻ mới vào nghề làm sao có điều kiện, có cơ hội để chứng minh năng lực của mình. Có lẽ, đây là điều khiến nhiều biên đạo trẻ cảm thấy mặc cảm, tủi thân và cũng là điều khiến không ít nghệ sĩ mùa gạo cội, tâm huyết với nghề cảm thấy bất an, lo lắng.

Nên bước vào "miền đất hứa"

Bản vẽ câu chuyện đặt hàng trong sáng tác múa,

NSND Công Nhạc – một biên đạo lão làng, nguyên Giám đốc Nhà hát Nhạc Vũ Kịch Việt Nam và là chuyên gia, giảng viên bộ môn nghệ thuật biên đạo múa, chia sẻ: "Đặt hàng trong sáng tác, sáng tạo nghệ thuật đó là một thực trạng. Từ thời chúng tôi ngày xưa, trong các mùa hội diễn, liên hoan ca múa nhạc hay sân khấu thì hiện trạng này cũng đã bộc lộ rất rõ ràng. Ví dụ, đối với sân khấu thì những nghệ sĩ tên tuổi thời ấy như: NSND Phạm Thị Thành, Đoàn Hoàng Giang, Xuân Huyền... Đối với múa là NSND Thái Ly, Phùng Thị Nhạn, Minh Tiến, Trịnh Xuân Định, Công Nhạc, Vũ Hoài, Lê Ngọc Canh, Nguyễn Thị Hiền, Đặng Hùng... là những cái tên làm mưa, làm gió trong các mùa hội diễn một thời. Nhưng đúng là nếu ai cũng nhắm đến các nhà sáng tác, sáng tạo tên tuổi thì liệu có làm mất cơ hội cho các tài năng trẻ. Đây là điều tôi luôn trăn trở và mong rằng sẽ có những tiêu chí nghệ thuật đích thực để tạo điều kiện, cơ hội và môi trường rộng mở cho các tài năng trẻ bộc lộ, phát huy tài năng sáng tạo".

Nói như vậy không có nghĩa là các biên đạo trẻ không còn "đất" để dụng võ, không còn niềm tin để nỗ lực, rèn giũa bởi lẽ liên hoan, hội diễn không phải là địa chỉ duy nhất để khẳng định tiềm năng sáng tạo của biên đạo múa, mà còn rất nhiều

Múa "Hóa vàng". Biên đạo: NSND Trần Ly Ly.

sân chơi nghệ thuật cần tới sự chung sức của lực lượng biên đạo trẻ.

Trong Cuộc thi Tài năng trẻ biên đạo múa toàn quốc năm 2019 xuất hiện khá nhiều gương mặt biên đạo múa trẻ gây ấn tượng như: Tạ Xuân Chiến, Nguyễn Hải Trường, Tống Mai Len, Sùng A Lùng, Lâm Thanh Thảo, Đỗ Duy Đức, Phạm Đắc Hải, Phạm Minh Tuấn, Hoàng Thị Nguyệt... với các tác phẩm "Giấc ngủ chưa lành", "Cuối giá", "Người cùng khổ", "Ru đêm", "Dạ cổ hoài lang", "Dệt sợi tình", "Khúc nguyệt cầm", "Mạch sống", "Đường cày trên nương"...

Hay ở Cuộc thi Tài năng biểu diễn múa toàn quốc năm 2023 hướng tới tìm kiếm tài năng biểu diễn múa, nhưng đã nhận được sự hưởng ứng của một loạt sáng tác mới của các biên đạo trẻ

như: Hải Trường, Mai Len, Lê Trần Thảo Nhi, Thúy Hằng, Quảng Văn Việt, Nguyễn Văn Giáp, Thạch Sang, Lê Thanh, Nguyễn Phương Anh, Tú Hoàng, Hải Anh, Minh Vũ, Vũ Minh Tân, Phạm Minh Tuấn, Bùi Thanh Ngân, Trần Minh Quang, Đặng Minh Hiền, Mạnh Giang...

Có thể nói, những cuộc thi như trên chính là miền đất hứa cho không ít biên đạo trẻ. Tại đây, bước đầu họ tạo được dấu ấn và phần nào nhen nhóm những hi vọng về một thế hệ biên đạo trẻ kế tục nhiều hoài bão, sáng tạo trong tương lai.

Thêm vào đó, thị trường nghệ thuật hiện nay vô cùng đa dạng và sôi động, nhiều chương trình nghệ thuật, lễ hội, kỷ niệm, ca múa nhạc chuyên và không chuyên của các cấp, các ngành trên cả nước với những mô hình,

phương thức hoạt động vô cùng mới mẻ, khác lạ... chính là nơi để các biên đạo trẻ kết nối, trải nghiệm, thử sức và khẳng định bản thân.

Đúng là hội diễn, liên hoan là cơ hội cho người tài thể hiện tài năng. Thực tế là nhiều biên đạo khẳng định được phong cách, tư chất nghệ thuật, chinh phục khán giả khó tính để làm nên "thương hiệu" cho bản thân. Nhưng nó cũng là con dao hai lưỡi bởi nếu sơ sẩy, bất cẩn thì chính đây lại là nơi khiến nhiều nhà sáng tạo nghệ thuật bị lu mờ, mất uy tín một cách nhanh nhất.

Phải khẳng định rằng chuyện đặt hàng trong sáng tác múa hay thuê, mượn biên đạo không phải là vấn đề bị pháp luật nghiêm cấm hay là việc làm trái luân thường đạo lý bị dư luận xã hội chế cười.

Xét theo chiều cạnh khách quan, hẳn ai cũng nhận thấy rằng những nhà biên đạo múa được các đơn vị thuê, mượn, đặt hàng... phải là một biên đạo múa có tài. Và ở chiều hướng tích cực thì đây cũng là một động thái kích thích sự năng động, thích nghi với mọi môi trường sáng tác của biên đạo múa. Nó hồi thúc và là đòn bẩy đòi hỏi người biên đạo múa phải tư duy, phải đổi mới cho phù hợp với mọi hoàn cảnh và thực tế sáng tạo để không đóng khung mình trong một lối mòn, để đáp ứng nhu cầu của người thuê cũng như đáp ứng yêu cầu thường thức ngày càng cao của công chúng, khán giả.

Tất nhiên, tài năng sáng tạo của biên đạo trẻ hay của bất kỳ nhà sáng tạo nào thì vẫn cần phải trải qua cả một quá trình trải nghiệm nghề nghiệp thực tế, không thể vụt sáng trong ngày một, ngày hai, nhất là đối với nghệ thuật múa thì càng đòi hỏi người nghệ sĩ sáng tạo sự tâm huyết, nỗ lực can trường.

Đúng trước sự phát triển vượt bậc của khoa học công nghệ, trước xu thế giao lưu và hội nhập quốc tế, chắc chắn nghệ thuật múa sẽ còn chuyển hướng, xoay chiều vô cùng đa dạng... Vì thế, sẽ cần, rất cần đến sự kề vai, sát cánh của lực lượng sáng tạo trẻ. Những nhà sáng tạo – biên đạo trẻ tương lai của ngành múa sẽ là những nghệ sĩ kế tục vững vàng, tự tin trên hành trình đưa nghệ thuật múa Việt Nam ngày càng phồn thịnh.

Múa "Đệt lạnh".
Biên đạo: NSND Kiều Lê.

ĐẶT HÀNG TRONG SÁNG TÁC MÚA:

"Cửa" nào cho tài năng trẻ?

■ THANH HOA

Đặt hàng trong sáng tác múa, hay nói cách khác là thuê, mượn biên đạo múa không phải là câu chuyện mới. Hiện thực này tồn tại từ nhiều năm nay, nhất là trong thời đại công nghệ số, và nghệ thuật múa càng phát triển thì sự kết nối, thuê mượn biên đạo càng trở nên phổ biến, sôi động.

It được phát huy, trọng dụng

Thực ra, câu chuyện đặt hàng trong sáng tác, sáng tạo nghệ thuật là muôn thuở, xuất hiện ở tất cả các loại hình, ngành nghề. Trong nghệ thuật múa, hiện tượng thuê, mượn biên đạo nổi bật và rõ nét nhất là trong các mùa hội thi, hội diễn, liên hoan ca múa nhạc toàn quốc, toàn quân.

Nhìn lại gương mặt ê-kíp tổng đạo diễn, biên đạo đã góp mặt trong Hội diễn Nghệ thuật chuyên nghiệp về đề tài quốc phòng toàn dân cuối năm 2023, dễ dàng nhận thấy có 13 đơn vị nghệ thuật tham gia thì chỉ có Nhà hát Ca Múa Nhạc Quân đội và Đoàn Văn công Quân khu 2 là phát huy nguồn lực

biên đạo sẵn có. 11 đơn vị nghệ thuật còn lại phải nhờ tới sự trợ giúp của các biên đạo không thuộc quân số của mình. Những gương mặt quen thuộc như các NSND: Kiều Lê, Hữu Từ, Văn Hiền và các NSUT: Thanh Tùng, Thanh Hằng, Tạ Thùy Chi, Lương Xuân Thành... xuất hiện ở phần lớn các chương trình nghệ thuật ca múa nhạc của nhiều đơn vị trong những vai trò: Tổng đạo diễn, đạo diễn hoặc biên đạo múa... Chỉ một số ít biên đạo trẻ được trưng dụng rải rác ở một vài tiết mục múa độc lập như Hà Tứ Thiên, Vũ Minh Tân, Cao Duy Tùng. Duy nhất có Trung tâm Văn hóa Nghệ thuật Thái Nguyên tin tưởng gửi gắm chương trình tham dự Hội diễn cho ê-kíp sáng tạo trẻ của Công

ty TNHH phát triển sáng tạo nghệ thuật HT Media Hà Nội với những cái tên: Hải Trường, Tống Mai Len, Thúy Hiền, Quảng Văn Việt, Khánh Ly, Tú Nam.

Trong kỳ Liên hoan Ca múa nhạc toàn quốc được tổ chức năm 2021 (đợt 1 tại Hải Phòng và đợt 2 tại Đắk Lắk) với sự tham gia của hơn 40 đơn vị nghệ thuật trên cả nước. Đây thực sự là một môi trường thuận lợi để các thành phần sáng tạo như nhạc sĩ, biên đạo múa có điều kiện được thỏa sức thể hiện tài năng. Tuy nhiên, vẫn là những cái tên biên đạo đã quá quen thuộc được nhắc tên trong nhiều chương trình, tiết mục như: Hữu Từ, Kiều Lê, Trần Ly Ly, Văn Hiền, Thanh Tùng, Thanh Hằng, Hồng Phong, Tuyết Minh, Thùy Chi, Xuân Thành, Tạ Xuân Chiên...; rất ít gương mặt biên đạo trẻ được phát huy, trọng dụng.

Có thể nói, khi đã ký hợp đồng sáng tạo với đơn vị nghệ thuật đặt hàng mình có nghĩa là biên đạo múa phải

đáp ứng những yêu cầu, đòi hỏi về chất lượng nghệ thuật của đơn vị đó. Song thực tế là trong mùa hội diễn, liên hoan có những biên đạo ký hợp đồng sáng tác với hàng chục đơn vị. Nếu nhìn theo con mắt thị trường, hẳn không ít người cảm thấy nghề biên đạo thật khăm khả, "ăn nên làm ra"; nhưng nếu soi chiếu vào câu chuyện nghệ thuật thì khi biên đạo đặt bút ký hợp đồng đồng nghĩa với việc họ phải kích hoạt hết khả năng sáng tạo để thích ứng với môi trường và phong cách của đơn vị mà họ đã ký. Đây là áp lực không nhỏ, nhưng cũng là động lực để những nhà sáng tạo phát huy tài năng.

Song sẽ không ít âu lo, thắc thỏm, liệu rằng cùng một lúc nhận nhiều show như vậy làm sao biên đạo có thể kham hết và làm sao họ có thể sáng tạo để không "lạm cũ" bản thân. Đúng là không ít biên đạo vì "ăn xổi", vì chạy theo doanh số, lực hút của đồng tiền mà sáng tác theo kiểu "mì ăn liền",

cho ra những sáng tác na ná nhau, thiếu sự tư duy, gây nhiều thất vọng cho người hâm mộ.

Quả thực, câu chuyện "vượt lên chính mình", "làm mới chính mình" dù trong dàn dựng, sáng tác múa hay trong bất cứ lĩnh vực gì cũng là thử thách không dễ vượt qua. Nhưng qua thực tế nhiều mùa hội diễn, liên hoan và những soi rọi nghề nghiệp đều cho chúng ta thấy rằng đối với tác phẩm múa hay những chương trình nghệ thuật do các biên đạo múa sáng tạo đều trải qua một quá trình kiểm chứng gắt gao từ sự thẩm định của hội đồng nghệ thuật (Hội đồng giám khảo) và hơn hết là qua chính con mắt "nhà nghề" của bạn bè, đồng nghiệp. Đó là thước đo công bằng và khách quan nhất đối với người làm công tác sáng tạo. Nếu tác phẩm tốt, tạo được ảnh hưởng nhất định thì "thương hiệu" biên đạo cũng được lan tỏa và ngày càng trở nên "đắt show". Ngược lại, nếu biên đạo làm ẩu, tác phẩm không tạo được

giữa lòng Hà Nội

Không gian đọc mở dành cho tất cả mọi người, được nhiều em nhỏ yêu thích.

cho biết, chữ “D” giống như hình ảnh nụ cười, với mong muốn mọi người tới thư viện sẽ luôn cảm nhận được niềm vui, sự chào đón nồng hậu như trở về nhà từ thư viện. Còn “Free Book” đơn giản là sách miễn phí.

Giới thiệu về không gian đọc tại cơ sở Đại La, anh Nam chia sẻ, rất nhiều bạn đã ở lại, trở thành cộng tác viên. Đây là những người truyền lửa giúp D Free Book tiếp cận hơn 70.000 bạn đọc và hơn 300 “lớp học diu dàng” đã được diễn ra.

Hiện tại, mỗi cơ sở có khoảng 40 cộng tác viên trông coi và hỗ trợ thư viện mở cửa cả ngày từ thứ 2 đến Chủ nhật. Bạn Tiếp (20 tuổi, quận Hà Đông) – một trong những cộng tác viên tại cơ sở Đại La thường tới trông coi thư viện mỗi khi được nghỉ học trên trường, tranh thủ thời gian đó đọc thêm những cuốn sách hay.

Ngoài việc trực ở thư viện thì các cộng tác viên cũng hỗ trợ tổ chức những hoạt động khác như: Tổ chức sự

kiện “Đổi sách lấy cây”, các đêm nhạc gây quỹ, xây dựng “Tủ sách cho em” tặng các em nhỏ vùng cao.

Trong đó, “Tủ sách cho em” là chương trình có mức độ lan tỏa rộng nhất của D Free Book, được tổ chức 2 lần/năm với mong muốn đưa tủ sách thiện nguyện đến các điểm trường ở vùng sâu, vùng xa, giúp học sinh có cơ hội tiếp cận với tri thức, chấp cánh ước mơ cho các em đến trường.

Bạn Trịnh Thu Trúc (21 tuổi, quận Hà Đông) hiện đang là sinh viên năm cuối Trường Đại học Sư phạm Chính Văn thông, biết về thư viện cộng đồng này qua nền tảng mạng xã hội TikTok từ khoảng 3 năm trước. Hôm nay (ngày 1/6) Trúc tới đây để tìm mượn sách phục vụ cho việc làm đồ án tốt nghiệp.

“Tuy biết tới D Free Book đã lâu, song vì ở xa nên đây là lần đầu tiên em cùng bạn mình tới tận cơ sở. Trước đó, em thường theo dõi thư viện qua các nền tảng số để

Thư viện cộng đồng D Free Book với tiêu chí “3 không”.

mượn sách trực tuyến. Cảm quan đầu tiên khi em tới đây là không gian tri thức mở rộng cho tất cả mọi người, ai cũng có cơ hội để tiếp cận những đầu sách. Bản thân em là người rất hay đọc và sưu tầm sách, khi tới em khá bất ngờ vì sách ở đây rất nhiều và đa dạng thể loại và có nhiều cuốn cũ rất quý, hiếm, các hiệu sách trên phố không còn bán nữa”, Thu Trúc hào hứng cho biết. Cô gái trẻ muốn giới thiệu thư viện tới nhiều người bạn của mình.

Tại D Free Book, mỗi cuốn

sách đều được đánh mã để độc giả có thể dễ dàng tìm kiếm cũng như tra cứu, hoặc mượn trực tuyến nếu không có điều kiện đến tận nơi, đồng thời cũng giúp thống kê xem sở thích của người đọc thiên về sách thể loại nào.

Bên cạnh việc đọc, mượn sách, D Free Book còn xây dựng D Free Learning – “Lớp học diu dàng” để giúp đỡ cộng đồng. Từ việc học tiếng Anh, tiếng Trung, đến dạy vẽ, dạy đàn... chỉ cần có người quan tâm thì thư viện sẽ tổ chức lớp học.

Phía bên trong những kệ sách, mọi người bố trí một căn phòng với tên gọi “phòng sinh hoạt chung” với mục đích để mọi người vào đọc sách, tổ chức các hoạt động nhóm... Đặc biệt, nơi này đã trở thành địa điểm “tụ hợp” quen thuộc mỗi cuối tuần của các bạn nhỏ quanh đây.

Anh Lê Huy (40 tuổi, quận Hai Bà Trưng) cho biết, vào mỗi chiều Chủ nhật thường đưa con qua D Free Book để đọc sách, chơi cò cùng các bạn nhỏ trong khu tập thể.

“Con gái tôi học lớp 5. Tôi thấy rằng cho cháu tiếp cận với việc đọc sách sớm để hình thành thói quen là rất tốt. Việc đọc khiến các cháu có khả năng tăng vốn từ vựng, rèn thói quen tập trung, hình thành tư duy ngôn ngữ tốt, gia đình tôi rất ủng hộ” anh Lê Huy nói.

Anh Huy nhìn nhận, thư viện cộng đồng này là một không gian thân thiện và lành mạnh, các bậc phụ huynh gần đây rất yên tâm khi gửi con trẻ qua. Các bạn nhỏ cũng thường xuyên mang sách tới thư viện ủng hộ, trao đổi và chia sẻ với nhau tạo sự tương tác rất thân thiện.

“Thật ra trong quá trình cho mượn, chúng tôi cũng thất lạc khá nhiều sách. Đáng buồn nhất, đợt dịch bệnh Covid-19 năm 2020, thư viện tại Hà Nội bị mất trộm 1.000 cuốn sách. Nhưng tất cả mọi người vẫn luôn vững lòng tin rằng cuộc sống này vẫn luôn tràn ngập điều tốt đẹp. Rất nhiều tấm lòng đẹp đã được gửi gắm tại D Free Book với hiện vật hữu hình là những cuốn sách được trao tặng, những khoản đóng góp giúp thư viện được vận hành, duy trì đều đặn. Vì vậy, chúng tôi càng tin rằng việc mở D Free Book là rất đúng đắn”, anh Thành Nam vui vẻ chia sẻ.

Có thể nói, D Free Book là nơi những sự tốt đẹp tìm đến với nhau, cùng nhau thực hiện một sứ mệnh cao cả: Để những cuốn sách không nằm im trên giá, xây dựng một văn hóa đọc lành mạnh, gây dựng lòng tin giữa người với người và lan tỏa những điều tử tế nhỏ bé đến cộng đồng.

Thư viện “3 không”

■ HÀ TRANG

Nằm trong con hẻm nhỏ thuộc Khu tập thể A5 (ngõ 128C, phố Đại La, quận Hai Bà Trưng, Hà Nội) có thư viện nhỏ được một cựu sinh viên Đại học Bách khoa và các cộng tác viên cùng nhau vận hành. Họ cũng chung mong muốn thay đổi nhận thức của nhiều người, lan tỏa văn hóa đọc và những điều tử tế đến cộng đồng.

Coi trọng văn hóa đọc

Thời đại công nghệ bùng nổ, Internet và các nền tảng mạng xã hội ngày càng phổ biến, dần trở thành một phần không thể thiếu và chi phối mạnh mẽ trong đời sống sinh hoạt của mỗi người. Thực tế, hiện nay khi muốn có thêm thông tin, mọi người thường có xu hướng tìm kiếm trên những trang thông tin điện tử thay vì tra cứu bằng sách, báo. Chính vì vậy, thói quen đọc sách vốn dĩ không được coi trọng càng khiến nhiều người coi nhẹ.

Đỗ Hồng Minh (21 tuổi, quận Cầu Giấy, Hà Nội) cho biết, bản thân thường ưu tiên tra cứu thông tin trên mạng vì tính chất nhanh, cô đọng. “Hiện nay, những thông tin trên các nền tảng mạng xã hội được tạo và chia sẻ dưới dạng video ngắn để tiếp thu, thú vị hấp dẫn hơn nhiều so với đọc sách. Đôi khi khối lượng thông tin mà những cuốn sách cung cấp quá lớn, sẽ phải có thời gian chọn lọc, tiếp cận. Tuy nhiên nếu có thời gian rảnh thì em vẫn sẽ đọc sách”, Hồng Minh bày tỏ.

Anh Hoàng Ngọc Hà (30 tuổi, quận Cầu Giấy, Hà Nội) cũng thẳng thắn thừa nhận bản thân đã 4 năm nay không đọc một cuốn sách nào. Lý giải cho việc này, anh Hà chia sẻ rằng, công việc rất bận rộn, thường xuyên phải làm thêm giờ để tăng thu nhập. Vì quý thời gian rảnh của cá nhân rất ít, anh ưu tiên nghỉ ngơi và xem phim để thư giãn thay vì đọc sách.

Theo số liệu từ Bộ Thông tin và Truyền thông, Việt Nam chỉ có 30% số người

Thư viện trở thành nơi gặp gỡ, giao lưu của những người yêu thích đọc sách.

đọc sách thường xuyên, 26% không đọc sách và 44% thỉnh thoảng mới đọc. Thế nhưng, chúng ta lại có đến 70% người dân sử dụng Internet, nằm trong top đầu những quốc gia có số người dùng Internet cao trên thế giới. Đồng thời, thời gian dành cho đọc sách của người Việt Nam khoảng một giờ, thuộc nhóm thấp nhất trên thế giới.

Theo một khảo sát khác của Viện Nghiên cứu Xã hội, Kinh tế và Môi trường với câu hỏi: Bạn sử dụng thời gian rảnh để làm gì là chủ yếu? Có tới 41,7% số bạn trẻ sử dụng thời gian để lướt các trang web, mạng xã hội; 20% xem phim, 16,7% nghe nhạc và chỉ có 15% trả lời là đọc sách.

Trong một khảo sát đối với sinh viên TP HCM, có 47,26% sinh viên nhận thức được tầm quan trọng của sách, 26,37% nghĩ rằng đọc sách là cần thiết, 25,15% cho rằng việc đọc sách là bình thường, có hay không cũng được và 1,22% nghĩ rằng việc đọc sách là không cần thiết.

Những con số trên đã cho thấy một thực trạng rất đáng báo động về văn hóa đọc ở thế hệ trẻ. Thực tế, trong thời đại 4.0 hiện nay, văn hóa đọc của cộng đồng đang ngày càng bị mai một và bị lấn át bởi văn hóa nghe, nhìn.

Ngày 24/2/2014, Thủ tướng Chính phủ đã ký Quyết định 284/QĐ-TTg chọn ngày 21/4 hằng năm là Ngày Sách Việt Nam. Sau 8 năm thực hiện, Ngày Sách Việt Nam được đổi tên thành Ngày Sách và Văn hóa đọc Việt Nam. Đổi tên như trên vừa mang tính kế thừa, lại vừa mang những nội hàm mới, trong đó đặc biệt nhấn mạnh tầm quan trọng trong xây dựng và phát triển văn hóa đọc bên cạnh khuyến khích, tôn vinh việc đọc sách.

Thư viện “niềm tin” và sứ mệnh kỳ vọng

Với quan điểm “để những cuốn sách không nằm im trên giá, bởi sách nằm im là

sách chết”, cuối năm 2017, Hoàng Quý Bình, cựu sinh viên Đại học Bách khoa Hà Nội đã biến căn phòng trọ nhỏ của mình thành một thư viện sách miễn có tên D Free Book. Đây là dự án nhỏ phi lợi nhuận của chàng trai trẻ, chỉ với mục đích chia sẻ những cuốn sách mình có nhằm hiện thực hóa giấc mơ lan tỏa văn hóa đọc đến cộng đồng.

D Free Book bắt đầu hành trình mang tri thức, sự tử tế của mình đến với cộng đồng với hơn 200 đầu sách, chủ yếu do anh Bình và bạn bè đóng góp.

Sau 8 năm hoạt động, hiện thư viện đã có 2 cơ sở tại Hà Nội: Đại La (quận Hai Bà Trưng) và Phạm Văn Đồng (quận Cầu Giấy) với gần 10.000 cuốn sách gồm nhiều thể loại: Sách kỹ năng, văn học trong và ngoài nước, ngoại ngữ, khoa học, tiểu thuyết, truyện tranh...

Để có số lượng sách khổng lồ như vậy, anh Bình đã cùng các bạn cộng tác viên triển khai các hoạt

động như “Đổi sách lấy cây” tổ chức thường xuyên 2 tuần một lần. Số lượng sách mỗi lần thu về lên tới 1 đến 2 tấn sách. Từ năm 2022, số sách này đã được mọi người phân loại và tìm kiếm những đơn vị như các thư viện trại giam, thư viện các lớp học ở các tỉnh miền núi để trao tặng, số còn lại được bổ sung vào thư viện.

Đặc biệt, D Free Book là một thư viện với tiêu chí “3 không”: Không đặt cọc, không thu phí và không giới hạn đối tượng để bất cứ ai cũng có thể tìm đến và dễ dàng chọn cho mình những cuốn sách phù hợp.

Anh Nguyễn Thành Nam (quận Hai Bà Trưng, Hà Nội) – quản lý thư viện cho biết, khi tới D Free Book, mọi người chỉ cần để lại 2 thứ: Số điện thoại và... niềm tin. Với mỗi lần mượn sách, bạn đọc sẽ được mượn tối đa 3 cuốn, trả trong vòng 35 ngày, sau đó nếu có nhu cầu sẽ được mượn tiếp 10 ngày.

Nói về ý nghĩa cái tên D Free Book, anh Thành Nam

Các sách cổ như “Ngũ Thiên Tự”, “Tam Tự Kinh” được xuất bản trong thập niên 1920, 1930.

Việc sưu tầm các cuốn sách, vở tài liệu quý hiếm đôi lúc gặp rất nhiều khó khăn bởi người chủ chưa muốn hoặc không muốn bán. Nhớ lại gần 10 năm trước, anh kể, mình rất mê bộ sưu tập khoảng hơn 30 cuốn sách giáo khoa xưa của một anh luật sư ở Hà Nội. Trong đó có những cuốn in từ thập niên 1910 - 1920 cùng vài cuốn sách thời Bình dân học vụ đầu thập niên 1950. “Mấy lần tôi hỏi mua nhưng anh ấy đều không bán. Đột nhiên vài năm sau, anh ấy liên hệ với tôi và nói cần tiền nên muốn bán cả lô sách này. Vì quý mến nhau nên anh cũng chỉ muốn bán cho tôi để ghép vào bộ sưu tập. Đầu đó cũng hơi thiếu tiền nhưng vì lô sách rất quý hiếm nên tôi vay mượn để mua ngay”, anh Dương kể.

Nhìn ngắm những cuốn sách giáo khoa xưa, anh nhận thấy chúng có cách trình bày đơn giản, hình ảnh mộc mạc, giản dị nhưng vẫn chứa đựng sự sâu sắc, ý nghĩa của giáo dục.

Cùng với sách vở cũ, những cuốn lưu bút mà anh Dương sưu tầm được cũng đem lại cho người xem nhiều cảm xúc. “Khi xem những cuốn lưu bút cũ của những người bạn gửi cho nhau, tôi thấy được quá khứ của nhiều người hiện lên trước mắt như những thước phim lịch sử. Có rất nhiều hình ảnh thanh xuân của chủ nhân khi còn là học sinh cuối cấp hay những cuộc chia tay ở hai đầu đất

nước khiến tôi rất xúc động. Những tâm tình, trần trụi họ gửi cho nhau làm cho tâm hồn của mình như được giao thoa”, anh Dương tâm sự.

Số hóa sách và miễn phí sử dụng

Trong căn nhà nhỏ của anh Dương, 20 tủ kính trưng bày đầy đủ các loại sách, vở, lưu bút từ nhiều thập kỷ trước. Gần 15 năm sưu tầm, anh có gần 8 nghìn sách giáo khoa, khoảng 5 nghìn cuốn vở và 500 sổ lưu bút, kỷ yếu trường lớp xưa cùng với rất nhiều đồ dùng, giấy tờ từ liệu học sinh của Việt Nam trong hơn 100 năm qua.

Ngoài bộ sưu tầm sách xưa được trưng bày ở nhà, anh còn thực hiện số hóa sách giáo khoa để đưa lên mạng. Gần 10 năm trước, website mang tên thuongmaitruongxua.vn được anh lập nên, đăng tải bản scan rất nhiều cuốn sách giáo khoa và truyện thơ thiếu nhi để mọi người cùng xem miễn phí. “Hiện, website vẫn hoạt động bình thường, thu hút được gần 10.000 bạn đọc. Điều này cho thấy, qua năm tháng, sức hút của sách cũ được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác như một nét đẹp hiếm có của văn hóa đọc. Số lượng những người đam mê sưu tầm sách cũ tuy vẫn “kiêm tốn” nhưng đây là những tín hiệu vui cho thấy giá trị của sách cũ vẫn tiếp tục lan tỏa trong thời đại công nghệ số”, anh

Đương khẳng định. Thời gian tới, anh dự định sẽ làm thêm mảng video chia sẻ kiến thức, hình ảnh về bộ sưu tập của mình qua nền tảng TikTok.

Theo anh Dương, người sưu tầm sách cũ luôn xem việc sưu tầm như một thú vui và đó cũng là cách họ gìn giữ kiến thức theo cách riêng của mình. Mỗi một quyển sách cũ là tài sản vô giá và trở thành niềm đam mê của những người yêu thích sự hoài cổ và giới nghiên cứu. Có những người bỏ rất nhiều tâm sức để tìm kiếm những cuốn sách cũ chỉ vì thích đọc và muốn gìn giữ những giá trị văn hóa xưa cũ, quý báu mà người xưa để lại.

Về việc bảo quản sách, anh Dương nói, khí hậu miền Nam có độ ẩm và chênh lệch nhiệt độ giữa các mùa không quá cao nên dễ bảo quản sách, vở từ liệu hơn so với miền Trung và miền Bắc. Tuy nhiên, vì chất liệu là giấy nên vẫn có nguy cơ bị gián, kiến, mối mọt, chuột bọ cắn phá. Với những cuốn sách, vở, từ liệu quý, anh thường để trong tủ kính đóng kín, còn lại đóng giá sắt trưng bày trên tầng 2, hướng có nhiều ánh nắng mặt trời để côn trùng, chuột bọ khó sinh sôi. “Thường thì từ 4 - 6 tháng tôi sẽ mở các tủ kiểm tra một lượt hoặc đảo sách vở từ liệu rồi phun thuốc chống mối mọt. Nhờ đó, tôi vẫn bảo quản được bộ sưu tập tương đối tốt, chỉ có một số ít sách vở bị hư hại”, anh vui vẻ cho biết.

“Cuốn sách khiến tôi tốn nhiều công sức sưu tầm nhất là bộ sưu tập sách giáo khoa giảng dạy trong chiến khu Việt Bắc thời kháng chiến. Ban đầu chủ nhân cũ không chịu bán vì đây là bộ sách quý. Vài năm sau đó nhờ có duyên với bộ sưu tập này mà tôi cũng sở hữu được. Lúc đó, tài chính cũng không dư dả nhưng vì đam mê sưu tập tôi vẫn cố gắng để mua”, anh Dương nhớ lại.

Cuốn sách giáo khoa cổ nhất anh đang lưu giữ là sách “Minh Tâm Bưu Giám” viết bằng chữ Nho. Thêm vào đó anh cũng có 2 cuốn sách “Minh Tâm Bưu Giám” in vào các năm 1891 và 1893.

Ảnh: Kỳ Thu

Một trong những kỷ niệm đáng nhớ nhất của anh Dương là về bộ sách tập đọc và học văn lớp 5 ở miền Bắc in vào năm 1960. Anh đã sưu tầm được khoảng 10 cuốn từ ba miền Bắc - Trung - Nam, nhưng điều thú vị là trên trang bìa của các cuốn sách này đều có cùng một chữ ký. Hóa ra, tất cả các cuốn sách này đều từng thuộc về một người chủ, được truyền tay qua nhiều thế hệ học sinh khắp ba miền rồi quay về hội tụ trong bộ sưu tập của anh.

Ngoài sách giáo khoa, anh còn sưu tầm cặp sách, bút viết, bàn ghế học sinh thời xưa.

Anh Nguyễn Văn Dương
bên bộ sưu tập sách, vở, tư liệu
trong vòng 100 năm qua.
Ảnh: Kỳ Thu

Kỷ ước học trò qua bộ sưu tập sách vở cả trăm năm

■ CẨM ANH

Anh Nguyễn Văn Dương (40 tuổi, sống tại Bình Dương) có một bộ sưu tập khá độc đáo. Đó là gần 8 nghìn quyển sách, 5 nghìn quyển vở, 500 sổ lưu bút, kỷ yếu và đồ dùng, giấy tờ, tư liệu... của các thế hệ học trò trong vòng 100 năm qua.

Niềm đam mê từ những trang giấy cũ

Nguyễn Văn Dương sinh ra và lớn lên ở Thái Bình, từ năm 2006 chuyển vào Bình Dương lập nghiệp và sinh sống. Anh là nhân viên kinh doanh của một văn phòng đại diện nước ngoài, công việc không liên quan đến việc sưu tầm sách.

Anh Dương bắt đầu sưu tầm sách từ năm 2010. Ý tưởng ban đầu của anh là tìm lại những cuốn sách vở, truyện tranh, kỷ vật từ thời đi học. Sau khi đã mua được số lượng khá khá, anh chợt nhận thấy điều này rất ý nghĩa nên quyết định dành thời gian và tiền bạc để sưu tầm chuyên sâu. Anh thường

tìm kiếm trên các nền tảng mạng xã hội, tiệm sách cũ, người quen, đôi lúc là ở các vỉa hè chai. Để cứ gặp các cuốn sách, vở tư liệu với giá cả phải chăng, anh đều bỏ tiền mua. Từ đó, căn nhà của anh trở thành một thư viện mini khi mọi ngóc ngách đã chứa đầy sách, vở, tư liệu học sinh.

Tiêu chí đầu tiên khi anh chọn mua phải thuộc đề tài mình sưu tầm như sách giáo khoa, vở, tài liệu, sách văn học Việt Nam xưa, sách thiếu nhi, sách nghiên cứu về văn hóa đời sống, lịch sử, địa lý và các kỷ vật học sinh... Tiếp đó, anh xem xét tiêu chí niên đại, càng lâu năm vật sưu tầm càng có giá trị. Đặc biệt, yếu tố quý hiếm được anh khá

chú trọng. Có những cuốn sách giáo khoa xưa dù tuổi đời không thực sự nhiều nhưng lại rất hiếm có, khó tìm. Ví dụ, sách dạy chương trình Bình dân học vụ thập niên 1950, hay những cuốn sách "Tập đọc" chương trình tiểu học nửa đầu thập niên 1970 ở miền Bắc. "Một tiêu chí nữa là độ phong phú, đối với tôi, sưu tầm càng nhiều tư liệu càng tốt. Chính vì vậy, tôi không quá kén chọn trong quá trình mua sách vở tư liệu. Có nhiều cuốn đã bị rách, mỗi một khá nghiêm trọng nhưng vì nội dung của chúng rất có giá trị tôi vẫn chọn mua", anh Dương giải thích.

Anh Dương chia sẻ rằng, muốn sưu tầm bao quát sách, vở cũ vì niềm đam mê và sợ ít người quan tâm, vút bỏ sẽ mai một dần. Bộ sưu tập đôi khi không chỉ có những quyển sách xưa, mà đó còn phải là những quyển sách đọc, hay có khi chỉ là một giấy bia cũ. Nhiều người biết đến bộ sưu tập này cũng

ngờ ý muốn mua lại nhưng anh từ chối bán. Bởi với anh, tất cả đều là tài sản vô giá, anh chỉ cần tìm để lưu giữ chứ không phục vụ cho mục đích kinh doanh.

Kỷ ước tuổi học trò qua 100 năm

"Tôi yêu thích nhất chính là những cuốn sách giáo khoa, vở viết, kỷ vật học sinh trong giai đoạn mình đi học từ năm 1990 - 2002. Chúng cũng chính là lý do, là động lực để đưa tôi bắt tay vào sưu tầm bộ sưu tập này", anh kể.

Cuốn sách giáo khoa cổ nhất anh đang lưu giữ là sách "Minh Tâm Bửu Giám" viết bằng chữ Nho, in vào năm Nhâm Ngọ. Sách không ghi niên hiệu nên chưa thể xác định chính xác niên đại, nhưng anh đoán khả năng cao là năm Nhâm Ngọ 1882, hoặc có thể xưa hơn nữa. Thêm vào đó, anh Dương cũng giới thiệu 2 cuốn sách

"Minh Tâm Bửu Giám" của học giả Trương Vĩnh Ký in vào các năm 1891 và 1893 viết bằng chữ Nho và chữ Quốc ngữ. Theo anh, đây là cuốn sách giáo khoa nổi tiếng thời xưa, trong đó có ghi các lời khuyên, câu châm ngôn, tích truyện để dạy dỗ rèn giũa học trò.

Trong bộ sưu tập của anh Dương, cuốn lưu bút học trò xưa nhất là năm 1942 của một nữ sinh Gia Long tại Sài Gòn. Cuốn sách kỷ yếu trường học xưa nhất in năm 1941 của Trường Trung học La San Taberd tại Sài Gòn. Trong đó có nhiều hình ảnh về lớp học và thầy trò thuộc niên khóa 1940 - 1941 cùng các bài viết về lịch sử hình thành và phát triển của trường. Đối với sách giáo khoa có thể dễ phân biệt thông qua các năm in nhưng với vở học sinh không có năm in, anh căn cứ vào đặc điểm từng giai đoạn, chất liệu giấy, mực in, hoa văn trang trí để phân loại theo năm.

chữa bệnh và cấp phát thuốc miễn phí. Những trường hợp bị bệnh nặng, người dân được động viên, thuyết phục đến trạm y tế xã hoặc vào bệnh viện chữa trị. Khi thấy những người được chữa trị khỏi bệnh trở lại làm việc mọi người dần tin tưởng. Khi dân làng tin vào bộ đội cũng là lúc “con ma rừng” không còn tồn tại, những cây nêu cũng chỉ còn xuất hiện trong các lễ hội truyền thống.

“Các chiến sĩ Đồn Biên phòng Cửa khẩu quốc tế Bờ Y giúp người dân biết chữ, xóa bỏ hủ tục để chú tâm vào làm ăn, phát triển kinh tế. Ngày nay, cuộc sống của bà con đã ổn định, ngày càng tiến bộ là nhờ sự nỗ lực tuyên truyền, vận động của đồn biên phòng và chính quyền địa phương”, bà Y Pan, già làng Đăk Mế (xã Pờ Y) nói.

Trước đây, người dân trên địa bàn xã biên giới Rờ Koi (huyện Sa Thầy, Kon Tum) còn lưu giữ nhiều hủ tục lạc hậu. Cuộc sống của bà con gắn liền với rừng núi, thế nên mỗi khi bị ong đốt hay rắn cắn tử vong thì sẽ xem là những cái chết xấu. Người dân nơi đây quan niệm, những người gặp nạn bên ngoài bị con ma rừng hãm hại nên không thể đưa về làng để tổ chức mai táng. Nếu không cái xấu, cái xui xẻo sẽ theo về làng khiến cuộc sống của người dân gặp nhiều tai ương.

Thiếu tá Bloong Buông, Chính trị viên phó Đồn Biên phòng Rờ Koi cho biết, nhiều năm trước có 1 trường hợp bị tai nạn giao thông tử vong. Khi người thân đưa về nhà mai táng thì dân làng một mực phản đối vì sợ những điều không may mắn quanh. Nắm được thông tin, Đồn Biên phòng Rờ Koi cử cán bộ, chiến sĩ xuống làng vận động bà con để người dân

Bộ đội biên phòng thăm khám, cấp thuốc cho người dân.

Ảnh: Bộ đội Biên phòng tỉnh Kon Tum

mất được tổ chức ma chay trong làng.

Ban đầu, người dân phản ứng khá gay gắt. Sau một thời gian kiên trì tuyên truyền, vận động già làng và người dân cũng đồng ý để gia đình tổ chức mai táng. Kể từ đây, Rờ Koi cũng được lựa chọn là làng điểm để thực hiện phát triển kinh tế, xóa bỏ các hủ tục lạc hậu.

Để thực hiện tốt công tác tuyên truyền vận động, các cán bộ, chiến sĩ của đồn đã thực hiện phương châm “3 bám, 4 cùng”, gồm bám địa bàn, bám dân, bám chủ trương, chính sách và cùng ăn, cùng ở, cùng làm, cùng nói tiếng đồng bào. Với sự đồng hành, hỗ trợ của đồn biên phòng, người dân dần xóa bỏ các hủ tục lạc hậu, áp dụng khoa học kỹ thuật tiên tiến vào sản xuất nền đời sống dần đổi thay.

Bước sang trang mới

Anh A Hợp (thôn Kram, xã Rờ Koi, huyện Sa Thầy) từng tham gia nghĩa vụ quân sự tại Bộ Chỉ huy Bộ

đội Biên phòng tỉnh Kon Tum. Năm 2012, hoàn thành nghĩa vụ, anh trở về quê nhà rồi lập gia đình. Hoàn cảnh 2 gia đình đều khó khăn nên vợ chồng lấy nhau, gây dựng cuộc sống mới chỉ với 2 bàn tay trắng. Vợ chồng anh A Hợp làm thuê đủ nghề. Sau nhiều năm cày cuốc, chịu khó làm ăn, gia đình anh cũng mua được 1ha đất để trồng mì.

Nhận thấy 2 vợ chồng chịu khó làm ăn, năm 2023, Đồn Biên phòng Rờ Koi hỗ trợ gia đình đôi lợn giống để phát triển kinh tế. Người con đầu đang học lớp 4 của A Hợp cũng được đồn biên phòng hỗ trợ 500.000 đồng/tháng để tiếp thêm động lực đến trường.

“Gia đình mình rất vui và gửi lời cảm ơn đến đồn biên phòng đã quan tâm, hỗ trợ. Có đôi lợn mình kiếm ít cây bời lời về dựng chuồng, mua thêm con lợn nái tăng đàn. Hy vọng đàn lợn khỏe mạnh, số lượng tăng lên để gia đình có nguồn thu nhập ổn định, có điều kiện lo cho các con ăn học”, anh Hợp tâm sự.

Gia đình anh A Tuấn (xã Đăk Nông, huyện Ngọc Hồi, Kon Tum) cũng là một trong những hộ khó khăn, bởi thu nhập chính chỉ dựa vào vài sào mì. Năm 2019, vợ chồng A Tuấn được Đồn Biên phòng Đục Nông và Hội Phụ nữ xã Đăk Nông hỗ trợ 6 triệu đồng để phát triển sinh kế. Được sự định hướng, vợ chồng anh mua 1 cặp lợn bản địa về nuôi. 2 năm sau, nhận thấy hiệu quả nên anh đầu tư thêm để gia tăng đàn. Nhờ chăm chỉ và áp dụng đúng kỹ thuật, mỗi năm đàn lợn tăng thêm 30 con. Giá cả ổn định nên 2 vợ chồng tiết kiệm được ít tiền để sửa sang lại mái nhà ẩm cứng, đủ đầy hơn.

“Cán bộ, chiến sĩ đồn biên phòng không chỉ hỗ trợ gia đình giống, mà còn cử người xuống thăm khám mỗi khi lợn bệnh. Mình rất biết ơn và sẽ cố gắng nhân rộng đàn lợn và giúp đỡ bà con trong làng phát triển kinh tế”, anh A Tuấn nói.

Ông Rơ Chăm Huệ, Bí thư Đảng ủy xã Rờ Koi cho biết, với sự phối hợp giữa chính quyền địa phương và đồn

biên phòng góp phần to lớn trong việc giảm tỷ lệ hộ nghèo trên địa bàn. Năm 2023, tổng số hộ nghèo giảm còn 368 hộ, chiếm 25,5%, hộ cận nghèo giảm còn 202 hộ chiếm 13,9%. Còn thu nhập bình quân đầu người đạt 33,5 triệu đồng/người/năm.

Theo ông Huệ, với sự hỗ trợ của Đồn Biên phòng Rờ Koi đời sống, nhận thức của người dân ngày càng được nâng cao, những hủ tục lạc hậu ở địa phương cũng từng bước được xóa bỏ. Qua đó, công tác tuyên truyền, vận động người dân phát triển kinh tế, xã hội luôn được hưởng ứng tích cực. Bà con cũng biết áp dụng khoa học kỹ thuật vào trong chăn nuôi, sản xuất nền đời sống dần đổi thay theo hướng tích cực.

Đại tá Lê Minh Chính, Chính ủy Bộ đội Biên phòng tỉnh Kon Tum thông tin, những năm qua đơn vị đã chỉ đạo các đồn biên phòng trên địa bàn 13 xã biên giới đồng hành, cùng chính quyền địa phương triển khai nhiều chương trình, mô hình... giúp dân phát triển kinh tế - xã hội, xóa đói giảm nghèo.

Từ năm 2019 đến nay, cán bộ, chiến sĩ bộ đội biên phòng tỉnh đã hỗ trợ hơn 12.300 ngày công giúp dân lao động sản xuất. Bên cạnh đó, phối hợp làm và sửa chữa gần 140 km đường thôn và hơn 61 km kênh mương thủy lợi và giúp dân chăm sóc, thu hoạch 108ha hoa mầu.

Theo Đại tá Lê Minh Chính hàng năm vào dịp kỷ niệm Ngày Biên phòng toàn dân, Bộ Chỉ huy Bộ đội Biên phòng tỉnh Kon Tum tổ chức nhiều hoạt động giúp đỡ thực, hướng về nhân dân biên giới, như: Giúp gần 3.500 ngày công, trao 15 mô hình sinh kế, tặng học bổng cho học sinh nghèo vượt khó, tặng quà cho hộ gia đình khó khăn, khám chữa bệnh, cấp thuốc miễn phí cho trên 3.500 lượt người... tổng trị giá trên 3,5 tỷ đồng. Bộ Chỉ huy Bộ đội Biên phòng tỉnh Kon Tum còn trực tiếp vận động các tổ chức, cá nhân hỗ trợ xây dựng 146 căn nhà và 13 công trình nước sinh hoạt với tổng trị giá gần 11 tỷ đồng.

Với những hoạt động thiết thực, bộ đội biên phòng tỉnh đã “3 cùng, 4 bám” với bà con nơi biên giới trong phát triển kinh tế, xã hội, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần. Đồng thời, góp phần không nhỏ trong xây dựng 7/13 xã biên giới đạt chuẩn nông thôn mới.

Đồn Biên phòng Cửa khẩu quốc tế Bờ Y tuần tra, bảo vệ ở ngã ba biên giới Việt Nam - Lào - Campuchia.

Bộ đội biên phòng vận động người dân xóa bỏ mê tín dị đoan, phát triển kinh tế.

"Tầm áo mới" ở miền biên viễn Kon Tum

■ DUNG NGUYỄN

Mong muốn cuộc sống vùng biên đổi thay, bộ đội biên phòng Kon Tum đã giúp bà con bước qua hủ tục, biết đọc biết viết để áp dụng khoa học kỹ thuật vào sản xuất. Nhờ vậy, đời sống người dân ngày càng phát triển, đói nghèo dần bị đẩy lùi.

Xóa bỏ hủ tục

Huyện Ngọc Hồi ở phía Tây Bắc tỉnh Kon Tum và nằm ở ngã ba biên giới Việt Nam - Lào - Campuchia nên có vị trí đặc biệt quan trọng. Bên cạnh việc tuần tra, kiểm soát... để phòng, chống các loại tội phạm ở khu vực biên giới, những năm qua Đồn Biên phòng Cửa khẩu quốc tế Bồ Y (xã Pờ Y, huyện Ngọc Hồi) luôn quan tâm, đồng hành cùng người dân xóa bỏ những hủ tục lạc hậu.

Hàng chục năm về trước, huyện biên giới chỉ là một vùng đất hoang vu, bà con canh tác nay đây, mai đó để duy trì cuộc sống. Đời sống thiếu thốn, đói nghèo và lạc hậu nên các chiến sĩ Đồn Biên phòng Cửa khẩu quốc tế Bồ Y thay phiên nhau tuyên truyền, dạy bà con biết đọc, biết viết.

Thời gian đầu lớp chỉ lác đác vài học viên, lâu dần nhận thấy lợi ích của việc học, người dân tham gia ngày một đông hơn. Đến năm 2000, đa phần người dân bản địa ở ngã ba Đồng Dương đã biết đọc biết viết.

Thế nhưng, các chiến sĩ Đồn Biên phòng Cửa khẩu quốc tế Bồ Y nhận thấy bà con vẫn còn lưu giữ hủ tục lạc hậu, mê tín dị đoan. Mỗi khi có người đau ốm, bà con không đưa đến trạm xá chữa trị mà mời thầy cúng về nhà. Những con trâu, bò to khỏe nhất được dùng làm vật hiến tế vì người

dân tin rằng điều này sẽ xua đuổi được tà ma, bệnh tật, giúp dân làng khỏe mạnh.

"Đối với những hộ khá giả, việc mổ trâu, bò để cúng tế không phải vấn đề lớn. Nhưng nhiều hộ khó khăn,

cái ăn còn chưa đủ phải đi vay mượn khắp nơi chuẩn bị đồ cúng thì rất vất vả. Không muốn bà con mãi đói nghèo vì hủ tục, đơn vị thường xuyên đến từng làng, từng nóc nhà tuyên truyền, vận

động", Thượng tá Hoàng Xuân Hân, Chính trị viên Đồn Biên phòng Cửa khẩu quốc tế Bồ Y chia sẻ.

Để bà con tin tưởng lời tuyên truyền, đồn biên phòng cử cán bộ quân y đến

Các chiến sĩ Đồn Biên phòng Rờ Kơ Pối hợp cùng thôn trưởng tuyên truyền, vận động người dân xóa bỏ hủ tục.

Dự án ENVO - Nhật kỷ Năng Lượng thực hiện tại điểm Trường THPT Thạch Thắt.

hưởng nặng nề từ biến đổi khí hậu, thanh niên Việt Nam nhận thức rõ vai trò, trách nhiệm của mình trong việc giải quyết vấn đề biến đổi khí hậu cùng các tổ chức liên quan. Với sự sáng tạo và năng động, giới trẻ trên nhiều tỉnh, thành khắp cả nước đã chủ động tham gia vào các dự án nhằm ứng phó với biến đổi khí hậu, bảo vệ môi trường.

Chia sẻ với Báo GD&ĐT, Lương Nguyễn Ngọc Mai (25 tuổi, Hà Nội) - Trưởng nhóm nghiên cứu Chính sách Giáo dục Biến đổi khí hậu tại Youth4Climate Policy Working Group - cho biết: "Hơn ai hết, giới trẻ chúng mình chính là những người chịu ảnh hưởng trực tiếp bởi biến đổi khí hậu. Vì vậy hiện nay, rất nhiều bạn trẻ đều tỏ ra quan tâm, thậm chí là tâm huyết nghiên cứu các vấn đề về môi trường.

Bằng chứng là có rất nhiều dự án, mạng lưới về môi trường biến đổi khí hậu trong những năm qua do các bạn thanh, thiếu niên tổ chức: Mạng lưới Youth4Climate (dưới sự hỗ trợ của UNDP), Mạng lưới thanh niên vì khí hậu (YNet), Mạng lưới Green Uni, Diễn đàn mô phỏng Nghị viện trẻ

(VNYP-Mekong)", Ngọc Mai đưa ra dẫn chứng.

Hành trình hành động vì môi trường và khí hậu của Ngọc Mai tính tới nay đã được hơn 4 năm. Từ những bước chập chững bắt đầu bằng các việc rất đơn giản như: Quan tâm hơn đến môi trường sống xung quanh thông qua các hoạt động làm sạch môi trường; tham gia các cuộc thi sáng kiến vì môi trường và biến đổi khí hậu... Trong quá trình tham gia hành động đó, Ngọc Mai đã tìm được những người có cùng quan điểm, cùng mối quan tâm về vấn đề xanh, sạch, đẹp của môi trường ở những dự án, tổ chức thanh niên về môi trường biến đổi khí hậu. Từ đó, những bạn trẻ này đã tự sáng lập những dự án riêng của bản thân.

Một trong những dự án phi lợi nhuận mà Ngọc Mai tâm huyết nhất có thể kể đến là "Nhóm công tác thanh niên về chính sách khí hậu" (YPWG) với sự hỗ trợ từ UNDP Việt Nam, Cục Biến đổi khí hậu, Đoàn TNCS Hồ Chí Minh và các bên liên quan khác. Tất cả các hoạt động đều hướng đến sứ mệnh tăng cường các hành động bảo vệ khí hậu và sự tham gia của thanh niên vào

việc đóng góp chính sách ở Việt Nam.

"Mình là nhóm trưởng của Nhóm Giáo dục biến đổi khí hậu. Ngoài các hoạt động nâng cao nhận thức trong cộng đồng, chúng mình còn tiến hành nghiên cứu về chương trình giáo dục biến đổi khí hậu cấp trung học phổ thông, nhằm trang bị kiến thức và kỹ năng xanh dành cho thanh, thiếu niên hiệu quả hơn. Bên cạnh đó, nhóm cũng đang tích cực thúc đẩy các hành động vì khí hậu và vai trò của người trẻ trong các chương trình và chính sách khí hậu.

Chúng mình đã tổ chức nhiều hoạt động và sự kiện ý nghĩa trong năm 2023. Có thể kể đến như: Chuỗi hội nghị bàn tròn về Giao thông xanh, Kỹ năng xanh, Việc làm xanh; Tập huấn nâng cao về chuyển dịch năng lượng; Các sự kiện tham vấn, đối thoại về báo cáo nghiên cứu của nhóm; Climate Fresk...

Qua các sự kiện đó, mình cũng rất vinh dự khi được đại diện nhóm phát biểu, đối thoại, trình bày các quan điểm, các kết quả nghiên cứu trước các nhà lãnh đạo khí hậu của các bên như Bộ Tài nguyên và Môi trường,

UNDP Việt Nam, Đại sứ quán Ý, Đại sứ quán Anh, Cơ quan năng lượng tái tạo quốc tế IRENA... Nhóm mình với sự hỗ trợ của UNDP cũng đem báo cáo nghiên cứu tới trình bày tại Hội nghị các bên liên quan về biến đổi khí hậu COP 28 diễn ra tại Dubai (UAE)", Ngọc Mai tự hào chia sẻ.

Cùng với "Nhóm công tác thanh niên về chính sách khí hậu" (YPWG), ENVO - Nhật kỷ Năng lượng cũng là một dự án mà Ngọc Mai với cùng tâm huyết. Đây là dự án liên quan đến việc tiết kiệm, sử dụng năng lượng hiệu quả với học sinh cấp THPT.

Năng lượng là ngành phát thải nhiều khí nhà kính ra môi trường nhất, trong đó, trường học tiêu thụ một lượng năng lượng đáng kể. Theo số liệu từ tổ chức UNICEF, trung bình một trường công lập ở Việt Nam tiêu thụ khoảng 25.000 KWH điện mỗi năm. Mức tiêu thụ điện ước tính của các trường công lập của Việt Nam tương đương với lượng khí thải CO2 ước tính là hơn 800.000 tấn.

Ngoài ra, trường học đóng vai trò quan trọng trong việc định hình tương lai năng lượng của Việt Nam thông

qua đào tạo nguồn nhân lực. Chính vì vậy, thông qua phương pháp "kể chuyện bằng hình ảnh", dự án ENVO mong muốn nâng cao nhận thức về tiết kiệm và sử dụng năng lượng hiệu quả, đồng thời khuyến khích sự tham gia và ý kiến đóng góp từ học sinh THPT để tạo ra một không gian học tập tích cực hơn. Hiện, dự án được thực hiện điểm tại 3 trường THPT thuộc 3 huyện ngoại thành Hà Nội: THPT Thạch Thắt, THPT Đan Phượng và THPT Vạn Xuân - Hoài Đức.

Có thể thấy, các dự án, nhóm cộng đồng, câu lạc bộ của người trẻ yêu môi trường ngày càng xuất hiện nhiều hơn trong những năm qua. Với nguồn nhiệt huyết và khả năng đổi mới, họ có cơ hội đưa ra những quyết định và hành động nhằm định hình một tương lai bền vững và kiên cường hơn. Những hoạt động của các bạn trẻ là minh chứng của sự đoàn kết. Từng hành động nhỏ mỗi ngày từ mỗi người có thể tạo ra sự thay đổi lớn để giữ cho môi trường luôn xanh, sạch, đẹp và quan trọng hơn nữa là để bảo vệ sức khỏe của tất cả mọi người.

Hành động vì tương lai xanh

■ HÀ TRANG

Nhận thức được những nguy cơ, hệ quả từ thực trạng biến đổi khí hậu trên thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng, giới trẻ ngày nay đã có sự quan tâm, hành động thiết thực để đóng góp, xây dựng một tương lai xanh, sạch, đẹp.

Biến đổi khí hậu - hiểm họa toàn cầu

Tính từ 4/2023 đến 3/2024, nhiệt độ trung bình toàn cầu cao hơn 1,58 độ C so với mức trung bình của thời kỳ tiền công nghiệp 1850 - 1890. Các nhà khoa học quốc tế đã đối chiếu dữ liệu từ năm 1940 với các nguồn dữ liệu khác và đưa ra kết luận rằng, tháng 3/2024 đạt kỷ lục nóng nhất kể từ thời kỳ tiền công nghiệp. Năm 2023 là năm nóng nhất trong kỷ lục toàn cầu kể từ năm 1850.

Cũng theo số liệu thống kê, năm 2024 đã là năm thứ 9 liên tiếp có nhiệt độ cao hơn 1 độ C so với thời kỳ tiền công nghiệp. Bên cạnh đó, nguy cơ xuất hiện hiện tượng El Nino kết hợp với biến đổi khí hậu cũng có thể đẩy nhiệt độ lên cao hơn nữa. Liên Hợp Quốc dự báo, năm 2024 có nhiều khả năng sẽ tiếp tục nóng kỷ lục, đây Trái đất đến "bỏ vực" của biến đổi khí hậu nguy hiểm.

Ở khu vực Nam Á và Đông Nam Á, nhiều trường học đã phải đóng cửa do ảnh hưởng của đợt nắng nóng kéo dài. Tại Thái Lan, ít nhất 30 người đã tử vong do sốc nhiệt tính từ đầu năm đến ngày 17/4/2024. Tại bang Kerala, miền Nam Ấn Độ, có ít nhất 2 người tử vong do nghỉ bị say nắng.

Theo số liệu năm 2021 từ Ngân hàng Thế giới (World Bank), Việt Nam là một trong những quốc gia chịu ảnh hưởng nghiêm trọng nhất thế giới từ biến đổi khí hậu. Những biểu hiện của biến đổi khí hậu ở Việt Nam có thể kể đến như: Lũ lụt bất thường, hạn hán, nước biển dâng, hiện tượng thời tiết cực đoan, nhiệt độ tăng cao...

Dưới góc độ kinh tế, biến đổi khí hậu gây ra tổn thất

Lương Nguyễn Ngọc Mai - Trưởng nhóm nghiên cứu Chính sách Giáo dục Biến đổi khí hậu tại Youth4Climate Policy Working Group.

lớn do thiên tai, thất bát mùa màng, làm giảm năng suất sản xuất nông nghiệp. Điều này cũng có thể dẫn đến sự mất mát về việc làm và tăng sự bất ổn kinh tế.

Về nguyên nhân gây ra biến đổi khí hậu, các nhà khoa học phân tích dưới 2 góc độ: Tự nhiên và do các hoạt động của con người. Theo Ủy ban Liên chính phủ về Biến đổi Khí hậu (IPCC), phát thải khí nhà kính từ các hoạt động của con người là nguyên nhân lớn nhất gây ra biến đổi khí hậu. Thực chất, việc phát thải khí nhà kính tự nhiên rất quan trọng trong việc duy trì nhiệt độ giúp chúng ta sống được trên Trái đất. Nếu hoàn toàn không có khí nhà kính, nhiệt độ bề mặt trung bình của Trái đất sẽ vào khoảng -18°C. Tuy nhiên, các hoạt động của con người đang thải ra khí nhà kính đã đạt mức quá giới hạn, và biến đổi khí hậu gây ra bởi con người đang là những hiểm họa đe dọa chính con người và hành tinh xanh - Trái đất.

Các thành viên Nhóm Giáo dục biến đổi khí hậu.

Việc sử dụng xe đạp sẽ giúp giảm thiểu khí thải và các chất độc hại được thải ra trong không khí.

Từ những hành động thực tế...

Thay vì sử dụng các phương tiện như xe máy, ô tô, bạn Trần Thị Thanh Trúc (26 tuổi, quận Đống Đa, Hà Nội) lựa chọn xe đạp làm phương tiện di chuyển hàng ngày. Thanh Trúc cho biết, quãng đường di chuyển từ

nhà đến cơ quan của cô dài khoảng 3 cây số.

"3 cây số không quá xa, vì vậy mình quyết định đạp xe đi làm mỗi ngày. Thói quen này mình đã duy trì được gần 1 năm nay. Việc sử dụng xe đạp thay vì xe ô tô hoặc xe máy trong các thành phố lớn có thể giúp giảm lượng carbon dioxide lên tới 10%

trong năm. Điều này giúp cải thiện chất lượng không khí, đồng thời, đây cũng là một hoạt động thể dục tốt, nâng cao sức khỏe, tiết kiệm chi phí cho việc đi chuyển", Thanh Trúc chia sẻ.

Kể từ khi còn là sinh viên, bạn Nguyễn Như Quỳnh (26 tuổi, quận Thanh Xuân, Hà Nội) đã có thói quen mang bình nước cá nhân để sử dụng mỗi khi ra quán cà phê để hạn chế rác thải nhựa. Bên cạnh đó, Quỳnh cũng thường sử dụng túi vải thay vì túi ni lông mỗi lần đi chợ.

"Ban đầu mình thấy hơi bất tiện song duy trì lâu dần việc này đã trở thành thói quen tốt. Mình nghĩ đây chỉ là hành động nhỏ song lại có giá trị thực tế. Hiện, các thương hiệu lớn cũng vô cùng quan tâm đến việc bảo vệ môi trường, khuyến khích khách hàng mang bình nước cá nhân nhằm góp phần giảm lượng rác thải để giữ cho không gian sống của chúng ta trong lành, sạch đẹp hơn", Như Quỳnh cho biết.

... Đến nỗ lực tuyên truyền của giới trẻ

Là quốc gia chịu ảnh

Thiên nhiên tuyệt đẹp
kết hợp với sự sáng tạo sẽ giúp bạn
có những bức ảnh độc đáo.

Vẻ đẹp kỳ ảo của cảnh đồng muối lớn nhất thế giới

Salar de Uyuni là một điểm đến du lịch độc đáo và hấp dẫn ở Bolivia, nơi khách du lịch có thể chiêm ngưỡng cảnh quan thiên nhiên kỳ vĩ và huyền ảo của cánh đồng muối lớn nhất thế giới. Đây là một trong những kỳ quan thiên nhiên được UNESCO công nhận, thu hút hàng triệu du khách mỗi năm.

Salar de Uyuni trải dài hơn 10.500 km² thuộc cao nguyên Altiplano, phía Tây Nam Bolivia. Khoảng 30 đến 42 nghìn năm trước,

Salar nằm hoàn toàn dưới nước như một phần của hồ nước lớn bao quanh bởi các ngọn núi. Hàng ngàn năm sau đó, hồ nước dần cạn kiệt và tách thành những hồ nhỏ, một trong số đó đã hình thành nên cánh đồng muối nổi tiếng nhất thế giới Salar de Uyuni.

Có rất nhiều vựa muối nằm rải rác tại Salar de Uyuni như những "hòn đảo" nhỏ, trong đó nổi tiếng nhất là Incahuasi. Các "hòn đảo" được bao phủ bởi những rạn san hô cùng những cây xương rồng đồ sộ.

Vào mùa mưa, hồ Titicaca tràn vào hồ Poopó nhỏ làm ngập toàn bộ Salar de Uyuni, tạo nên hiệu ứng phản chiếu như một chiếc gương khổng lồ.

Thời gian tốt nhất để thăm Salar de Uyuni là vào tháng 7 - 10, khi khí hậu dễ chịu. Tuy nhiên, để chiêm ngưỡng tấm gương phản chiếu khổng lồ, du khách nên tới đây vào tháng 3 - 4.

HÀ CHUNG (T/H)

Các sinh vật tự nhiên có thể thích nghi và sinh sống ở Salar de Uyuni bao gồm chim hồng hạc và xương rồng cao tới 12m.

Khi nước hồ bốc hơi dưới ánh mặt trời khắc nghiệt, lớp muối và canxi sunfat vẫn còn sót lại trên mặt đất. Cùng với gió, những đụn muối ở đây liên tục biến đổi theo thời gian (ảnh trái). Khách du lịch có thể nghỉ đêm ở những khách sạn muối nổi tiếng trong khu vực này. Người dân địa phương đã tạo nên những viên gạch từ các khối muối. Ngoài ra, giường, bàn, nhà vệ sinh trong khách sạn cũng được làm từ vật liệu này (ảnh giữa). Khung cảnh như ở một thế giới siêu thực (ảnh phải).

Cửa biển Đá Bạc (huyện Trần Văn Thời) là một trong những nơi có đông phương tiện hành nghề câu kiêu (ảnh trái). Mỗi luồng câu kiêu có hơn chục gắp câu và mỗi gắp là hơn 100 dây câu buộc lên (ảnh giữa). Một ngư dân đi thả câu kiêu và bắt được cá (ảnh phải). Ảnh: NVCC

Nghề câu kiêu ở Cà Mau

■ QUÁCH MẾN

Câu kiêu là loại hình câu cá không cần mồi dẫn dụ, lưới câu không có ngạnh nhưng rất sắc bén. Đây là loại hình đánh bắt thủy sản ven bờ, ít tốn chi phí, không hủy diệt nguồn lợi thủy sản, được hàng trăm hộ dân ven biển Cà Mau giữ gìn và phát triển.

Nghệ thuật câu kiêu

Nghề câu kiêu xuất hiện tại vùng biển tỉnh Cà Mau từ rất lâu đời. Hiện nay, tại các cửa biển như: Khánh Hội (huyện U Minh); Đá Bạc, Khánh Bình Tây Bắc (huyện Trần Văn Thời); Cái Đôi Vàm, Cái Cấm, Mỹ Bình (huyện Phú Tân)... có hơn 200 phương tiện hành nghề câu kiêu cho thu nhập kinh tế ổn định. Riêng tại cửa biển Cái Cấm (huyện Phú Tân), câu kiêu là nghề chủ đạo của nhiều ngư dân, có khoảng 100 phương tiện hành nghề, tồn tại hàng chục năm nay.

Nghề câu kiêu luôn được nhắc đến như một nghệ thuật bởi lẽ cách câu này phụ thuộc vào độ dao động của mặt nước biển, hoàn toàn không cần đến mồi câu như những loại hình giăng câu thường thấy. Chính vì vậy, cách làm câu và thả câu là vô cùng quan trọng.

Ông Nguyễn Việt Lào, một ngư dân có nhiều năm kinh nghiệm hành nghề tại cửa biển Cái Cấm (xã Tân Hải, Phú Tân) cho biết: Lưới câu kiêu có đặc điểm hình chữ U, các lưới được nối với nhau thành dây câu, được gắn với các phao nhỏ và vỏ ốc. Vỏ ốc có nhiệm vụ làm cho dây câu chìm xuống đáy biển và dụ các loài mực chui vào, phao sẽ làm nổi các lưới câu lên khỏi đáy biển khoảng 20cm. Các loài hải sản như:

Cá, cua, ghẹ... đi ngang lưới câu vẫy đuôi hoặc quay đầu sẽ dính vào.

"Để dính cá, đòi hỏi lưới câu phải có độ sắc bén cao. Độ dài của luồng câu tùy thuộc vào cách buộc của mỗi người, nhưng thông thường mỗi luồng câu có hơn chục gắp câu, mỗi gắp là hơn 100 dây câu buộc lên, mỗi lưới câu phải sắp xếp sao cho đều nhau, được quấn lại cẩn thận và kẹp giữa hai thanh tre. Việc làm dây câu đòi hỏi sự cẩn thận, tỉ mỉ cao, đảm bảo khoảng cách phù hợp với độ dao động của dòng nước. Bên cạnh đó, khoảng cách giữa các lưới câu phải đảm bảo cách đều, không quá thưa để khi cá mắc câu nếu vùng vẫy thì bị dính vào những lưới bên cạnh, sẽ được giữ lại và tránh bị sảy mất", ông Lào chia sẻ.

Ông Nguyễn Minh Ánh, một ngư dân hành nghề câu kiêu tại cửa biển Khánh Hội (huyện U Minh) chia sẻ thêm, nếu làm câu là bước cơ bản đầu tiên, thì thả câu là yếu tố thứ hai gần như quyết định "thu nhập" trong một buổi ra khơi. Để thả câu tốt, đòi hỏi người hành nghề phải biết xác định dòng nước chảy mạnh hay yếu, chảy xuôi hay ngược để thả câu cho đúng. Dây câu phải được thả sao cho lưới câu nằm lơ lửng trong dòng nước, gần như không chạm sát mặt biển để các luồng cá khi đi

cư, đi săn bắt con mồi vô tình chạm phải và bị móc vào lưới câu.

"Nghề câu kiêu chỉ đánh bắt được ở những vùng biển cạn cách bờ vài hải lý và nước chảy tương đối yếu. Nghề này nghe thì dễ nhưng không phải dễ, cần tích lũy kinh nghiệm lâu năm mới đánh bắt hiệu quả, từ kinh nghiệm chọn vùng nước có nhiều cá, chọn vùng không có rạn san hô, thả câu, thu dây câu... Đặc biệt ngư dân cần có kinh nghiệm sửa lưới câu để sao cho sắc nhọn nhất và nước chảy lưới câu không bị xoắn vào nhau", ông Ánh nói.

Đa phần hiện nay, các hộ làm nghề câu kiêu ở Cà Mau được học nghề theo kiểu "cha truyền - con nối". Nhiều gia đình có 2 - 3 thế hệ hành nghề, một số thanh thiếu niên từ lúc hơn 10 tuổi đã tập tành theo cha, chú ra khơi tích lũy kinh nghiệm, để có thể trở thành thợ câu kiêu giỏi.

Cực nhọc, nhưng cho thu nhập cao

So với một số nghề biển khác, nghề câu kiêu không đòi hỏi ngư dân phải sắm tàu to, ghe lớn, huy động nhiều

ngư phủ, mà chỉ cần một chiếc xuồng (thuyền nhỏ) hoặc ghe nhỏ. Mỗi luồng câu chỉ cần một, hai người đi thả, thả câu. Tuy nhiên, nghề này đòi hỏi phải có sức khỏe tốt, bởi thường xuyên thức đêm, người đi ghe phải không bị say sóng, vì thế thường chỉ có cánh đàn ông mới đủ sức làm nghề này.

Thông thường, trước khi đi thả câu, ngư dân sẽ chuẩn bị những nẹp dây câu được sắp xếp ngay ngắn, đèn pha, vợt bắt cá, dao cắt dây khi cần thiết và có thể chuẩn bị thêm một ít thức ăn, mền gối để nghỉ ngơi trong lúc chờ thả câu.

"Ngư dân thường ra khơi buổi chiều, quan sát địa thế sau đó đợi đến tối tiến hành thả câu, nghỉ ngơi đến 3 - 4 giờ sáng thì tiến hành thả câu. Còn nếu thả câu buổi sáng thì khuya mình sẽ đi thăm, mỗi lần thăm mất từ 4 - 5 tiếng, tốt nhất mình nên ở lại cạnh không để kẻ trộm lấy mất câu", ông Hoàng Văn Minh, ngư dân xã Tân Hải, huyện Phú Tân chia sẻ.

Cực nhọc là thế, bù lại nghề câu kiêu cho thu nhập tương đối cao và ổn định. Đối tượng mà nghề này đánh bắt được chủ yếu là các loại cá da trơn như cá ngát, cá đuối, kèm theo đó là

Nghề câu kiêu luôn được nhắc đến như một nghệ thuật bởi lẽ cách câu này phụ thuộc vào độ dao động của mặt nước biển, hoàn toàn không cần đến mồi câu như những loại hình giăng câu thường thấy. Đặc biệt, nghề này chỉ bắt những loại cá lớn, những cá nhỏ sẽ có thời gian sinh trưởng, không khai thác quá mức như các hình thức đánh bắt khác.

cua biển, ghẹ, mực... trong đó đối tượng dính nhiều nhất là cá ngát. Thường ngư dân sẽ canh thời gian thả câu vào sáng sớm, gỡ cá cho vào thùng chạy oxy, để kịp đem ra chợ bán và sống với giá cao.

Hiện nay, mỗi ký cá ngát sẽ được ngư dân bán cho các chợ với giá khoảng 50.000 đồng. Ghẹ và cua biển bán giá khoảng 150.000 đến 200.000 đồng/kg. Trung bình mỗi ngày một người làm nghề câu kiêu có thu nhập từ 500.000 đến hơn một triệu đồng, nếu may mắn gặp thời tiết thuận lợi, thả câu trúng luồng cá, mực có thể cho thu nhập vài triệu đồng.

"Nhiều người ở đây lúc trước khó khăn nhưng nhờ gắn bó với nghề câu kiêu cuộc sống ổn định hơn, lo được cho con cái học hành. Đặc biệt, nghề này chỉ bắt những loại cá lớn, những cá nhỏ sẽ có thời gian sinh trưởng, không khai thác quá mức như các hình thức đánh bắt khác nên luôn được chính quyền địa phương, ngành chức năng tạo điều kiện, ngư dân cũng muốn gắn bó lâu dài", ông Nguyễn Việt Lào nói.